

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 28. februarja 1975 – Leto XXVI – Številka 4

Ljuba tovarišica! Ljuba mama!

Veže nas kri. Povezujeta nas ljubezen in trpljenje. Delo, ustvarjanje je naša skupna pot. Življenja ni mogoče razcepiti. Življenje je celota. Hote ali nehoti smo povezani; del celote smo, tudi če nočemo. In otroci so med nami. Kaj jim dajemo? Kaj ostane zanje? Ljubijo nas in mučijo. Izčrpavajo naše moči za svojo rast. S svojo rastjo nam dajejo moč. S pogledi, z besedami. Vse najboljše, za tvoj praznik, mama! Vse najboljše, ljuba tovarišica! Besede so resnica. Ljubezen je v njih. Ljubezen pa je sreča. Sreča nam daje moč. Vse najboljše za dan žena – in za vse dni!

Različne poti k istemu cilju

Ze nekaj let se vrstijo številne razprave o tem, kako potrebno je smotrno organizirano sodelovanje, pa tudi združevanje vzgojnoizobraževalnih zavodov. Veliko je bilo že storjenega – prav gotovo največ na področju srednjega šolstva, kjer so že zdavnaj zaživeli šolski centri.

Z uveljavitvijo usmerjenega izobraževanja pa se v bližnji prihodnosti obeta še veliko bolj pomemben kakovostni premik. Trši oreh – vsaj videti je tako – je področje predšolske vzgoje in osnovnega šolstva. Tam se v preteklosti niso uveljavile tako „čiste“ oblike združevanja, kot

so šolski centri, pač pa različne druge: sistem podružničnih šol, združenje več (ali celo vseh) osnovnih šol v občini, vključevanje vzgojnovarstvenih oddelkov v osnovne šole, organizacija skupnih strokovnih služb ali računovodskih centrov in še kaj. Morda ni pretirano, če rečemo: veliko poskusov, iskanja, pa malo količkaj zanesljivih odgovorov na to, kaj je najbolj smotrno za učinkovito organizacijo vzgojnoizobraževalnega dela in kaj najbolj gospodarno.

Uresničevanje nove ustave, ki zahteva uveljavitev resničnih samoupravnih odnosov, delegatskih razmerij in enakovrednega

sodelovanja vseh, ki neposredno ali posredno sodelujejo v vzgojnoizobraževalnem procesu, zahteva ponovno kritično oceno prejšnjih oblik združenja, predvsem pa iskanje novih. Danes imamo že nekaj močnih vzgojnoizobraževalnih zavodov, organiziranih v TOZD. Doseženi so začetni uspehi, prve pozitivne izkušnje o tem, kako lahko združujemo delo pri vzgoji in izobraževanju mladine. Ne manjka pa niti vprašanj, katero pot je najboljše ubrati.

Kakšne so izkušnje tistih, ki so prvi začeli združevati vzgojnoizobraževalne zavode pod skupno streho, kaj so dosegli na

Jesenicah, v Velenju in Novem mestu, kakšne bodo prednosti tega združevanja za vzgojnoizobraževalno delo? Na ta vprašanja naj bi odgovorili udeleženci pogovora, ki ga je organiziral republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja na osnovni šoli Gustav Šilih v Velenju letošnjega 20. februarja. Pogovor je vodil predsednik tega sindikata Geza Čahuk. V uvodni besedi je opozoril, da je združevanje vzgojnoizobraževalnih zavodov nujnost; to nalogo smo prosvetni delavci dolžni sprejeti in jo sami uresničiti, ne pa jo prepuščati drugim.

Nada Gaborovič

Ob osmem marcu

Rojstvo pomeni vselej bolečino in radost.

Ko se je pred tremi desetletji za nas rodil novi svet iz trpljenja in trdne volje, ni bilo dvoma, da mora biti to svet za nove ljudi, za ljudi z najglobljim razumevanjem za sočloveka. Tako je v našo zgodovino stopil tudi osmi marec. Kot spomin, opomin in potrditev dolgih, napornih bojev za uveljavitev ženske – delavke na vseh področjih, neodjenljive in potrpežljive, razumevaljoče in predane, kljub dvojnemu, trojnemu bremenu pogumne. Matere, žene, sestre, hčere.

Trideset let je skoraj polovica od tistih petinšestdesetih, odkar so ženske vsega sveta prvič doživele svojo zgodnjo pomlad. Pravzaprav šele preddobje pomladi, čas zgodnjih cvetov, ki se morajo s težavo prebijati iz zamrzlih tal. Vendar se je obetajoče tajalo. Osmi marec je postal pojem po vsem svetu. Žal ponekod res samo še pričakovanje in up, toda že pričujoč, že v zavesti žensk, ki jim družba, v kateri živijo, še ni snela pridevka zatirane.

Leto šnje mednarodno leto žensk potemtakem ne bo le opozorilo vseh dvanajst mesecev, pač pa podpora za boj do končne zmage, za pomoč zapostavljeni ženski, ki še živi na vseh celinah, za razvoj napredne miselnosti sodobnega sveta.

Tri desetletja sem – praznik naše ženske, ki naj občuti, da ni bitje minulih stoletij, pač pa enakopravna tovarišica moškemu, z njim v dobrem in hudem, v delovni organizaciji in doma, v javnem življenju in kot porabnica vseh dobrin, ki jih pomaga soustvarjati; tri desetletja naše ženske v naši družbi, v našem svetu, sredi naših naporov – in pozornost moških, osmomarčevska pozornost, enkrat na leto nekaj ur, ki se ustavijo ob kozarcu osmomarčevskega vina, šopka, voščilnice, nageljna v gumbnici? Ali pa – trenutek za premislek, za premerjene mesece minulega leta, hotenje, da ne bi steklo v stari tir, se spehalo med tesne ojnice sive vsakdanjosti, pogosto razpete med nemir, nepotrpežljivost, z vpetimi drobnimi sunki, ki porajajo negotovost, razbijajo občutek varnosti in zavetja. Da bi postal nasmeh širok in iskren in toplina res topla, človečnost ne le puhla beseda, ki razpada kot prhlovina ob najmanjšem tresljanju.

Pa vendarle – ponekod in ponekde samo nekaj tistih uric, pozornost, ki zvodeni, požirek, ki zapusti trpek priokus. In cvetice, ki ovenijo v postani vodi in padejo čez dan dva v smetnjak.

Tako dolg in naporen boj v preteklosti in še danes – še na tolikih krajih sveta – boj za žensko – mar ne zasluži v družbi, kot je naša, najvišje stopnje pristnosti, ki bi požlahnila dan, izbojevan težko? Da bi se začutila resnična pozornost, ki jo zaslužijo ženske – zmerom delavke?

Najpristnejša pozornost pa je gotovo skrb. Skrb za mater, ženo, žensko, na delovnem mestu in doma. Je iskren, čvrst stisk roke tovariša, je pomoč ob vsakem času, je razumevanje in rahločutnost. Vse leto, ob vseh delovnih naporih.

Strnitev humanosti in tovarištva je temeljna vrednota novih odnosov med ljudmi, je hkrati preraščanje osmega marca ne v praznik enega dne, pač pa v uspešne ure in obdobja žensk in moških, s tem pa hkrati zagotovilo za vse srečnejše, polnovrednejše in vedrejšje dni. To pa je gotovo največ, kar si naša ženska, javna in družbena delavka, ustvarjalca kulture, umetnosti, vzgoje in izobraževanja, more želeči, da bo lahko pretkala življenje s še več dragocenimi trenutki, da bo okolje, ki ga pomaga krojiti, še prijetnejše.

Kajti konec koncev smo na svetu zato, da ljubimo in spoštujemo. Drug drugega. Vsi: ženske in moški. Saj živimo drug za drugega. Moramo živeti drug za drugega.

Ne bi smeli več živeti zgolj drug ob drugem, drug mimo drugega.

Priznanja najprizadevnejšim

Razčlenjujemo besedilo članka, ki je izšel pod istim naslovom v Prosvetnem delavcu št. 2, dne 31. januarja letos. Besedilo se pravilno glasi: Na zavodu za šolstvo SRS so se 10. januarja zbrali na pristrnem tovariškem srečanju najprizadevnejši pri pripravah in izvedbi VI. zboru šolskih zadrug Jugoslavije. Nagrajencem je spregovoril in se zahvalil za prizadevno delo pri zboru na osnovni šoli Jurij Dalmatin v Krškem predsednik zveznega koordinacijskega odbora za VI. zbor šolskih zadrug Jugoslavije Mihajlo Juhas, sekretar Ljudske tehnike Jugoslavije Batoš Vojinović pa je podelil zlata odličja naslednjim tovarišem: Eli Ulrih-Ateni, sekretarki za prosveto in kulturo SRS, dr. Avguštinu Lahu, podpredsedniku IS Slovenije in Borisu Lipužiču, direktorju zavoda za šolstvo SRS.

Zlata odličja in zapestne ure so prejeli: Alojz Gobec, pred-

sednik koordinacijskega odbora, Pavla Zadobovskova, tajnica koordinacijskega odbora ter Slavko Smerdel, ravnatelj osnovne šole Jurij Dalmatin v Krškem in član koordinacijskega odbora.

Bronasta odličja in priznanja pa so dobili: Milena Murnik, strokovna učiteljica na osnovni šoli J. Dalmatin v Krškem, Minka Unetič, učiteljica na osnovni šoli J. Dalmatin v Krškem, Rezika Pirc, članica Zveze prijateljev mladine, Elica Rehberger, predmetna učiteljica na osnovni šoli J. Dalmatin v Krškem, Majda Blažević, pomočnica ravnateljica na osnovni šoli J. Dalmatin v Krškem, Rozika Cerovšek, predmetna učiteljica na osnovni šoli J. Dalmatin v Krškem, Alojz Prvinšek, član koordinacijskega odbora in Zveze organizacij za tehnično kulturo SR Slovenije, Rok Kržan, član ko-

(Nadaljevanje na str. 2)

Ustanovna konferenca

V soboto, 8. februarja je bila v kulturnem domu v Velenju ustanovna konferenca mladih v izobraževanju, ki je sestavni del organiziranosti ZSMS občine Velenje po IX. kongresu ZSMS. S tem je sistem reorganizacije OK ZSMS sklenjen.

Konferenca je združila osnovnošolce, dijake srednjih šol in študente. Izvoljeno je bilo 14-člansko predsedstvo konference, za predsednika pa so izvolili Ilijo Lovrenoviča, dijaka

rudarskega šolskega centra v Velenju. Konferenca je sprejela program dela za obdobje februar — maj, hkrati pa so mladi opozorili na še nerešeno regresiranje izletov za leto 1975. Rešitve čakajo še problemi štipendiranja, ki mladino v šolah še posebno zadevajo. Na tej konferenci so sprejeli še naloge, da bodo čim bolj organizirano začeli izboljševati učne uspehe.

JOŽE MIKLAVC

Šole, javite se!

Vsi prosvetni delavci so naročniki našega lista na osnovni šoli Martin Kores, Podlehnik, na posebni osnovni šoli Zagorje ob Savi in na osnovni šoli J. Kersnik, Brdo, p. Lukovica. Prosimo šole, kjer vsi člani kolektiva prejema Prosvetnega delavca, naj nam to sporočijo!

Različne poti k istemu cilju

(Nadaljevanje s 1. str.)

PRIPRAVLJENI NA START

Gostitelj posveta — vzgojno-izobraževalni zavod Velenje — je bil dobro izbran. Kot svoje TOZD združuje šest osnovnih šol in posebno osnovno šolo. Njegovo organizacijo, posebno pa še sistem upravljanja, je navedeno razčlenil ravnatelj zavoda Franc Arlič. Poudaril je, da je vloga zavoda izrazito usklajevalna. Svet zavoda — sestavljen iz delegatov TOZD — različne komisije in skupne strokovne službe skrbe za reše-

vanje tistih vprašanj, ki so pomembne za delavce vseh zavodov: družbeni in osebni standard delavcev, usklajevanje pri delitvi dohodka in osebnih dohodkov ter urejanju medsebojnih razmerij, finančno in materialno poslovanje. Skupna je tudi komisija za samoupravni delavski nadzor. Zelo pomembno je sodelovanje TOZD pri vzgojnoizobraževalnem in strokovnem delu, ki je zagotovljeno s skupnimi strokovnimi aktivimi za posamezna področja ter z enotno organizirano šolsko svetovalno službo. Dosedanje izkušnje so vsekakor spodbudne:

omogočeno je boljše in bolj racionalno delo, zagotovljena je solidarnost pri reševanju materialnih, kadrovskih, pa tudi stanovskih vprašanj.

Nekoliko drugače kot velenjski sta organizirana združena vzgojnoizobraževalna zavoda na Jesenicah in v Novem mestu. Ne vključujeta tolikšnega števila šol, poudarjeni sta usklajevalna in solidarnostna vloga. Nosilci samoupravnih pravic so TOZD. Skupno je organizirano finančno materialno poslovanje, deloma tudi urejanje kadrovskih vprašanj.

Združujejo sredstva za investicije in sklad skupne porabe. Tako kot v Velenju je tudi pri njih poudarjena skrb za izboljšanje pedagoškega in strokovnega dela (strokovni aktivimi, šolske svetovalne službe).

Ob združevanju vzgojno-izobraževalnih zavodov se pojavlja kajpak še kopica odprtih vprašanj, ker je treba včasih urediti zelo občutljive odnose med ožjimi in širšimi skupnostmi delavcev. Bolj določno bo treba opredeliti tudi odnose med združenimi zavodi, pedagoško službo in temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi.

Živahna razprava se je razvila ob vprašanju, ali je v 60 občinah smotno razvijati prav toliko bolj ali manj različnih „modelov“ za združevanje vzgojnoizobraževalnih zavodov. Prevladalo je mnenje, da je sicer treba pospešeno iskati najboljše rešitve in jih priporočiti drugim, naj komisija za samoupravljanje pri republiknem odboru Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja prouči vsa dostopna gradiva, jih oceni in objavi za uporabo. Komisija naj poskrbi tudi za mnenja pristojnih institucij o tem, katere pravne, strokovne in organizacijske vidike je treba upoštevati pri združevanju vzgojnoizobraževalnih zavodov. Najpomembnejše je namreč tole: Prosvetnim delavcem je treba prepričljivo prikazati prednosti življenja zavodov pod skupno streho. Če se bo to posrečilo, potem bodo zanj gotovo hitro poskrbeli.

MARJANA KUNEJ

Priznanja najprizadenejšim

(Nadaljevanje s 1. strani)

ordinacijskega odbora, Jože Brič, član koordinacijskega odbora in ravnatelj osnovne šole Podčetrtek ter Janez Lovišček, član koordinacijskega odbora. Nagrajencem priskrbo čestitamo!

Opravičujemo se nagrajencem za neljubo napako, ki se nam je vrnila pri imenovanju vrste odličij in priznanj ter jih prosimo za razumevanje.

T. D.

Gozdarski študijski dnevi

Vloga kadrov-dejavnik razvoja in napredka gozdarstva

Že osem let zapored (od leta 1968) prireja gozdarsko-lesarski oddelek biotehniške fakultete v Ljubljani gozdarske študijske dneve. To je množična prireditev, ki se je udeležuje 100 do 300 gozdarskih strokovnjakov iz vse Slovenije. Navadno sta dva študijska dneva, posvečena aktualnim problemom s področja gozdarske znanosti in gozdnogospodarske prakse.

Letos so bili gozdarski študijski dnevi 13. in 14. februarja na Bledu. Priredili so jih: gozdarsko-lesarski oddelek biotehniške fakultete, poslovno združenje gozdnogospodarskih organizacij, izobraževalna skupnost za gozdarstvo in gozdno gospodarstvo Bled.

Osrednja tema študijskih dni — izobraževanje in vloga kadrov kot dejavnik razvoja in napredka gozdarstva — ni bila izbrana po naključju, saj smo leta 1969 praznovali 100-letnico gozdarskega strokovnega šolstva v Sloveniji (prva gozdarska strokov-

na šola je bila ustanovljena leta 1869 na Snežniku, letos pa praznujemo 25-letnico gozdarsko-lesarskega visokega šolstva v Sloveniji.

Nova ustava, novi zakon o gozdovih (1974) in pred nedavnim ustanovljena izobraževalna skupnost za gozdarstvo (1973) so priložnost za to, da vprašanja izobraževanja v gozdarstvu celostno pregledamo, kritično razčlenimo stanje in dosedanje delo, hkrati pa poiščemo poti in izpolnilne metode dela. Le tako bo namreč lahko postalo izobraževanje sestavni del celotnega gozdarstva in resnična pomoč v prizadevanjih za dosledno uresničitev ustavnih načel pri uveljavljanju novih družbenih odnosov.

Pred gozdarstvom kot gospodarsko dejavnostjo so vsebinsko nove naloge. Njihove razsežnosti opredeljuje razširjena vloga in pomen gozdov v razmerah sodobne, gospodarsko in kulturno razvitejša družbe. Gozd namreč ni več samo vir za pridobivanje lesa, ampak se vključuje v naš prostor in čas kot element življenjskega okolja — našega biotopa. Zato ne more biti vseeno, kdo mu kroji usodo in kako.

Prav zaradi tega tudi gozdarstvo prerašča nekdanjo zgolj strokovno vlogo in se pojavlja v družbi kot element gospodarskih in „negospodarskih“ dejavnosti hkrati.

Kako bodo delavci v gozdarstvu izpolnjevali svoje poslanstvo, kako bodo ravnali z gozdovi, ki jim jih je družba zapala v gospodarjenje, pa je odvisno predvsem od sposobnosti in znanja ljudi, ki oblikujejo gozd. Zato je analiza razmer na področju izobraževanja v go-

zdarstvu zajela različne kategorije in strokovne profile ljudi, ki oblikujejo polovico našega življenjskega prostora. To so zlasti gozdarski inženirji in tehniki, gozdni delavci, gozdni posestniki, ne nazadnje pa tudi drugi, ki lahko posredno in neposredno vplivajo na razmere v naših gozdovih.

PO ENOTNIH PROGRAMIH

Temeljna izhodišča razprav lahko na kratko takole povzamemo: — s tem ko narašča življenjska raven, se večajo potrebe po lesu in izdelkih iz lesa — hkrati pa se povečujejo druge funkcije gozdov (zdravo ozračje, pitna voda, erozija itd.). To je problem, ki ga ni mogoče rešiti brez temeljitega znanja o dogajanjih v gozdu kot ekološkem sistemu;

— zato ni treba dokazovati, kako nujna sta izobraževanje in nenehno strokovno izpolnjevanje;

— klasični izobraževalni sistemi odpovedujejo, sedanje šolstvo zaostaja za razvojem znanosti in tehnologije; zato morajo biti vsi deleži trajnega dopolnilnega izobraževanja ob delu po končanem rednem šolanju. Del tega izobraževanja so dolžne neposredno prevzeti gospodarske organizacije;

— izobraževanje mora zajeti vse kategorije delavcev v gozdarstvu — pa tudi tiste, ki kakor koli vplivajo na delo in razmere v gozdovih;

— programi pošolskega izobraževanja naj bodo enotni in usklajeni s programi rednega (šolskega) izobraževanja.

Pri organiziranju pošolskega izobraževanja razlikujemo:

— dopolnjevanje znanja (za učence in študente višjih letnikov ob neposrednem sodelovanju strokovnjakov iz prakse; za že zaposlene delavce vseh profilov, ki si v rednem šolanju niso pridobili novejšega znanja);

— osvežitev znanja (za vse kategorije delavcev, saj je treba osveževati pomembno gradivo in ga z modernimi pedagoškimi prijemi čim bolj približati in utrditi);

— uvajanje v temeljno znanje, ki prinaša nove spodbude za delo na delovnem področju;

— specializacija (za ožji krog delavcev vseh kategorij, ki potrebujejo poglobljeno znanje ožjega področja);

— interdisciplinarna razširitev znanja (za širok krog delavcev na področjih, ki jih treba spoznati, da bi preprečili zaprtost stroke, in omogočili konstruktiven in enakovredni dialog z drugimi strokami);

— izobraževanje gozdnih posestnikov naj poteka po posebnih izobraževalnih programih, ki jih pripravljajo gozdno-gospodarske organizacije. Vsebinsko zajemajo programi splošne probleme z družbenopolitičnega področja (dvig splošne izobrazbene ravni kmetov, kar je zlasti pomembno v zaostalih ekonomsko manj razvitih območjih) in probleme, ki nastajajo ob uvajanju nove tehnologije v gospodarjenje na kmetijah.

ZA UČINKOVITO IZOBRAŽEVANJE

Izobraževanje ob delu mora biti načrtno organizirano, intenzivno, trajno in „po meri“. Izkušnje kažejo, da je med najbolj učinkovitimi oblikami pošolskega izobraževanja delo v seminarjih, če so ti skrbno pripravljani, aktualni in privlačni po načinu dela. Na takšnih seminarjih so obvezne avtodiagnostične metode, seminarist naj ima občutek, da je pridobil nekaj koristnega, hkrati pa prispeval svoj delež k izobraževalnemu procesu.

Udeleženci seminarjev morajo biti motivirani za aktivno delo na seminarju. To vprašanje je mogoče rešiti v gozdnogospodarskih organizacijah z ustreznimi vrednotenjem dela.

Za uspešno delo pri pošolskem izobraževanju je potrebno, da vzgojnoizobraževalni in raziskovalni zavodi ter gozdnogospodarske organizacije enako zavzeto in odgovorno sodelujejo v izobraževalnem procesu. Dolgoročno izobraževanje lahko zagotovi samoupravni dogovor o rednem in pošolskem izobraževanju med gozdnogospodarskimi organizacijami in učnimi središči (fakulteta, inštitut, gozdarski šolski center), mesto za dogovarjanje o programih in vsebini izobraževanja pa naj bi bila izobraževalna skupnost za gozdarstvo.

DUŠAN ROBIČ

O p o m b a: Gradivo, obravnavno v gozdarskih študijskih dnevih, bo objavljeno v eni izmed prihodnjih števil Gozdarskega vestnika.

Redni razpis prostih delovnih mest

Letošnji redni razpis prostih delovnih mest bo izšel v Prosvetnem delavcu 11. aprila. Šolska vodstva prosimo, da pošljejo razpise (z oznako „za redni razpis“) republiknemu komiteju za vzgojo in izobraževanje (prej republikni sekretariat za prosveto in kulturo) Ljubljana, Župančičeva 3 — najkasneje do 20. marca.

Družbena skrb za otroke

Podatki govore: Lani je bilo v ljubljanskih občinah odklonjenih nad 3.000 prošelj za sprejem otrok v vzgojno-izobraževalne zavode. Zato so bili zaposleni starši (najpogosteje oba) prisiljeni iskati privatne varuhinje ali cerkveno varstvo, ki se v Ljubljani nenehno širi. Zakaj se tako organizirano in hitro ne širi tudi družbena skrb za otroke?

Od leta 1972 do 1976 velja samopriskpevek za vse ljubljanske občine. Ob referendumu smo se dogovorili, da bomo z denarjem, zbranim s samopriskpevom, zgradili 50 objektov, in sicer: 16 osnovnih šol s telovadnicami, 3 osnovne šole brez telovadnic, 4 telovadnice, 1 vzgojno posvetovalnico in 1 vzgojni zavod (posebno osnovno šolo). Zgradili bomo tudi 24 vrtcev, enega pa preuredili. Dela naj bi bila končana leta 1978.

Kaj je že narejeno? Zgrajene so 3 osnovne šole s telovadnicami ter 4 vrtci. Po izračunih bi bilo v vseh teh vrtcih prostora za 4.450 predšolskih otrok in malčkov. In vendar je to premalo.

Poročilo upravnega odbora pravi: Naj povemo, da poteka delo po programu. Ni se bati, da do postavljenega roka ne bi dogradili vseh 50 objektov. Res pa je, da imamo veliko težav, ki se kažejo v slabi pripravi lokacij, spornih programih, posebno zapletenih strokovnih rešitvah ali pa v nepravilnem načrtovanju rokov.

NEŽA MAURER

Predsednik upravnega odbora sklada, inž. Natan Bemot je na konferenci dejal: „Velike racionalizacije so možne, če imajo ljudje čas. Pri nas pa je nenehna tekma med racionalizacijo in inflacijo. Treba je proučiti različice, dati čas projektantom — ter prezidavati na papirju, na pa v naravi.“

Razumljivo je torej, da so na tiskovni konferenci poudarili: Zadnji čas je, da se začnemo pogovarjati o programu po letu 1976. Tudi o možnosti novega referenduma in samopriskpeva! Vendar ne samo o tem — pač pa tudi o potrebah, možnih lokacijah, načrtih, dovoljenjih in o pogodbah za gradnjo. Priprave vzamejo mnogo časa — če niso narejene pravočasno — pa tudi denarja. Nismo bili vajeni, da bi iskali alternativne možnosti — in med temi izbrali najcenejšo. In vendar je to nujno, če hočemo za naše otroke pridobiti čim več prostora.

Povsod je čutili družbeno skrb za otroke. Vendar so zdaj mesto dogovarjanja krajevne skupnosti in samoupravne interesne skupnosti. Nenehno si je treba prizadevati za gradnjo šol in vrtcev. Če se ta nit pretrga, je tako — kot bi vedno spet začeli hoditi v prvi razred. Temelji so postavljeni. Nadaljujmo torej od tam, do koder smo prišli. Napravimo načrt akcije za leto 1977!

Lepota narave nam pomaga živeti (Foto: R. Ranfl)

Kako po novem zakonu?

Pogovor z namestnikom sekretarja za prosveto in kulturo SRS Leopoldom Kežarjem

Novi spremenjeni in dopolnjeni zakon o osnovni šoli velja od septembra 1974. Spremembe je narekovala uskladitev z ustavo pa tudi potreba za natančnejšo opredelitev odgovornosti osnovne šole in učiteljev. Ali boljše: gre za skladnost idejne usmerjenosti vzgoje in pouka z interesom naše samoupravne socialistične družbe.

Spremenjene so zlasti določbe o ocenjevanju in napredovanju učencev, o upravljanju osnovnih šol, o zagotovitvi interesa staršev in o vzgoji za samoupravljanje.

O teh vprašanih smo se pogovarjali z namestnikom sekretarja za prosveto in kulturo SRS LEOPOLDOM KEŽARJEM.

— Način ocenjevanja in spremljanje učencevega razvoja je večkrat vzrok slabega uspeha ali ponavljanja učencev. Kljub temu da zakon ne „ukinja“ ponavljanja, vendarle drugače ureja napredovanje učencev ali ponavljanje razreda. Kaj torej pomeni sprememba 39. člena zakona o osnovni šoli, kako štiti učenca in kaj zahteva od učitelja?

— Spremenjeni 42. in 43. člen zakona drugače urejata sodelovanje družine s šolo in uvajata organizirano vključevanje interesa staršev v vzgojnoizobraževalno delo. V čem je bistvo teh sprememb?

— 52. člen govori o vzgoji za samoupravljanje ter o razrednih in šolskih skupnostih kot posebnih oblikah samoupravljanja. Kako bi po vašem mnenju praktično uveljavili, da bi učenci dajali predloge strokovnim in samoupravnim organom šole ter sodelovali pri njihovi obravnavi v teh organih?

ODGOVOR:

— Novi zakon res pomeni precejšnje spremembe, ni pa novost za tiste šole in učitelje, ki so že uveljavili sodobna pedagoška načela v praksi. Učenec praviloma napreduje v višji razred. Ponavljanje je izreden ukrep, če v interesu otrokovega razvoja ni mogoče ravnati drugače — to je že bila pedagoška praksa mnogih slovenskih osnovnih šol, ki jo je zakon le potrdil. Novost je morda le določba, da mora učitelj svoj predlog, naj otrok ponavlja razred, strokovno utemeljiti in predložiti v odločanje učiteljskemu zboru. Ta za učenca tako pomembna odločitev torej ne temelji več na preštevanju posameznih ocen, ampak zahteva celostno presojo — ne le učenčevega znanja, ampak tudi sposobnosti in

nagnjenj, delovnih navad, življenjskih razmer, motivacije itd. Le tako je mogoče presoditi, ali bo učenčevo znanje zadoščalo za uspešno delo v višjem razredu. To je po zakonu edino merilo, kdaj naj učenec ponavlja razred. Na kratko: namesto preštevanja posameznih predmetnih pozitivnih in negativnih ocen je uveljavljena celostna pedagoška presoja učenčevega znanja in razvojnih možnosti. Odločitev o ponavljanju razreda je lahko sprejeta le, če sta šola in učitelj izpolnila vse, kar sta dolžna za učenca storiti. To pomeni, da sta mu vse leto individualno in skupinsko zagotavljala pomoč ter dopolnilni pouk v potrebnem obsegu. Prav bo, če bo vsak učitelj in ravnatelj temeljito premislil o svojem delu, preden bo podpisal predlog ali sklep o ponavljanju.

Na osnovnih šolah, kjer je ponavljalcev še precej, bodo take celostne ocene posameznih učencev in učinkovitost individualnega dela z dopolnilnim poukom vred pomenili tudi neposreden poziv, naj šola razčleni svoje delo, svojo pedagoško organiziranost in zavzetost pri uresničevanju družbenih vzgojnoizobraževalnih smotrov. Tako utemeljitev — če bo strokovno in pošteno napisana — bo marsikdaj tudi nekakšna „obtožnica“ v imenu „malega človeka“, ki je bil za nekaj prikrajšan. Ni nujno, da je krivec zmeraj šola — prav pa je, da to pošteno ugotovi, pa tudi zapiše. Šola, starši, otrok in družbena skupnost — vsi se bomo lahko česa naučili iz teh „obtožnic“.

Ponavljanje pa je tudi učenčeva pravica. Najbrž se to nekoliko čudno sliši. Morda pa se bo vendarle kdaj zgodilo, da se bodo starši in učenec (lahko tudi po učiteljevem nasvetu)

brez bremena šolske in družbene obsodbe odločili za ponavljanje razreda, namesto da bi od otroka zahtevali preveč. Daljše bolezni, otrokova mladost, preselitev v drugo okolje, izjemne družinske razmere, jezikovne težave — zdomci itd. — vse to in še marsikaj je lahko razlog, da otrok ponavlja razred po svoji odločitvi, ne da bi ga zaradi tega morali označiti kot neuspešnega in nesposobnega.

Ob taki ureditvi dobivajo nekoliko drugačno vlogo tudi negativna ocena in ocena splošnega uspeha. Odločitev o ponavljanju je odvisna predvsem od celostne presoje učenceve zmogljivosti in njegovih možnosti za uspešno delo v višjem razredu. Negativna ocena iz posameznega predmeta pa pomeni predvsem ugotovitev, da učenec ni obvladal predpisane učne snovi. To zavezuje šolo, da z dopolnilnim delom in individualno pomočjo omogoči učencu, da zapolni vrzeli v znanju. Skratka, negativna ocena ne more biti zgolj številka v redovalnici in spričevalu, ampak mora biti dopolnjena tudi z ugotovitvijo, česa učenec ne obvlada — zato da bi mu lahko pomagali. Drugače povedano: negativna ocena ni le ovrednotenje učenčevega učnega uspeha, ampak mora biti tudi pedagoška analiza njegovega dela, individualnih sposobnosti in doseženega rezultata.

Zakon in pravilnik o ocenje-

vanju izrecno prepovedujeta ugotavljanje ocene splošnega uspeha z aritmetičnim seštevanjem posameznih ocen. Tudi ocena splošnega uspeha je po svoji naravi celostna presoja več prvin, med katerimi so seveda ocene znanja iz posameznih predmetov pomembne, ne pa edino odločilne. Pravilnik o ocenjevanju izrecno navaja, da se učenec splošni uspehi oceni na podlagi znanja iz vseh učnih predmetov, učenčevega prizadevanja pri delu, njegovega odnosa do obveznosti v šoli in zunaj nje, njegove sposobnosti in nagnjenj, izraženih v prostovoljnih dejavnostih in njegovih zmogljivosti in njegovih možnosti za uspešno delo v višjem razredu. Negativna ocena iz posameznega predmeta pa pomeni predvsem ugotovitev, da učenec ni obvladal predpisane učne snovi. To zavezuje šolo, da z dopolnilnim delom in individualno pomočjo omogoči učencu, da zapolni vrzeli v znanju. Skratka, negativna ocena ne more biti zgolj številka v redovalnici in spričevalu, ampak mora biti dopolnjena tudi z ugotovitvijo, česa učenec ne obvlada — zato da bi mu lahko pomagali. Drugače povedano: negativna ocena ni le ovrednotenje učenčevega učnega uspeha, ampak mora biti tudi pedagoška analiza njegovega dela, individualnih sposobnosti in doseženega rezultata.

Če bi hoteli na kratko povzeti smisel vseh zakonskih sprememb o ocenjevanju v osnovni šoli, bi lahko to izrazili kot zahtevo, da mora biti ocena v osnovni šoli poleg objektivnega merjenja učnih dosežkov pri posameznem učencu tudi celostna presoja njegovega dela, njegove osebnosti in razmer, v katerih se uči in živi.

(Prihodnjič naprej)

BREZPLAČEN PREVOZ UČENCEV

Šolske oblasti na Siciliji so namenile 2.500 milijonov lir za prevoz tistih učencev osnovnih šol in višjih razredov srednjih šol, ki stanujejo daleč od šole. Denar bodo dobile občine, v katerih prebivajo ti otroci. Septembra vsako leto morajo zainteresirane občine sporočiti poverjeniku za izobraževanje določenega območja seznam učencev, ki jim je ta pomoč potrebna in utemeljen predračun stroškov.

ZA ENAKE MOŽNOSTI ŠOLANJA

Holandska vlada je dala lani 2.302 milijona funtov šterinogov za izobraževanje, to je 200 milijonov več kot v letu 1973. To je 155 funtov na prebivalca.

Največji del 43,1 milijona gre za izvajanje reform, ki imajo en sam cilj: odpraviti družbene razlike v izenačevanju možnosti za izobraževanje.

Ekperimentalna osnovna šola (od 4. do 12. leta starosti) in „srednja“ šola (od 12. do 16. leta starosti) bosta dobili denar iz izrednih sredstev.

Ni pa posebnih načrtov za delo posebnih šol. Gre namreč za to, da bi kjerkoli je le mogoče, izobraževali prizadete otroke skupaj z zdravimi.

Preverjanje in ocenjevanje

V pedagoški teoriji najdemo dva pojma za dejavnosti, ki jih opravlja učitelj zato, da bi spremljal učenčeve učno-vzgojne dosežke: preverjanje, ki pomeni ugotavljanje stopnje obvladavanja učne snovi in hkrati nadzor učiteljevega dela, in ocenjevanje, ki pomeni proces, s katerim ovrednotimo učno-vzgojno storilnost posameznega učenca.

V praksi sta preverjanje in ocenjevanje enoten proces. Sočasno, ko učitelj preverja, tudi ocenjuje. Dolgo je bilo v središču pozornosti ocenjevanje. Učitelja je zanimalo predvsem to, koliko učenec zna in česa ne, mnogo manj pa to, koliko je s svojim delom dosegel.

V sodobni šoli dobiva vedno večji poudarek preverjanje. Z njim naj bi učitelj ugotavljal napredek učencev, prisluhnil njihovemu miselnemu toku in načinu dojemanja. S čim pogostejšo povratno informacijo naj bi ugotavljal, česa posamezniki niso dojeli, da bi se jim posvetil, jih vključil v dopolnilni pouk. S preverjanjem naj bi ugotavljal hitrost učenčevega dela, njegove sposobnosti in interese, da bi pouk individualiziral, našel ustrežnejša motivacijska sredstva za učenje, da bi vsak doživel uspeh.

Na večini šol je še vedno edini smoter ocenjevanje, ne pa preverjanje učenčevega znanja. Zal je razlika le v tem, da posta-

jajo načini in postopki tako neustrezni, da učenci ne morejo pokazati svojega znanja.

„EKSPRESNO OCENJEVANJE

V praksi se zadnje čase uveljavlja posebna oblika „ekspresnega“ ocenjevanja. Učenci ne vedo ne kaj ne kdaj. Učitelj jih nepričakovano preseneti z nalogo, ki po kakovosti in obsegu ustreza šolski nalogi in jim da na voljo 10 do 20 minut časa. Po napovedanem času, ne glede na to, koliko učencev je nalogo končalo, pobere liste in jih oceni. Ocene vpiše v redovalnico, čeprav je veliko negativnih, učence pa obsuje z očitki, da nič ne znajo.

Slabe ocene, ki presejajo dopustno administrativno postavljeno mejo, prav gotovo ne potrjujejo ustreznosti takega načina ocenjevanja. Tudi spoznanja pedagoške psihologije potrjujejo, da je uspešno tisto delo, za katero smo pripravljani in motivirani. V procesu ocenjevanja bi morali zagotoviti tako ožračenje, da bi vsako pokazal največ, kar zna in zmore.

Prvi pogoj za to je, da so učenci seznanjeni, kaj bomo preverjali in ocenjevali. Učenec ima pravico, da se v predmet poglobi, saj ne more reproducirati svojega znanja kadar koli, kakor da bi iz rokava stresal. Tudi na področju spominjanja delujejo določene zakonitosti,

o katerih govore številne psihološke študije. Zakaj pedagoška služba zahteva učno pripravo za vsako učno uro tudi od tistih učiteljev, ki poučujejo en sam predmet že veliko let? Mar res lahko zahtevamo od učencev, da bodo vsak dan enako dobro pripravljani za šest predmetov in da bodo v 10 minutah pokazali svoje znanje? Če bi nalogo napovedali, bi motivirali učence za učenje, učenci bi se temeljiteje pripravili; tako bi postalo ocenjevanje pedagoško sredstvo za uresničitev učnih smotrov. Ali ni smoter vsega šolskega dela, da učenec zna, da se uči?

Drugi pogoj uspešnega ocenjevanja je zagotoviti učencem toliko časa, kolikor ga potrebujejo, da premagajo začetno preinotiviranost, rešijo nalogo in svoj izdelek pregledajo. Pri odmeri časa moramo upoštevati učence in ne aprioristično postavljene norme. Omogočiti moramo, da vsaj 90% učencev reši nalogo do konca, če že ne vsi. S čim je utemeljena taka časovna omejitev, ki onemogoča učencem, da bi pokazali, kar znajo?

RAZMISLIMO TUDI O TEM...

Računati moramo tudi s čustvovanjem učencev. Večina učencev doživlja ocenjevanje kot nujno zlo. Proces ocenjevanja je mučen, poln tesnobe in napetosti, ki inhibira učenčovo

dejavnost in mišljenje. Emocionalni učinek na storilnost je odvisen od osebne občutljivosti in poprejšnjega doživljanja uspeha in neuspeha. Zato v čustveno napetih situacijah naprej odpovali tisti učenci, ki bi potrebovali največ spodbud in zadoščenja za vloženi trud.

Še nekaj. Tak način ustvarja čustveno napeto ozračje in nasprotja med učiteljem in učenci. V učencih se utrjuje prepričanje, da jim želi učitelj slabo, da jih hoče „ujeti“, da uživa, ko daje negativne ocene, ker jim ni dal možnosti, da bi pokazali, kar znajo, ni jih spodbudil, da bi snov utrdili in ponovili. S primerno motivacijo bi se učenci bolje pripravili, saj vsakdo želi doseči uspeh. Doživljanje neuspeha je boleče, posebno za otroke. Ali razmišljamo o tem?

Če bi učitelji kdaj podvomili v svojo nezmotljivost, ne bi tako pogosto poslušali obrabljenih opravičil poraznega učnega uspeha: „Učenci so slabi, učenci se ne učijo“. S čim so utemeljena taka opravičila, saj vendar veljamo Slovenci za sposobni, bister in delaven narod, saj vemo, da se učenci praviloma radi učijo, če so ustrezno motivirani in nagradijeni za vloženi trud. Učitelji bi se morali zavedati, da v procesu ocenjevanja učencev vrednotijo tudi svoje delo — sebe.

MIRA CENČIČ

Detajl vhodnih vrat v kostanjeviško galerijo (Foto: M. Pfeifer — Društvo likovnih oblikovalcev Slovenije)

»Vzgoja in izobraževanje«

Uvodnik prinaša razpravo dr. Ilije Mrmaka Didaktično-metodični koncept pouka predmeta samoupravljanje s temelji marksizma. Avtor razpravlja o marksistični teoriji spoznanja, vsebinah samoupravnega družbenoekonomskega in družbenopolitičnega vzgajanja in izobraževanja v naših šolah, o organizaciji pouka ter se posebej poudarja vlogo učiteljev pri uvajanju tega tako pomembnega predmeta. Zelo aktualen je prispevek Dragoljuba Marjanoviča, ki govori o koncepciji celodnevne osnovne šole — ciljih, nalogah in organizaciji. O izkušnjah pri uvajanju celodnevne osnovne šole v Beogradu, ki pa bodo prav gotovo dobrodošle tudi pri nas pri uvajanju te tako pomembne dejavnosti.

Ekologija in pouk biologije je prispevek Josipa Hudeka, ki ga bodo prav gotovo z veseljem prebrali učitelji biologije.

O smernicah programa razvoja šolskega svetovalnega dela piše Jože Trček. Avtor razgrinja probleme, ki se pojavljajo pri tej tako pomembni dejavnosti, hkrati pa predlaga številne rešitve in izboljšave pri šolskem svetovalnem delu.

Zelo dragocen in aktualen je prispevek Jožeta Valentiniča Navzkrižja ob učnih načrtih. Avtor kritično ovrednoti izkušnje pri sestavljanju izdelavi profilov, učnih načrtov, ki so bodisi sistemske, didaktične ali pa metodološke narave. Ob koncu predlaga vrsto sprememb, ki bi bile potrebne, da bi bilo delo na tem področju uspešnejše.

Renata Mejakova je tokrat prispevala sestavek o aktualnih problemih in prvih izkušnjah pri uvajanju predmeta samoupravljanje s temelji marksizma. Avtorica govori o uresničevanju vzgojnoizobraževalnih smotrov, načrtovanju dela ter o preverjanju in ocenjevanju tega tako pomembnega predmeta. Učitelji predmeta samoupravljanje s temelji marksizma bodo tega dragocenega prispevka prav gotovo zelo veselili.

Ivan Križnar in Branko Roblek pišeta o vrednotenju psihofizičnih sposobnosti učencev v SRS. Avtorja nas seznanjata z uvedbo telesnovzgojnega kartona, z obdelavo podatkov, analizo rezultatov ter z uporabo rezultatov v praksi.

Marijana Lovšin govori o preskušanju zrelosti za vstop v šolo. Šušatelji — samoupravljalci v šolah za odrasle je prispevek Milene Malovrhove, Avtorica nas seznanja z organizacijo samouprave šušateljev, govori o vsebini samoupravljanja in daje predloge za izboljšanje samouprave šušateljev v šolah za odrasle.

V rubriki za učno prakso prinaša revija zgled učne ure iz zgodovine pod naslovom Okupatorjevo nasilje nad našim ljudstvom. Učitelji zgodovine ga bodo prav gotovo s pridom uporabili.

V rubriki Izobraževanja v svetu nam je Manca Umek napisala zelo zanimiv prispevek Sistem izobraževanja na Norveškem. V rubriki Naš intervju prinaša pogovor z ravnateljem osnovne šole France Bevč v Ljubljani, Alojzjem Strmoletom.

Tudi tokrat moramo omeniti bogate informacije, recenzije, potrjene učbenike in učila in novosti iz knjižnice zavoda.

DRAGO NOVAK

»Dolenjski razgledi«

Išli so „DOLENJSKI RAZGLEDI“ kot posebna priloga Dolenjskega lista, tiskani na navaden časopisni papir in namenjeni širokemu krogu bralcev. V poplavi vse mogočih tiskov na Slovenskem je to običajen pojav — želja mladih po uveljavitvi.

„Dolenjski razgledi“ nosijo znamenje iskrene zavzetosti, zapolnjujejo tako rekoč ves kulturni prostor Dolenjske in z množico imen, ki so natisnjena v tej številki, opozarjajo na zavzetost kulturnih delavcev tega območja.

Urednika Ivan Zoran in Milan Markelj sta se na široko razgovorila o načrtih za prihodnje priloge, ki naj bi dvignile iz anonimnosti svet Janeza Trdine, Dragotina Ketteja, Otona Županciča, Frana Levstika, Josipa Jurčiča, Milana Puglja itd. ... in združile tudi sedaj ži-

veče pisce in likovne ustvarjalce v celoto.

Geslo „Umetnost med preproste delovne ljudi“ je dosegla svoj namen. Z Dolenjskim listom prihajajo v najzaketnejše dolenjske vase tudi „Dolenjski razgledi“, in kot je dejal Ivan Zoran: „Kmet, ki je doslej prebiral le novice s sejmov in svetovnih bojišč, se bo nehote srečal tudi s pesmijo, novelo ali sliko sodobnega ustvarjalca.“

Že desetletja nezapolnjena kulturna vrzel, ki je črna pika v slovenskem kulturnem prostoru, pa bo uresničena le ob močni moralni in predvsem finančni podpori odgovornih javnikov.

Želim, da ne bo letošnja prva številka „Dolenjskih razgledov“ le bela lastovka, ampak prava znanilka pomladi.

LADISLAV LESAR

čim bolje se bomo poznali

Ob prazniku tudi o šolstvu

Uspehi so plod izjemnih naporov

Ob občinskem praznovanju črnomaljske občine so obujali spomine na čase pred enaintridesetimi leti, ko je v Črnomlju zasedal prvi redni slovenski parlament — Slovenski narodnoosvobodilni svet, govorili pa so tudi o sedanjih dosežkih, uspehih in načrtih v gospodarstvu, kulturi in šolstvu.

„V osnovnem izobraževanju ugotavljamo izjemne dosežke,“ je dejal pred nedavnim predsednik občinske skupščine v Črnomlju inž. Martin Janžekovič in poudaril: „Učni uspeh osnovnošolcev se je dvignil na 955 odstotkov, osip pa se je zmanjšal za 36 odstotkov. Zavedati pa se moramo, da so ti uspehi plod izjemnih naporov prosvetnih delavcev, kajti delovne razmere zelo zaostajajo za potrebami sodobne šole!“

VOZAČEV JE VEDNO VEČ

Na območju črnomaljske temeljne izobraževalne skupnosti se je struktura osnovnih šol v zadnjih treh letih močno spremenila. Še pred tremi leti je bilo na tem območju kar 12 podružničnih šol in šest osemletk, v tem šolskem letu pa imajo pet centralnih in osem podružničnih šol. Vse šole v občini so imele še leta 1973 le tri oddelke podaljšanega bivanja, danes pa imajo že 12 oddelkov podaljšanega bivanja, v katerih je 265 učencev.

Učence iz oddaljenih krajev vozijo v šolo in nazaj domov avtobusi. Pred tremi leti so imeli le 600 učencev vozačev, letos jih je nekaj manj kot tisoč. Prevoz imajo učenci seveda brezplačen, temeljna izobraževalna skupnost pa bo samo letos morala v te namene odšteti kar 1.380.000 dinarjev.

POMOČ PRI UČENJU

V vseh osnovnih šolah na območju občine Črnomelj imajo dopolnilni pouk za tiste, ki jim posamezni predmeti povzročajo težave. Pomoči pri učenju so kljub nekaterim težavam, deležni tudi učenci, ki se vsak dan vozijo v šolo.

Posebna osnovna šola je začela delati šele pred petimi leti. Takrat je bilo vanjo vpisanih le 20 učencev. Letos imajo v devetih oddelkih od prvega do osmega razreda že 88 otrok.

VEČJI POUK ORGANIZACIJI MALIH ŠOL

Še pred nekaj leti so bile organizirane male šole skoraj redkost in še tiste so imele le 75 ur pouka. V letošnjem šolskem letu se z dobro pripravljenim delom v celoletnih malih šolah lahko pohvalijo v Dragatušu, Semiču, na Vinici in v vzgojnovarstvenem zavodu v Črnomlju. V tistih šolah, kjer nimajo nikakršnih možnosti za organizacijo celoletne male šole, imajo predšolski otroci pred vstopom v redno šolo 120 ur pouka.

BOGATA DEJAVNOST V ŠOLI IN ZUNAJ NJE

V preteklem šolskem letu je številnih šolskih krožkih sodelo-

Radenci

Za vse ni prostora

Novi vzgojnovarstveni zavod v Radencih lahko sprejme le 25 dojenčkov in okoli 95 predšolskih otrok. V njem je že okoli 130 otrok. Že nekaj časa pa resno razmišljajo, da bi ga razširili, posebno zato, ker je v tem šolskem okolišju še okoli 80 predšolskih otrok, starih od

trih do sedem let, ki še niso deležni organizirane vzgoje in varstva. V pester in bogat program vzgojnovarstvenega dela so vključili tudi ure telesne vzgoje. Če bodo imeli dovolj denarja, bodo v podaljšku sedanje stavbe zgradili še telovadnico.

valo kar 1.677 učencev, ki so posebno še v nekaterih šolah, dosegli pomembne uspehe. Posebno znana je bogata dejavnost kluba OZN na Vinici, Vesele šole v Črnomlju, folklore v Dragatušu. Zupančičevo bralno značko je lani dobilo kar 785 učencev. Občinskega tekmovanja matematikov se je udeležilo 125 učencev. Organizirali so deset akcij za urejanje okolice svojih šol, imeli so kar 11 zbiralnih akcij, pri prostovoljnem delu pa je sodelovalo 2.642 učencev.

BOLJŠA OPREMLJENOST ŠOL

Šole so vsako leto bolj opremljene z učili in drugimi sodobnimi učnimi pripomočki. Diaprojektorji, grafoskopi, epidiaskopi in še nekateri drugi najsodobnejši učni pripomočki niso več redkost; postali so sestavni del sodobnega pouka; tega so na dobro organiziranih centralnih šolah deležni tudi učenci iz oddaljenih krajev, ki so prej obiskovali podružnično šolo.

BREZ TELOVADNIC IN BAZENOV

Na vsem območju črnomaljske temeljne izobraževalne skupnosti nima niti ena osnovna šola ustrezne telovadnice in plavalnega bazena. Prav tem zadevam nameravajo v prihodnje posvetiti več pozornosti.

Skoraj vsem šolam v občini primanjkuje šolskega prostora. Enoizmenski pouk ima zdaj samo osnovna šola v Semiču, vse druge imajo enoinpol ali dvoizmenskega. Celodnevne bivanja otrok pa v takih razmerah ni mogoče organizirati.

S KADRI NA BOLJŠE

V šolah tega območja je v letošnjem šolskem letu zaposlenih 127 prosvetnih delavcev; polovica od teh jih poučuje na razredni, druga polovica pa na predmetni stopnji. Žal pa nima skoraj tretjina zaposlenih prosvetnih delavcev ustrezne šolske izobrazbe. Vendar se bodo razmere kmalu precej spremenile, saj večina redno zaposlenih prosvetnih delavcev izredno študira, imajo pa tudi 34 absolventov pedagoške akademije, ki bodo kmalu diplomirali. Temeljna izobraževalna skupnost nenehno skrbi za kadrovskega zasledbo, saj samo v tem letu štipendirajo za šolstvo 51 študentov.

-tu-

Izobraževalna skupnost Jesenice

Ne bo šlo brez samopriskpevka

„V letu 1975 si bomo kar najbolj prizadevali, da bi pouk še posodobili, v izobraževanje uvedli novo tehnologijo, ideološko usposobili prosvetne delavce, z načrtnim zbiranjem denarja za obnovo, preureditev ali gradnjo novih šol pa želimo ustvariti možnosti za postopen prehod na celodnevno šolo,“ piše med drugim v zajetnem programu izobraževalne skupnosti občine Jesenice za letošnje leto.

Tajnica jeseniške izobraževalne skupnosti Erna Vauhnikova (Foto: T. Urbas)

Jeseniško izobraževalno skupnost še najbolj pestijo pretesne šole in premalo vzgojnovarstvenih zavodov. „Čeprav smo v zadnjih štirih letih,“ pravi tajnica jeseniške izobraževalne skupnosti Erna Vauhnikova, „zgradili na našem območju novo osnovno šolo v Kranjski gori in vzgojnovarstveni zavod, v Žirovnici pa preurejamo staro in gradimo novo osnovno šolo s telovadnico in vzgojnovarstvenim zavodom, imamo še vedno veliko težav zaradi pomanjkanja prostora. Na Jesenicah imamo samo eno osnovno šolo, ki dela v dveh izmenah. Jeseniška občina je ena izmed redkih občin, katere občani še ne plačujejo samopriskpevka. O uvedbi le-tega pa že resno razmišljamo!“

Verjetno imate druge oblike prispevka, namenjenega za šolstvo?

„Že več let plačujejo zaposleni občani po 80 din na leto. S tem denarjem in z denarjem občine ter izobraževalne skupnosti smo zgradili novo šolo v Kranjski gori. Tudi 30 odstotkov dodatnega prispevka od bruto osebnih dohodkov je namenjena za vlaganja v šolstvo. S tem denarjem in z denarjem izobraževalne skupnosti na Jesenicah smo se lotili gradnje in preureditve osnovne šole v Žirovnici. Seveda pa je tako zbranega denarja še veliko premalo. Zdej se sprašujemo, kje naj dobimo vsaj še dva milijona dinarjev, ki jih nujno potrebujemo za ureditev šolske kuhinje in okolice žirovniške osnovne šole.“

In česa bi se, če bi imeli seveda denar, na Jesenicah najprej lotili?

„Nad vse si želimo nove sodobne osnovne šole z vzgojnovarstvenim zavodom, telovadnico, skratka, šolo današnjega in jutrišnjega dne. Lokacijo na Plavžu imamo že določeno.

Jesenice zares potrebujejo novo večjo šolo, saj je edina šolska stavba na Jesenicah, v kateri sta osnovni šoli Tone Čufar in Prežihov Voranc, za 1551 učencev pretesna.

Ob osnovni šoli na Plavžu pa bi hkrati zgradili še nekaj prostorov za zdravstveno šolo, saj ima ta sedaj za štiri letnike v prostorih jeseniške bolnišnice na voljo le dva razreda.

V letošnji program gradenj in preureditev sodi tudi pre-

ureditev kletnih prostorov gimnazije na Jesenicah; te naj bi imela delavska univerza, ki gostuje v nekdanji Kosovi graščini. Upamo, da bodo ti prostori nared vsaj do jeseniškega občinskega praznika, ki ga bomo praznovali prvega avgusta.“

V Sloveniji se pospešeno pripravljamo na prehod iz sedanjega načina šolanja na celodnevno šolo. Katera šola na vašem območju ima za sedaj najboljše možnosti za celodnevno delo?

„Taka bo osnovna šola v Žirovnici, ko bo končana. V Kranjski gori bo ta prehod težji, kajti šola je bila zgrajena za približno 300 učencev in toliko jih je v letošnjem letu tudi vpisanih. Brez primernih prostorov si celodnevne bivanja učencev v šoli ne moremo zamišljati. Na Jesenicah bomo lahko govorili o celodnevni šoli šele takrat, ko bo zgrajena nova šola.“

Po skoraj enoletnih pripravah ste lani decembra združili vse osnovne šole, posebno osnovno šolo, glasbeno šolo in delavsko univerzo v vzgojnovarstveni zavod (VIZ). Kaj predvsem pričakujete od te združitve?

„Vzgojnovarstveni zavod ima skupno strokovno službo, kjer so zaposleni pedagog, psiholog in socialni delavci. Združeno pa je seveda tudi finančno poslovanje. Čeprav smo se združili v vzgojnovarstveni zavod že lani, bo ta zaživel šele letošnjega marca, ko bo sprejet zaključni račun za lansko leto. Od te združitve oziroma od VIZ, ki ga vodi direktor Teodor Kreuzer, pričakujemo veliko, saj smo združeni močnejši, dosegli pa bomo tudi večjo enotnost pri nagrajevanju zaposlenih delavcev v tem združenem vzgojnovarstvenem zavodu.“

TONE URBAS

»Da« za dogovor o štipendiranju

Na nedavnem zboru združenega dela občinske skupščine Tržič so sklenili, da bodo podpisali družbeni dogovor o načelih za izvajanje in oblikovanje kadrovske politike v SR Sloveniji, vendar s pripombo, da ta sklep ne velja od prvega julija lani, temveč šele od začetka letošnjega leta. To so upravičevali s tem, da predlog dogovora na decembrskem zasedanju zbora združenega dela še ni bil sprejet. Tako je storilo tudi veliko drugih občin v naši republici.

Decembrski sklep je v Tržiču povzročil pri izplačevanju študentov nekaj težav, ki pa so jih s pomočjo posojila komunalnega zavoda za zaposlovanje in temeljne izobraževalne skupnosti kmalu premostili.

Novo mesto

Novi šoli

Po sedanjih načrtih bodo začeli graditi novo posebno osnovno šolo v Šmihelu že letos. Investicijsko tehnična dokumentacija je že skoraj pripravljena, pa tudi lokacija za gradnjo je že nekaj časa določena. Nova posebna osnovna šola bo stala okoli 20 milijonov dinarjev. K tej vsoti sodijo tudi stroški za intermat, ki ga bodo zgradili poleg posebne osnovne šole.

Tudi osnovno šolo v Brusnicah bo treba preurediti. Vse

člani zbora združenega dela so na seji menili, da je treba oblikovati tak samoupravni sporazum o štipendiranju, ki bo kar najbolj upošteval razmere v občini. Pravico do štipendije združenih sredstev morajo imeti vsi, ki izpolnjujejo merila, ki prav že prejemajo kadrovske štipendije.

V Tržiču pravijo, da so oblikovali take sklepe po številnih razpravah, v katerih so sodelovali tudi predstavniki republikanskih organov in na temelju izračunov, ko so primerjali možnosti v občini s potrebami.

Z združenimi štipendijskimi sredstvi bo upravljal posebni odbor, to pa je pomembna novost.

kaže, da bo prišla kmalu nova vrsta. Ocenjujejo, da bodo potrebovali za vsa ta dela približno šest milijonov dinarjev.

Gradnja osnovnih šol na območju novomeške temeljne izobraževalne skupnosti nekoliko zaostaja. Nekateri organizaciji združenega dela na tem območju še niso dale svojega prispevka. Najnovejši podatki kažejo, da dolgujejo samo za leto 1973 skladi za gradnjo šol več kot milijon dinarjev.

Tehnični pouk je zanimiv tudi za dekleta, vendar je v Sloveniji veliko šol, ki nimajo zanj ustreznih možnosti (Foto: M. Garbajs)

Celje

Več ljudi več ve

Skupščina sklada za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov v Celju je na eni izmed zadnjih sej imenovala tudi gradbeni odbor za gradnjo nove osnovne šole v Ostrožnem. Ta naj bi bila zgrajena tako, da bo ustrezala potrebam celodnevne šole. Za predsednika

Dobrna

Telovadnica za krajevni praznik

Ob letošnjem krajevnem prazniku so pri osnovni šoli v Dobrni svečano odprli novo telovadnico, ki so jo zgradili z denarjem, zbranim s samopriskpevkom občanov celjske občine. Telovadnica v Dobrni je stala okoli 2,6 milijona dinarjev, uporabljali pa jo bodo učenci osnovne šole in drugi krajani.

gradbenega odbora so na seji Celju imenovali domačina Ivan Marince. V odbor so predlagali tudi ravnatelja osnovne šole izgradnji, ki ga bo imenovala občinska skupščina. Na predlog krajevne skupnosti Ostrožne bodo v gradbenem odboru poleg naštetih še predstavniki temeljne izobraževalne skupnosti zavoda za napredek gospodarstva in gradbeni strokovnjaki.

Ildrija

Konec stiske

Prav te dni končujejo gradnjo novega vzgojnovarstvenega zavoda v Ildriji; v njem bo prostora za okoli 120 predšolskih otrok.

Novi vzgojnovarstveni zavod s sodobno urejeno kuhinjo, je dilnico, večnamenskim prostorom in igralnicami bo stal nekje nad 5 milijonov dinarjev.

tem bolje bomo delali

Iz starega v novo

Nekaj izkušenj celodnevne šole v Beogradu

Nekateri pedagoški svetovalci zavoda SR Slovenije za šolstvo smo lansko jesen obiskali tri najbolj razvite celodnevne šole v Beogradu, ki so nam predstavile dragocene izkušnje svojega petletnega dela. Dale so koristne smernice in spodbude za uvajanje te oblike v naši republiki.

Celodnevne šole se intenzivno razvijajo v mestnem in primestnem območju, kjer je veliko žena zaposlenih in so starši najmočnejši zagovorniki tako organizirane šole. Hiter razvoj te oblike (sedaj dela že 36 takih šol) omogoča predvsem zadostno število učnega kadra za vse stopnje in vsa predmetna področja.

Celodnevna šola se je porajala v starih in starejših šolskih stavbah, ki so jih postopno prilagajali novim potrebam s smotrnim preurejanjem in dograjevanjem. Dobro so izrabili vsak prostor od podstrešja do podprtiličja. Zbornica se je umaknila knjižnici s citalnico in učence ali večnamenskemu prostoru. Za učitelje pa so uredili manjše kabinete, kjer se teamsko pripravljajo na pouk. Vsako predmetno področje ima svojo učilnico-kabinet; tu so učitelju in učencem pri roki vsi pripomočki. Po hodnikih, avlah in učiteljskih prostorih na stopniščih so uredili koticke, kjer učenci in učitelji lahko v prostem času posedajo, učenci pa se tudi učijo. Izkušnje so pokazale, da potrebuje večja celodnevna šola 4-6 prostorov več, kolikor je oddelkov, tako da prihodek na učenca 6-8 kv. m notranje površine.

V šolskih kuhinjah, ki so prave restavracije, se hranijo skoraj vsi učenci in učitelji, pa tudi njihovi družinski člani. V jedilnici pomagajo učenci višjih razredov pod vodstvom učiteljice za gospodinjstvo. Kakovostni li-

bilo povsem spremeniti učne oblike in metode. Med učno uro se menjavajo frontalna, skupinska in individualna oblika dela z učenci, ki se po svojih sposobnostih vključujejo v učni proces. Ob intenzivnih postopkih in smotrnih metodah se kar najbolj aktivirajo in že ob tem učijo. Vsaka učna ura vsebuje tudi element samostojnega dela. Poleg tega je namenjeno ponavljanju, urjenju, utrjevanju in uporabi učne snovi še nekaj časa: v 1., 2. in 3. razredu po eno uro na dan, v 4., 5., 6. razredu po 6 ur tedensko, v 7. in 8. razredu pa po 7 ur na teden. Učitelji razrednega pouka vključijo to uro v pouk. Na predmetni stopnji pa so ure učenca dodane posameznim predmetom.

BREZ DVOTIRNOSTI

Uspešni učenci delajo sami, slabši pa pomagajo pri naloga učitelja in součenci. Domače naloge v dosedanjem klasičnem smislu odpadejo. Dvotirnost — pouk v šoli, učenje doma — ni več. Učitelji, ki naloge dajejo, jih praviloma z učenci tudi opravijo. Ob tem lahko ugotavljajo uspešnost pouka.

Poleg tega so slabi učenci deležni še dopolnilnega pouka, ki ga organizirajo posebej v jutranjih urah. Trdijo pa, da dopolnilni pouk ne more reševati kakovosti rednega pouka in je bolj ali manj izjema.

Spreminja se tudi način preverjanja znanja, ki ga opravljajo redno s kratkimi testi in kontrolnimi vajami. Za učni napredek je bistvenega pomena, da dobijo učenci čim večkrat povratno informacijo o tem, ali so pravilno rešili naloge. Zelo pogosto se učenci v skupinah med

seboj posvetujejo, primerjajo rezultate in jih vrednotijo. Pri tem gre za razvoj učenca, ne le za oceno. Poudarjajo, da je v celodnevni šoli dnevno manj tako imenovanega ponavljanja snovi, kakor ga je bilo nekaj doma. Ker pa je učenje v šoli redno, ob določenem času, na določenem mestu in ob strokovnem vodstvu in ker ga dopolnjuje sprotno preverjanje, se znanje utrjuje. Učenci si ob tem oblikujejo učne in delovne navade, ki jih spremljajo pri vsem nadaljnjem šolanju. Učitelji imajo do učencev različne zahteve, tako da lahko ti napredujejo po svojih sposobnostih.

Zaradi daljšega bivanja v šoli pri skupnem delu in odgovornosti za uspeh se spreminja odnos med učitelji in učenci, ki postaja bolj human in demokratičen. Uspeh teh šol je izreden, kazal pa se je počasi, saj so se morali tako učitelji kot učenci na nove oblike dela šele navaditi. Težave so bile pri učenju, ker so se sprva med seboj motili. V prvih mesecih so nekateri boljši učenci celo nazadovali. Pozneje pa se je uspeh večal. Danes so ponavljalci le še izjeme. Šola Maksim Gorki v izrazito delavskem okolju brez kulturnih tradicij ima 60-70% prav dobrih in odličnih učencev. Spremlja jih tudi pri nadaljnjem šolanju in ugotavlja, da zelo uspešno delajo. Šola Laza Savetič v Zemunu ugotavlja tudi velike vzgojne uspehe, saj nimajo več posebnih vzgojnih problemov.

Pedagoško vodstvo si delijo: direktor, šolski pedagog, vodje aktivov in razredni učiteljski zbori. Odgovornost se porazdeljuje enakomerno na ves kolektiv. Vodje aktivov na predmetni stopnji so mentorji za

svoje področje, hospitirajo pri pouku in povezujejo svoje predmetno področje vertikalno od 1. razreda navzgor ter pomagajo razrednim učiteljem z nasveti. Učitelji poudarjajo, da so bili v prvih letih celodnevne šole resnično preobremenjeni, vsako leto pa jim je laže in sedaj so zelo zadovoljni. Teamska priprava na pouk in delitev dela med učitelji terjata od njih manj napora kakor individualna priprava. Preskrbljeni so s prehanom in dobivajo tudi višje osebne dohodke za večjo odgovornost do učencev.

Drugi pomemben element vzgojnega dela v celodnevni šoli je prosti čas. Po drugi ali tretji učni uri je daljši rekreativni odmor za razgibanje učencev in malico. V popoldanskem času šola oživi. Čas do 14. ure je namenjen razvedrilu, počitku, zabavi in kosilu. Če je lepo vreme, ga preživijo na sprehodih, na igriščih in dvoriščih. Učence 1., 2. in 3. razreda učitelji pri igranju vodijo in usmerjajo. Za učence od 4. razreda dalje pa šola vsak dan pripravi program različnih rekreativnih dejavnosti. Tega imajo učenci na vpogled in vedo, kje je kaj pripravljeno in kdo vodi dejavnosti. Lahko si jih izbirajo po trenutnih interesih in potrebah, se svobodno gibljejo in rekreirajo po koticah, v knjižnici, telovadnici, kabineti za glasbeni, tehnični in likovni pouk, berejo, se igrajo, pogovarjajo, vadijo na instrumentalnih itd. Povsod so živahni in sproščeni, nikjer pa nismo slišali vpitja in razgrajanja. Učitelji jih nevsiljivo nadzorujejo zaradi varnosti.

TUDI UČENCI IMAJO BESEDO

Šole občasno učence anketirajo o tem, kako doživljajo celodnevno šolo, česa si želijo v prostem času in kako bi bolje organizirali učenje. Njihove

ustrezne predloge tudi upoštevajo. Od 4. razreda dalje sodelujejo razredne skupnosti po svojem predstavniku na sestankih razrednega učiteljskega zbora. Ob delu se uvajajo v samoupravljanje.

Ob sredah popoldne celodnevne šole nimajo pouka; tedaj organizirajo množične rekreativne dejavnosti po posebnem programu. S tem se sprosti nakopičena napetost in utrujenost učencev, da lahko spet intenzivno delajo do konca tedna. Ob teh popoldnevih so športne dejavnosti, obiski kulturnih prireditelj v ustanov, ekskurzije in ogledi v zvezi s snovjo pri pouku, eno popoldne pa je namenjeno družabnemu življenju; za to poskrbijo otroške in šolske organizacije. Na takih prireditvah nastopajo učenci. Organizirane svobodne dejavnosti v krožkih potekajo po končanem obveznem učnem delu in celo ob sobotah dopoldne. Dejavnosti vodijo učitelji, ki se zanje tudi usposabljujejo v pionirskem domu. V vseh šolah so oddelki glasbenih šol, zato učencem ni treba hoditi h glasbenemu pouku zunaj šole.

Šole imajo s starši zelo dobre odnose, ker jih ne kalijo problemi učenja in učnega uspeha. Oddelki na teh šolah imajo veliko učencev, marsikje več kot dovoljuje normativ. Priliv na te šole dokazuje, da so si v javnosti pridobile zaupanje in ugled.

Pogum, s katerim celodnevne šole v Beogradu spreminjajo zakoreninjeno podobo osnovne šole, doseženi uspehi, pa tudi njihovo priznanje, da imajo še veliko nerešenih problemov, topli, prisrčni, neprisiljeni in humani odnosi do učencev in pedagoški optimizem, so napravili na nas močan vtis. Vredno in potrebno je, da jih posnemamo.

TONČKA METELKO

Vloga učnih sredstev in pripomočkov v celodnevni šoli

Ob uvajanju celodnevne šole se postavlja tudi vprašanje, kakšna učna sredstva bomo potrebovali in kakšna bo vloga teh sredstev pri vzgojnoizobraževalnem delu celodnevne šole. Do teh vprašanj se moramo opredeliti z dveh vidikov. Družbeno in pedagoško bi bilo nesprejemljivo, če bi ob prizadevanjih za organizacijo in razvoj celodnevne šole zanemarili običajne šole. Prizadevati si moramo, da bomo izboljšali poučevanje v vseh šolah ter omogočili vsem učencem učinkovit in normalen razvoj. Zato bi bilo nesmiselno ločevati učna sredstva in pripomočke, ki bi jih uporabljali v celodnevni in drugih šolah. Drugi vidik opredeljevanja pa je vprašanje sodobnih učnih sredstev in pripomočkov. Če upoštevamo časovno merilo, mislimo pri tem na tista sredstva in pripomočke, ki so se pojavili v zadnjih desetletjih. To so projekcijski aparati (filmski projektorji, diaporojektorji, epiprojektorji, grafoskopji), magnetofoni, fonolaboratoriji, televizija, učni stroji in računalniki. Toda dogaja se, da ta tehnično sodobna učila uporabljajo učitelji tudi nesodobno, uporabljajo jih celo takrat, ko raba le-teh z didaktičnega in metodičnega vidika ni upravičena. Zato je za nas pomembnejše pedagoško merilo. Pomembnejše je vprašanje, ali lahko učna sredstva in pripomočke sodobno uporabljamo tj., ali lahko z njimi aktualiziramo družbene in pedagoške zahteve po vsestranskem oblikovanju mladega človeka. Glede na to pa moramo upoštevati tudi tista učna sredstva, ki jih uporabljamo pri poučevanju že stoletja, pa so še danes zelo pomembna in dragocena za boljše, učinkovitejše in ustreznejše pridobivanje znanja. Obstajajo različne klasifikacije in taksonomije učnih

sredstev in pripomočkov. Dovolj kakovostna, preprosta in aktualna merila o pedagoški vrednosti so lahko tale: med sodobne učne pripomočke prištevamo tiste, ki spodbujajo učence k večji miselni dejavnosti in motivaciji za učenje in delo; ki učencem ustrezno prikazujejo pojave, zakone, fenomene ipd., ter tista učila, ki skrajšujejo čas učenja. Glede na ta merila pa so za vzgojnoizobraževalno delo poleg že prej naštetih časovno sodobnih pripomočkov potrebna še npr. grafična sredstva, kot so slike, skice, sheme, diagrami, grafični, zemljevidi; potem naravni predmeti, preparati, modeli, pripomočki za opazovanje in eksperimentiranje ipd. Vendar sama uporaba teh pripomočkov še ne zagotavlja, da bo pouk bolj kakovosten, če jih učitelj bo uporabil takrat, ko bo potrebno.

ŠIRŠE MOŽNOSTI

Celodnevna šola odpira širše možnosti uporabe učnih sredstev in pripomočkov. Menim, da sta bili predvsem dve temeljni ideji tisti, ki sta vplivali na ustanavljanje celodnevni šol. Ti ideji nista novi, srečujemo ju že od začetkov reformiranja osnovne šole in sta v zadnjih letih postali posebno aktualni. Navajamo: omogočiti šoli kot družbeni ustanovi večji vpliv na vzgojo in izobraževanje mlade generacije ter dati vsakemu učencu takšne možnosti za delo, učenje in šolsko življenje, da bo razvil svoje sposobnosti ter se oblikoval v socialistično osebnost. Če pa hočemo to uresničiti, ne smemo koncipirati celodnevne šole kot šole, ki traja ves dan — češ da bi rednemu pouku dodali še samostojno učenje, čas za kosilo, razvedrilo in prostovoljne dejavnosti ipd. Tako bi pravzaprav samo aktualizirali podaljšano

bivanje učencev. Smotri celodnevne šole pa zahtevajo, da se temeljito spremeni celoten način šolskega dela in odnosov učencev med seboj ter učencev in učiteljev. V celodnevni šoli bo potrebno dosti bolj spodbujati dejavnost učencev ter zato uvajati ustrezne skupinske in individualne učne oblike ter organizirati šolsko delo tako, da bodo te oblike učinkovite; pri tem mislimo na uvajanje „blok ur“ in postopno teamskega pouka. Ustvariti možnosti in omogočiti dejavnost učencev je eden temeljnih pogojev celodnevne — pa tudi drugih šol. Učiteljevo delo bo moralo biti temu podrejeno, s tem pa se bo njegova odgovornost za vzgojo in izobrazbo mladega človeka povečala; učitelj bo v takšnem odnosu in v takšni funkciji pomembnejši kot npr. pri klasičnem šolskem delu. Učitelji bodo morali prilagoditi delo individualnim posebnostim učencev — poleg drugega pa bodo morali za to imeti več ustreznih učnih sredstev in pripomočkov. Pri tem mislimo zlasti na operacionalizirane naloge in navodila za delo skupin in posameznikov: učne lističe, pripomočke za samostojno učenje in preverjanje, t.j. programirane sekvence, pripomočke za opazovanje in eksperimentiranje, diafilme, filme, magnetofonske posnetke za frontalno ter individualno učenje, konstrukcijske zbirke ipd. Glede na smotre celodnevne šole bo dobila posebno mesto šolska knjižnica, v kateri naj bi si učenci med rednim poukom, npr. ko rešujejo določena vprašanja, zbirajo podatke, pišejo poročila pri različnih predmetih izbirati knjige. Tako mora šolska knjižnica postati aktualna za vse učitelje in učence, ne pa samo za slaviste. V njej naj iščejo učenci ne samo knjige za obvezno berivo,

temveč tudi drugo literaturo. Na kratko, knjižnica mora postati eden temeljnih virov spoznanj učencev pri vseh predmetih.

DOBER UČITELJ — VEDNO POTREBEN

Vidimo, da ne gre za zapletena in draga učila, pač pa bo treba pripraviti več programiranih in polprogramiranih gradiv, ki bodo omogočala in spodbujala učence k ustreznim aktivnostim. Še vedno pa ostaja izhodišče spoznavanja učencev neposredno opazovanje tako naravnih kot družbenih pojavov. Dobro pripravljene opazovalne naloge, ekskurzije, pogovori z ljudmi ipd. so neprecenljive vrednosti za spoznavanje in oblikovanje stališč in vrednot.

Razumljivo je, da bo za takšno delo, učinkovito organizacijo aktivnosti in uporabo učnih sredstev in pripomočkov potreben kakovosten, razgledan in iniciativen učitelj. Pred leti so govorili, da za uvajanje sodobne izobraževalne tehnologije ni potreben kakovosten učitelj oziroma naj bi tehnologija pomagala slabšim učiteljem. Temu seveda ni tako. Uvajanje sodobne izobraževalne tehnologije zahteva kakovostnega učitelja, kajti le tak učitelj lahko učinkovito in ustrezno organizira šolsko delo tako ter uporablja učna sredstva in pripomočke takrat, ko je potrebno. Zato se ob uvajanju celodnevni šol glede na vprašanje vloge učnih pripomočkov srečujemo z dvema naloga: strokovno in organizirano moramo pripravljati veliko gradiva ter usposabljevati učitelje za uporabo učnih sredstev in pripomočkov. Le tako bomo zagotovili večjo aktivnost, večje uspehe in večji individualni razvoj učencev.

MILAN ADAMIČ

Občni zbor pedagoškega društva Koper

Problemi v ogledalu

Letošnjega 13. februarja je bil v Kopru redni občni zbor pedagoškega društva slovenske obale. Na zboru smo pregledali opravljeno delo, se dogovorili o nalogah in izvolili nove organe društva.

Pedagoško društvo se je med drugim prizadevalo za ustanovitev oddelka za razredni pouk pedagoške akademije v Kopru, posredovalo obalni konferenci SZDL predlog o samoprispevku za razvoj šolstva in pripravilo priporočilo izobraževalni skupnosti ob uvajanju brezplačnih učbenikov. Člani društva so sodelovali na raznih posvetovanjih, predavali v šolah za življenje in starše, oglašali so se v pedagoškem in drugem tisku. Društvo bi se lahko pojavilo v javnosti ob raznih pedagoških problemih: kadri, idejna usmerjenost šole, položaj učencev v vzgojnem procesu, demokratizacija odnosov v šoli.

Na občnem zboru smo ugotavljali, da se na obali sedaj pojavljajo tile problemi in naloge:

- skrb za kakovostne učitelje: v ta poklic moramo usmerjati sposobne, socialistično usmerjene in idejno neoporečne mladince;
 - usposabljanje učitelje za zahtevnejše naloge v vzgojnem procesu: celodnevna šola, učitelj mentor in organizator, spreminjen način dela; spoznavati sodobne izsledke pedagogike, psihologije in sociologije;
 - uveljavljati učenca kot ustvarjalca in samoupravljalca v vzgojnem procesu.
- Zavedati se moramo, da bodo le spremenjene razmere dale spremenjenega učenca, kar pomeni da mu je treba omogočiti, da bo v vzgojnem procesu tudi odločal. Le kdor odloča, je resnično subjekt vzgojnega dela. Pozabljamo, da doživlja-

mo tretjo pedagoško revolucijo: mladi se otesajo raznih mitov, pozicijskih avtoritet in zahtevajo ustvarjalno vlogo v vzgojnem procesu; so za kritično mišljenje in humane odnose med ljudmi. Učitelji se moramo pripraviti, da bomo sprejemali pobude in kritike tudi od učencev. Vse to pomeni, da moramo celoten vzgojni proces in vzgojno delo usmeriti bolj permisivno. To je pogoj za razvoj otrokovih višjih socialnih motivov in demokracije v šoli ter v družbenem življenju. V novih razmerah mora učenec „prenehati biti odtujeno bitje, postati razvita osebnost z dobro voljo, vedrim duhom in veselim srcem,“ kakor pravi Marx.

Glede pedagoškega kadra oziroma pomanjkanja razrednih učiteljev smo menili, da se morajo prizadevati ne le pedagoški delavci, marveč vsi dejavniki v obalni družbeni skupnosti, da bo ta problem opravljen. Obalna konferenca SZDL naj skliče širše posvetovanje o tem problemu, saj sta vzgoja in izobraževanje skrb vse družbe.

- Pedagoško društvo mora v naslednjem mandatnem obdobju opraviti tele naloge:
 - povečati število članov; pritegniti k delu še druge pedagoške delavce;
 - opredeliti demokratične odnose v vzgojnem procesu; kdaj permisivno delo vodi v anarhijo in kdaj v demokracijo; kdaj vzgojna organiziranost vodi v dogmatizem oziroma demokracijo;
 - udomačiti pedagoško misel na slovenski obali;
 - ovrednotiti pedagoške ukrepe šol, ki izzivajo družbeno in pedagoško javnost;
 - širiti novosti v pedagoški teoriji in praksi.
- MILAN MARUŠIČ

po svetu po svetu po svetu po svetu po svetu po svetu po svetu po svetu po svetu po svetu

Bolgarija

V središču pozornosti:

Vzgoja in izobraževanje učiteljev

Lani je bila v Sofiji konferenca sindikatov prosvetnih delavcev socialističnih dežel, ki je obravnavala zahteve sodobnega časa glede usposabljanja in kvalifikacij učiteljev. Konferenca so se udeležili predstavniki sindikatov prosvetnih delavcev: Bolgarije, Madžarske, Nemške demokratične republike, Kube, Mongolije, Poljske, Romunije, Sovjetske zveze, Čehoslovaške in Jugoslavije ter predstavnik mednarodne organizacije sindikatov prosvetnih delavcev.

Udeleženci so na tej konferenci sodelovali s 15 prispevki. Čeprav so obravnavali problematiko z različnih vidikov — glede na možnosti ekonomskega in kulturnega razvoja, pa tudi družbenih potreb posameznih dežel, so se strinjali v ugotovitvi, da je sodobno in enotno izobraževanje učiteljev v vsaki deželi temeljni pogoj za uresničitev reforme vzgojnoizobraževalnega sistema.

Oglejmo si nekaj najpomembnejših stališč, na katera je opozorila ta konferenca.

Graditev nove socialistične družbe in odnosov v njej zahteva visoko raven kulture in izobraževanja. Če hočemo to uresničiti, je treba ustvariti ustrezne materialne možnosti. Mladina in vsi delovni ljudje morajo biti idejno, politično, moralno, duševno, telesno, estetsko in praktično usposobljeni, da se bodo lahko uspešno vključili v delovni proces in družbeno koristno delo. Za reševanje teh nalog pa je poklican predvsem sodobni učitelj.

KAKŠEN NAJ BO SODOBNI UČITELJ?

Sodobni učitelj — človek z resničnim znanstvenim, dialektično-materialističnim pogledom na svet, naj bi obvladal osnove znanosti, imel veselje do znanstvenoraziskovalnega dela, si nenehno prizadeval uvajati novosti in se izpopolnjevali, poleg tega pa naj bi imel še moralno-etične lastnosti.

V socialističnih deželah je usposabljanje učiteljev pomembna naloga — ne samo stro-

kovno pedagoška, temveč tudi politična. Učiteljeva vloga postaja v novih razmerah vedno pomembnejša. Učitelj je: predavatelj, organizator in vodja vzgojnega procesa pri razvoju otrok in mladine pa tudi aktiven družbenopolitični delavec, ki vedno zastopa interese delavškega razreda.

Zato da bi lahko opravljali take naloge, se učitelji izobražujejo v različnih šolah in institutih. Jasno je, da potrebujemo vedno bolj izobražene učitelje in da je treba uresničiti enotne temelje vzgojnoizobraževalnega procesa vzgojiteljev in učiteljev, od predšolskih ustanov do univerze. Ti temelji vsebujejo: proučevanje marksizma, pedagogike, andragogike, psihologije in večjo kulturo razgledanost.

Pomembna naloga vsake socialistične družbe je permanentno izobraževanje učiteljev. To nalogo uresničuje vsaka dežela po svojih možnostih. Hkrati s tem je treba zagotoviti tudi prekvalifikacijo učiteljev v skladu z razvojem znanosti in tehnologije izobraževanja in s sodobnimi zahtevami vzgojnoizobraževalnega procesa.

KDO USTVARJA UGLED

Veliko problemov še vedno čaka na rešitev. Ena prvih nalog je izboljšati materialno tehnične in kadrovske možnosti za izobraževanje in usposabljanje učiteljev. Hkrati s tem pa je treba storiti še veliko za to, da se bo družbeni ugled učiteljskega poklica povečal in da bo postal

ta poklic bolj popularen. Res je, da si učitelj ustvarja ugled s svojim delom, dobršen delež k temu pa mora prispevati tudi družba s svojim odnosom do tega poklica.

Posebno pozornost je treba posvetiti izboru kandidatov za učiteljski poklic. Za ta poklic je treba pridobiti dekleta in fante, ki so pokazali smisel za organizacijsko, družbeno in pedagoško delo.

Dosedanje moralno in materialno nagajevanje učiteljev ni bilo dovolj spodbudno. Zato moramo najti take načine spodbujanja za učiteljski poklic, da se bodo zanj odločali mladi, predvsem fantje. Feminizacija v šolstvu je namreč že sedaj izrazita.

Sindikat in druge družbenopolitične organizacije naj s svojim političnim in organizacijskim delom prek sredstev javnega obveščanja in kulturno-množičnih dejavnosti spodbujajo k tekmovanjem, ustvarjalnosti, pedagoški praksi in zadoštvju vsem znanstvenim, kulturnim in drugim interesom učiteljev.

Pomembna naloga vseh prosvetnih in družbenih dejavnikov je razvijanje in spodbujanje znanstvenoraziskovalnega dela na področju vzgoje in izobraževanja.

Udeleženci konference so ugotovili, da je problem vzgoje in izobraževanja izredno pereč; z njim se zavzeto ukvarjajo vse socialistične dežele, pa tudi drugod po svetu je v središču pozornosti.

Nadaljnja razprava o tem problemu še z drugimi naprednimi učiteljskimi organizacijami daje novo možnost za tesnejše sodelovanje učiteljev vseh dežel sveta. Sestanek v Sofiji je torej odprl vrata nadaljnjemu mednarodnemu dogovarjanju o problemih izobraževanja učiteljev. VASKO RAIČEVIĆ

Anglija

Učiteljski center v New Castlu

V angleških mestih — tam, kjer dela več sto učiteljev, se v zadnjem času pojavlja težnja po ustanavljanju učiteljskih centrov. (V Angliji imenujejo „učitelje“ prosvetne delavce, ki delajo v predšolskih ustanovah, osnovnih in srednjih šolah.) Učiteljski centri so v resnici učiteljski domovi, ki imajo organizirano izobraževalno, kulturno in rekreativno dejavnost. V marsičem so podobni učiteljskim domovom v Sovjetski zvezi, le da imajo nekoliko ožje področje dela.

Obiskali smo enega takih centrov v New Castlu na severu Anglije. Ta občina ima okrog 2.200 učiteljev. V okolici mesta stoji v čudovitem okolju — med gozdovi in travniki — star grad, ki so ga pred šestimi leti obnovili in preuredili ter spremenili v učiteljski center. Stavba je last prosvetnih oblasti mesta: te financirajo njeno vzdrževanje, dale pa so tudi denar za preureditev. Upravlja jo sindikat učiteljev. Denar za njeno vzdrževanje zbirajo iz davka, ki ga plačujejo privatni lastniki in obrtniki.

V centru so organizirane razne dejavnosti: seminarji za strokovno in pedagoško usposabljanje učiteljev, individualno delo, plesi, zabave, dramska, folklorna in druge sekcije ter strokovni aktivni ali sekcije za posamezne predmete.

Predavanja in razpravo na seminarjih vodijo pedagoški svetovalci in profesorji fakultet, ki usposabljujejo učitelje. To opravljajo največkrat brezplačno. Predavatelji, ki pridejo iz drugega mesta, dobe povrnjene potne stroške.

Programi seminarjev so različni: za učitelje posameznih predmetov, za direktorje šol in njihove pomočnike. Udeležba je prostovoljna. Seminarji so podnevi in zvečer. Učitelji, ki se udeležijo seminarjev, so

prosti pouka. Seminarji trajajo ponavadi od tri do šest dni. Na sporedu so vse leto, tako da se jih lahko udeleži vsak učitelj, in sicer trikrat ali štirikrat letno. Včasih pomagajo oblikovati program seminarja tudi udeleženci.

Druga oblika izobraževanja je individualno delo učiteljev. V prostem času dela lahko učitelj v čitalnici in uporablja knjižnico centra. Če želi, dobi pomoč knjižničarja, svetovalca ali direktorja centra. Direktor centra je redno zaposlen. Izberejo ga izmed najbolj znanih prosvetnih delavcev. Organizira celotno delo: pomaga pripravljati seminarje in druge oblike dela, sodeluje pri nakupu knjig, filmov in drugih učil. V manjših učiteljskih centrih je lahko direktor „amater“, ki dela le nekaj ur dnevno.

Tretja oblika dejavnosti so plesi, zabave, delo dramske, folklorne in drugih sekcij. Razumljivo je, da pri tej dejavnosti pomagajo dramski, glasbeni in drugi strokovnjaki.

Četrta dejavnost je delo strokovnih aktivov ali sekcij za posamezne predmete. Strokovni aktivni učiteljev posameznih šol in vsega mesta se sestanejo najmanj enkrat mesečno in razpravljajo o najbolj aktualnih strokovnih in pedagoških problemih, ki nastajajo pri posameznih predmetih.

Razumljivo je, da je v knjižnici centra po en izvod vseh strokovnih in pedagoških knjig, učbenikov in druge literature, ki izhaja na Angleškem. Založniki dajejo knjižnici knjige zaastonj. Smoter knjižnice je predstaviti učitelju, katere knjige in priročnike lahko kupi. Tudi knjige iz knjižnice lahko uporabi, toda samo v čitalnici.

Center upravlja učiteljski svet, ki vodi politiko, sprejema programe in nadzoruje direktorjevo delo. Direktorja izvolijo

učitelji na konferenci sindikatov za svoje delo je odgovoren komiteju sindikata.

Posamezni prostori centra so opremljeni namensko za posamezne predmete in druge dejavnosti. Tu so npr.: dvorana za avdiovizualna sredstva, za navoslovne, družbene vede itd. Lahko jih uporabljajo še za druge namene.

V tem centru so tudi sestanki sindikata učiteljev in njegovega mestnega komiteja. Ti sestanki so praviloma javni.

Posebej je treba poudariti sodelovanje s starši, ki imajo na Angleškem zelo velik vpliv na ocenjevanje učiteljevega dela. Trikrat ali štirikrat letno organizirajo oblasti konference, na katerih sodelujejo predstavniki vseh šol.

Center v New Castlu velika prispeva k izboljšanju vzgojnoizobraževalnega procesa in pomaga učiteljem pri strokovnem in pedagoškem napredovanju. Postaja torej mesto, kjer se zbirajo vsi dejavniki, odgovorni za pouk. To pripomore k večji odgovornosti in aktivnosti pri delu. Pomembno je tudi to, da se v centru zbirajo vsi učitelji. Pred sindikata opozarjajo starše, prosvetne oblasti in druge na svoje probleme in težave.

In še na nekaj je treba opozoriti: čeprav je delo v centru in sodelovanje pri programih prostovoljno (učitelji morajo prevoz, hrano in pijačo plačati sami), je anketa pokazala, da sodeluje v centru aktivno 25 učiteljev, 50 % jih redno obiskuje seminarje, samo 25 % učiteljev pa prihaja v center občasno.

Lahko rečemo, da je center v New Castlu zgled, kako je mogoče z malo denarja, pa velikimi dobri volje, s sodelovanjem vseh dejavnikov v občini in vsi učiteljev organizirati zelo učinkovito kulturo izobraževanja in pedagoško delo učiteljev. VASKO RAIČEVIĆ

Švedska

Šola odprtih vrat

Na Švedskem pripravljajo šolsko reformo, ki naj bi sedanjo dveletno obvezno šolo spremenila v živahno izobraževalno in družbeno središče. K temu jih je spodbudila ugotovitev, da je vedno več družin, v katerih sta zaposlena oba starša, otroci pa ostajajo prepuščeni sami sebi.

Predlagajo, naj bi „šolski dan“ trajal od 6. pa do 18. ure — čas naj bi natančneje določile občine. Predvidevajo, da bo tako povezano šolsko delo bolj pestro, kot pa je bilo dosedanje.

Obvezni del šolskega dne bo trajal povprečno 6 ur za predšolske otroke in za učence nižjih razredov osnovne šole, sedem ur pa za starejše učence. Ta čas ne bi bil namenjen samo pouku, temveč tudi drugim dejavnostim, kot so npr.: priprava, dopolnilni pouk, individualno učenje v šolski knjižnici, sestanki sveta učencev, klubov za šport, dramo in glasbo.

Neobvezni del šolskega dne, pred poukom in po njem, bo namenjen različnim svobodnim dejavnostim in konjickom, s katerimi se sedaj ukvarjajo v občinskih centrih za izrabljanje prostega časa.

Upajo, da bo tako organiziran šolski dan spremenil tradicionalno šolo, zavetišča, centre za razvedrilo in podobno v „odprte ustanove, usmerjene v občino, ki bodo imele osrednjo vlogo v življenju generacije, ki se razvija.“

Predvidevajo, da bo šola v takih razmerah spremenila tudi obliko učnega procesa. Razredi bodo gibke delovne enote. Postali bodo samostojnejši — ne kakšne mini šole, ki bodo sestavljale „veliko šolo.“

Učitelji bodo delali v timih. Vodil jih bo „vodja projekta“, pomagalo pa mu bo osebje iz drugih strok, npr. zaposleni v industriji, trgovini, sindikatu in kulturnih organizacijah.

Posebnih „šol — klinik“ za prizadete otroke ne bo več, ker se bo večina otrok vključila v redne „enote“. Za zelo resne primere predvidevajo ustanovitve „permanente skupine“ zunaj novih enot. Tudi prizadeti učenci bodo imeli — če bo le mogoče — prav tak dnevni red kot zdravi.

Ker je sedaj v posebnih šolah zaposlenih samo 7000 učiteljev, od teh pa jih polovica nima kvalifikacije, predvidevajo, da bodo morali vsi učitelji opraviti štiritredenski tečaj za izpopolnjevanje v svojem predmetu.

Neka raziskava je pokazala, da učenci na širšem območju Stockholma manjkajo približno 114-krat na leto zato, „ker niso napisali domače naloge in ker jim je v šoli dolgčas“. Menijo, da bo novi način šolskega dela precej zmanjšal število izostankov. Predlagajo, naj bi za take primere ustanovili tečaje, ki ustrezajo učencemv interesom, spremenili urnik in organizirali

ves njihov študij ali pa le tega zunaj šole. Morda bi lahko uporabili še kakšno drugačno metodo glede na razmere krajov, v katerem je šola.

Zato da bi potekala reforma v posameznih krajih čimbolj demokratično, predlagajo, naj ustanovili v vsaki šoli upravni komite. Izvolil ga bo občinski šolski odbor, ki se bo prej posvetoval s sindikati, starši in sveti učencev.

V upravnem komiteju bodo predsednik, trije učitelji, član, ki ni zaposlen v prosveti, in dva starša. V višjih šolah bodo v tem komiteju še direktor in študij, učitelj in dva učenca.

Komite bo odločal skoraj vseh vprašanjih, o katerih odloča sedaj še direktor in komitej za sodelovanje. Ne bo pa odločal o plačah učiteljev in delovnega tedna, obravnavanju individualnih problemov učiteljev in učencev ter učnih metod in načrtov.

Take šole bodo lahko bolj svobodno razporejale zaposlene osebje in denar. Občinski šolski odbori bodo imeli pravico pošiljati učitelje službovat tja, kjer so potrebni. Tak sistem dela se preskusili že v 25 švedskih občinah; pokazal je dobre dosežke. Če ne bo prevelikih ovir, bodo najbrž večino teh predlogov uresničili do konca tega desetletja. Bojijo pa se, da bo reforma potrebnih še kar ali 15 let.

Kako povečati zanimanje za tehniko

Pred nedavnim je organizirala gimnazija v Kranju pogovor o usmerjanju dijakov v tehniške poklice. Povod za pogovor so bile številne pripombe, češ da se maturantje gimnazije premalo odločajo za tehniške poklice, čeprav so stroke, kot elektrotehnika, fizika z matematiko, strojništvo, kemija v najširšem pomenu besede in gradbeništvo s komunalno, temelj pretežnega dela gospodarstva Kranja in tudi širše gorenjske regije. Da bi dobila gimnazija nove zamisli o tem, kako med dijake povečati zanimanje za tehniko, je povabila na pogovor predstavnike večjih gospodarskih organizacij z območja, od katerih prihajajo dijaki, ter predstavnike tistih zavodov, organizacij in služb, ki se ukvarjajo s problemi zaposlovanja in načrtovanja strokovnih kadrov.

Pogovor je bil vsekakor potreben, saj se jih je po sedanjih odločitvah od 112 prihodnjih kranjskih maturantov odločilo za tehniko le malo: za fakulteto za naravoslovje in tehnologijo 9, za FGGS 10 in elektrotehniško fakulteto 4.

Uvodne misli v razpravo sta razložila ravnatelj gimnazije prof. Pivk in prof. Teranova. Iz njunih misli prepričljivo sledi:

— da več kot polovico dijakov prihaja na gimnazijo že poklicno opredeljenih, zato bo treba prizadevanja za usmerjanje v tehniške poklice prenesti že v osnovno šolo, na gimnaziji pa delati predvsem s tistimi dijaki, ki se še niso odločili za poklic;

— da je pri odločanju osnovnošolcev za gimnazijo treba upoštevati tudi vprašanje socialne gotovosti. Odločiti se v gimnazijo, pomeni, odločiti se v najboljšem primeru najmanj za nadaljnjih sedem do deset let šolanja. Danes bo marsikdo vprašal, če se mu to materialno izplača in če si to lahko privoščiti. V takem primeru se učenci raje odločijo za strokovne šole, štiriletne, ki so povsem tehniško usmerjene; zato

Gimnazijci se predstavljajo

Današnja družba zahteva človeka, dejavnega na vseh področjih. Pogoj za to, da mladi ljudje ne bodo samo strokovnjaki na svojem področju, pa je široko zasnovana srednješolska izobrazba. Mladi človek naj bi ne bil samo dober strokovnjak, ampak tudi idejno neoporečen in politično aktiven član naše družbe. Da gimnazijci Poljane to uspeva, dokazujejo številna priznanja, ki jih dobiva, obenem pa se je to lepo pokazalo, na svečani akademiji gimnazije, ki je bila v sredo, 5. februarja, v dvorani MGL.

Prenovljena dvorana mestnega gledališča je bila nabita do zadnjega kotečka, pa vendar premajhna, da bi mogla sprejeti pod streho ves, skoraj tisoč članski kolektiv poljanske gimnazije. Slavnostna akademija naj bi bila nekaj prezer skozi delo dijakov, ob tej priložnosti pa so v ZK sprejeli 27 novih članov. Ta sprejem je bil prvi del akademije. Aktiv mladih komunistov je bil ustanovljen na šoli v preteklem šolskem letu in je razvil živahno dejavnost. Mladi komunisti so pazljivo spremljali dogajanje v naši in svetovni javnosti, posebno pozornost pa so posvetili VII. kongresu ZKS in X. kongresu ZKJ. Novim članom je spregovoril književnik Ivan Potrč. V svojem govoru je poudaril, da razlika med delovnim človekom in inteligenco vedno bolj izginja in da ta razlika mora izginiti. Razgledanost je pogoj za uspešno samoupravljanje, zato je dolžnost in pravica vsakega člana naše socialistične družbe, da temu posveti čim več pozornosti. Naloga mladih komunistov je ohraniti in še bolj utrditi bratstvo in enotnost naših narodov.

Po slavnostnem sprejemu v ZK se je začel nastop dijakov. Najprej se je predstavil pevski zbor gimnazije. Na šoli resda deluje šele eno leto, vendar je pod vodstvom prof. Mačkove enotno in ubrano zapel tri pesmi. Sledil je jezikovni del programa. Poljanska gimnazija posveča veliko pozornosti predvsem učenju tujih jezikov, ki se jih dijaki radi in z uspehom učijo. To dokazujejo številna priznanja in uspehi na raznih tekmovanjih v znanju tujih jezikov.

gredo učenci, ki imajo smisel za tehniko, tja in ne v gimnazijo;

— da je gimnazija v Kranju poskušala slediti zahtevam gospodarstva in tem prilagoditi nekatere oblike pouka. Upoštevali so naravo kranjske industrije in zato v letošnjem šolskem letu spremenili program tehniške vzgoje v prvem in drugem letniku. V prvem letniku imajo vsi učenci osnove strojništva, v drugem letniku pa si svobodno izberejo ali elektrotehniko ali kemijo.

V zadnjem obdobju so se pričeli zavedati kako neuspešna so prizadevanja, da bi v dijaki zadnjega letnika zbudili zanimanje za tehniko in da bo treba začeti usmerjati bolj zgodaj. Učitelji tehnične vzgoje so z dijaki pričeli obiskovati kranjske tovarne, kjer se dijaki seznanjajo s sodobno tehnologijo, kadrovskimi potrebami posameznih delovnih organizacij, perspektivami posameznih poklicev itd.

To so stvari, ki so se jih na gimnaziji že lotili z namenom, da bi učencem kar najbolj predstavili mesto tehničnega strokovnjaka v kranjskem gospodarskem prostoru. Lahko bi na-

pravili verjetno še več, to pa ni več odvisno le od ljudi na gimnaziji, temveč povečini od drugih možnosti. Ena od ovir je prav gotovo pomanjkanje profesorjev matematike in fizike, ki že zaradi sedanje preobremenjenosti ne morejo razviti vseh oblik dela, ki bi jih lahko v sedanjem gimnazijskem programu. Poudarjajo, da bi matematična usmeritev nekaterih oddelkov gotovo pripomogla, da bi v nekaterih dijaki zbudili zanimanje za tehniko, vendar bi takšen oddelek imel precej več ur matematike in fizike. Spet se vse zaustavi pri — učiteljih. Če hoče šola dobiti dobrega učitelja, pa mu mora dati stanovanje; tega pa šole največkrat ne morejo zagotoviti.

Predstavniki kranjskega gospodarstva in nekaterih drugih dejavnosti so na tem pogovoru prepričljivo poudarili, da so zainteresirani za nadaljnji razvoj gimnazije in da želijo, da bi se maturantje kar najbolj odločali za tehniške poklice. Kranjsko in tudi širše gorenjsko gospodarstvo, ki je izrazito predelovalno in mu že dolgo primanjkuje delavcev, se bo moralo razvijati v smeri avtomatizacije. To pa pomeni, da bo potrebovalo visoko strokovno izobražene delavce: temelj njihove izobrazbe naj bi bila gimnazija (Tovarna Iskra v Kranju, ki se v prihodnje pripravljata tudi na proizvodnjo računalnikov, bo samo letos razpisala okoli 35 stipendij na elektrotehniški fakulteti in na oddelku za računalništvo.) Razpravljali iz delovnih organizacij se v splošnem niso strinjali z omejevanjem vpisa na gimnazijo, češ da pri izboru učencev odpadajo čisto sobodni fantje, ki pa so zaradi lažnosti v osnovni šoli imeli nekoliko slabši splošni uspeh. Seveda pa je širjenje gimnazije omejeno zaradi pomanjkanja nekaterih učiteljev.

Pogovor med predstavniki gospodarstva ter z nekaterih

O vlogi mentorja v mladinski organizaciji

9. kongres ZSMS je posvetil posebno pozornost tudi mentorskemu delu in pomenu tega dela v mladinskih organizacijah. Delegati na kongresu so poudarili, da je treba še naprej razvijati mentorsko dejavnost, mladi se morajo bojevati za ustrezno uveljavitev mentorstva in tudi za primerno moralno in materialno nagajevanje mentorskega dela. Vendar, so poudarili, prizadevanja si moramo za spreminjanje tistih odnosov, ko je zgolj mentor nosilec vse mladinske dejavnosti in je za njeno kakovost in razvejanost tudi odgovoren. Mladi, združeni v ZSMS, komunisti in drugi moramo še nadalje razvijati družbeno mentorstvo, vsak kolektiv in posameznik naj postane mentor dejavnosti mladih.

Republika konferenca klubov OZN Slovenije organizira vsako leto seminar za mentorje. Temeljni namen seminarja je, da mentorji izmenjajo izkušnje in programe dela posameznih klubov (vemo, da se posamezni klubi posebej ukvarjajo z različnimi aktualnimi vprašanji doma in po svetu). Proučevanje aktualnih dogodkov, politične situacije doma in po svetu, proučevanje problemov zamejskih Slovencev, spremljanje dela Generalne skupščine in specializiranih organizacij itd., je tako obsežno področje proučevanja, s tako množico podatkov, da ni mogoče misliti, da bi lahko mentor, ki ima poleg mentorstva še kopico drugih obveznosti, te podatke zbral in spremljal vse, kar se dogaja v svetu. Namen seminarja je tudi v tem, da predavatelji, ki so bolj specializirani za posamezna področja, opozorijo mentorje na gradivo, na tiste publikacije in

knjige, ki so najbolj aktualne. Na zadnjem seminarju so mentorji opozorili tudi na pomanjkljive vesti sredstev javnega obveščanja. Podatki in informacije so preveč nametani, tako da je pravzaprav težko izluščiti bistvo. Zato so predlagali, naj Organizacija klubov OZN sama začne izdajati bilten z bolj zgoščenimi podatki. Trenutna situacija na Koroškem je zelo angažirala tudi klube OZN, ki so začeli načrtno proučevati zgodovino koroškega vprašanja. Vse zanima Državna pogodba iz leta 1955, ki pa v glavnem, razen 7. člena, ni bila objavljena; zato so sklenili, da bo RK klubov OZN Slovenije v sodelovanju z inštitutom za narodnostna vprašanja SRS pripravila prevod in tako prevedeno Državno pogodbo pošlata vsem klubom.

Ni treba posebej poudarjati, kako pomembno je internacionalistično izobraževanje mladih, še posebno zato, ker šolski učbeniki še zdaleč ne dajo mladim vsega znanja, ki ga ti morajo imeti. Klubi OZN so primerna oblika dopolnjevanja šolskega pouka na področju internacionalistične vzgoje in izobraževanja. Vsi si bomo morali prizadevati, da bo za to dejavnost na voljo več denarja in da bodo mentorji za pošolsko delo primerno nagajeni. Seveda ni to temeljni problem. Naša glavna naloga je, da klube OZN ustanovimo na vseh šolah vseh stopenj. Pri tem imajo posebno nalogo tudi prosvetni delavci. Mladi, ki delamo v organizaciji, smo v glavnem zanesenjaki, amaterji, zato še toliko bolj pričakujemo, da nam bodo šolniki pomagali.

MATJAŽ KOS

»Vsakodnevna vprašanja mladih«

Mestna konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije in delavska univerza „Boris Kidrič“ prireja že več let dopolnilno izobraževanje in usposabljanje za mlade v srednjih šolah in dijaških domovih na ljubljanskem območju — pod skupnim naslovom „Vsakodnevna vprašanja mladih“.

Na kratkem pomenku sem se pomudila pri vodji centra za izobraževanje, za družbenopolitično delovanje in marksistično vzgojo pri delavski univerzi „Boris Kidrič“, Ljubljana, sociologinji DAMJANI FAKIN.

— Povejte, v čem je bistvo tega dopolnilnega izobraževanja, kaj želite doseči?

„Osnovni namen je, da mladim tedaj, ko osebnostno zorijo, odgovorjamo na vprašanja, ki jih zanimajo. Obenem jih seznanjamo z družbenopolitično tematiko; skratka, želimo pripeljati svoj delež pri izgrajevanju celostne osebnosti mladega človeka, da bo lažje našel svoje mesto v naši družbeni stvarnosti. Program obsega sedem tematskih ciklusov: Kaj moram vedeti o družbi, v kateri živim; Kaj se dogaja v svetu; Človek kot moralno bitje; Kako naj se oblikujem v zrelo osebnost; V šoli bi bil rad čim bolj uspešen; Da bi ostal zdrav; Potujmo v svet umetnosti.“

— Kako je s predavatelji in kakšne metode dela uporabljajo?

„Imamo približno 120 predavateljev, od tega polovico izmed naših stalnih sodelavcev. Vsako leto pripravimo zanje kratke metodološke seminarje glede na zasnovano tematiko. Predavatelji so strokovnjaki s posameznih ožjih področij ali družbenopolitični delavci; vsi pa skušajo s spodbujanjem razprave, z izmenjavo mnenj in izkušenj ter ob uporabi sodobne učne tehnologije posamezno temo kar najbolje predstaviti.“

— Kako poteka organizacija teh predavanj, koliko predavanj ste imeli v preteklem izobraževalnem letu?

„Predavanja načrtujemo za mesec dni vnaprej, dneve pa določajo šole ali domovi. V šolskem letu 1973/74 je bilo 370 predavanj, ki jih je poslušalo 7288 dijakov. Od tega je bilo kar 179 predavanj s psihološko vsebino.“

— Za katera predavanja je bilo med mladimi največ zanimanja?

„Največ za vprašanja iz cikla „Kako naj se oblikujem v zrelo

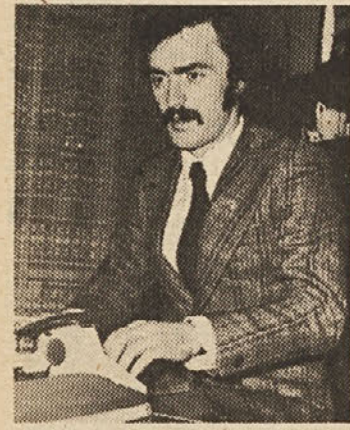
osebnost“, kjer so prevladovala teme: Fant in dekle, Kaj je ljubezen, Mladostne krize ter Razvojne težave in motnje v mladostni dobi. Pri teh je bil odziv v razpravah največji. Sledi področje Da bi bil zdrav, na katerega sta bili najbolj zanimivi temi Spolne boleznosti ter Alkoholizem in narkomanija. Izmed predavanj Kaj se dogaja v svetu so bile najbolj zaželeno teme Evropska situacija in žarišča napetosti, Socializem Kitajske in Kako se mladi vključujejo v splošni ljudski odpor. Dokaj zanimanja je bilo tudi za cikel Kaj moram vedeti o družbi, v kateri živim, in sicer za predavanja Religija in sodobni človek, Osnove marksističnega svetovnega nazora, Družbeno bistvo delegatske sistema ter Družbeno vlogo in idejni temelji ZKJ. Za ta predavanja je bilo največ zanimanja v šolah in domovih, kjer te teme niso vključene v redno izobraževalno delo. Za druge teme bomo morali mlade še bolj zainteresirati.“

Tovarišica Fakinova je stalno sodelovala s predavatelji. Skupno in sproti so ocenili opravljeno delo. Izdelala je tudi kratko analizo, z željo, da program še izboljšajo in posodobijo. Iz te analize lahko razberemo, da je vsebina predavanj v glavnem dobro izbrana in da obstaja želja po nadaljnjem sodelovanju. Tudi predavatelji so dobro ocenjeni. Največ pripomb pa je bilo zaradi pomanjkanja razprav po posameznih predavanjih, preskromne uporabe sodobne učne tehnologije ipd.

„Vse dosedanje izkušnje,“ je končala najin pogovor sogovornica, „ki smo si jih pridobili ob sodelovanju z mladino, kažejo, da moramo dati mladim čimveč praktičnih napotkov za življenje. Zlasti naj bi vsi vedeli, kakšen pomen in vlogo imajo mladi v naši družbi.“

KSENIJA PREŽELJ

pod reflektorjem

PIŠE: SILVO TERŠEK

Učiteljevanje ni zabava

Pravi, da je bila njegova stara mama učiteljica; stara mama in stari časi. Kadar obiščeš učitelja visoko nad dolino, se zdi, da je preteklost v steklenico zaprta. Saj ni potrebno veliko, le nekdo mora izveliči zamašek.

Cesta na Sentursko goro ni cesta, je delovni prostor, tudi v tistih urah, ki se iztekajo v mrak. Domačin pridno pobirajo razstreljeno kamenje. Pozneje ga bodo pogoltnili temelji njihovih hiš. Še nekaj mesecev in iz Cerklj na Gorenjskem se bo pognala v strmi breg proti Senturski gori — solidna cesta. Zgodilo se bo prvič, da bodo drevesa v koroninah zaznala drget avtobusnega motorja. In takrat ali kmalu po tistem bo na gori umrla stara, v vsem neprijetnem preskušena šola. Učitelja Božo in Ciril bosta hodila na goro samo še po gobe, otroci pa po izdatnejši zalogaj znanja v dolino.

Učitelj Božo bo vtaknil v zapечатeno steklenico kos preteklosti. Zapisan bo dan, ko je prvič prišel med kmečke hiše tesno pod oblaki. Misli so bile kot nerazvozlana nit. Takrat, ko si v gori prvič spregovoril, si čutil, da ti vskita na glasilkah strah in ponos. Boš zapustil v tem kraju kos samega sebe, se boš osmesil z mladostno naivnostjo? Lepo je biti mlad in

lepo je biti naiven. Toda ljudje niso debli, ki bi jih po mili volji tesal. V vasi, kjer je med drugim tudi cerkveni zvonik, ni mogoče ravnati s tradicijo kakor s figurami na šahovnici. Preteklost je polna ovir, skoraj takšna je kakor v teh dneh pot na Sentursko goro. Pogosto je življenje v vaseh bliže oblakom kakor marksistični stvari. Boš naredil revolucijo...?

Tudi takrat je nisi naredil, ko si prišel z ljubljanskega učiteljskega in nisi dobil zaposlitve. V Zagorju, kjer so ti dajali stipendijo, so ti dali po diplomi tudi proste roke. Z njimi si napisal šestintrideset prošenj. Še sreča, da je bila nekje Senturska gora.

In če bi postal avtomehaničnik? Pod avtomobili bi ležal, nad njim bi stali njihovi lastniki — spoštovali bi ga. Spravljal bi jih v trepet, ko bi našteval okvare, in preden bi jim oznanil račun, bi ti bili hvaležni za kozarec vode. Tudi to je družbena pomembnost!

Toda, kaj ti ni že stara mama povedala, da imaš marsikaj, kar spominja na idealizem? Stara mama in stari časi. Dandanes bi hitreje prišel do nafte v zemlji kakor do pravega idealista.

„Bilo je pred sedmimi leti. Začelo se je, kot bi prebiral eno izmed Cankarjevih četic. Možakar je bil več kakor deset let starejši od mene in oba sva prihajala iz vaše gostilne. Nekaj dni pred tem sem prvič prespal v Senturski šoli.

Dve uri sva stopala v breg. Pogovor je bil, kot bi kamenje mlela. O politiki sva se pogovarjala, o cerkvi in vlogi partije, o šoli in učiteljevih dolžnostih, o vasi in življenju v njej. Potil sem se zaradi hoje in ostrih besed, ampak spoznal sem kos novega sveta. V tem svetu sem moral zaživeti in v njem še vedno živim.

Ne, v naši vasi ni vaških veljakov, gospodov z belimi konji in odločilno besedo. Ljudje so kot klas povezani v eno. Kadar se za nekaj odločijo, ga ni, ki bi jim prepredil uspeh. Še trdo sklavlje se je moralo umakniti njihovi volji.

S Cirilom sva stanovala v sobici, kuhala sva si in prala in po-

čela večji del tistega, kar dandanes počneta najini ženi. In za vse to nisva imela na voljo več kakor uro in pol časa. Celodnevni pouk na popolni osemletki zahteva zvrhano mero naporov. S Cirilom imava v osmih razredih devetintrideset učencev. Dopoldne poučujeva višje, popoldne pa nižje razrede.

Kombinacija mi je zlezla pod kožo.

Menda je večina prebivalcev Senturske gore ena sama „zlahta.“ Že dolgo v teh hribih hiše niso več bajte. Kmetijstvo je modernizirano, in odkar so vaščani napeljali vodovod, je tudi gospodinjstvo sodobnejše. Leta 1968 smo imeli samo v šoli televizijski sprejemnik, dandanes skoraj ni hiše brez njega. Vse večji je odstotek vaščanov, ki so zaposleni v industriji ali

Foto: S. Teršek

drugod, in še več jih bo, ko bo v goro priropotal avtobus.

Ljudje so začeli tudi misliti drugače. Ne razburjajo se, ker bo šola v vasi ukinjena. Spoznali so prednost, če uči vsak predmet drug učitelj in vedo, da en človek ne more biti strokovnjak za vse. Tudi sami se zavzemajo za takšne možnosti šolanja, ki bodo njihovim otrokom omogočile nemoten nadaljnji razvoj osebnosti...“

Stara mama ga je morala dobro poznati: učitelj Božo je idealist in tudi veliko optimističen je v njem. Ve, da se v šoli na Senturski gori v zadnjih sedmih letih ni veliko spremenilo, da so delovne razmere ves čas enako težke. Kjer je bil nekoč ladijski pod, imajo dandanes parket in v večjem razredu imajo nekaj telovadnega orodja in lutkovni oder in...

„Modernizacija pouka na takšni šoli bi bila predraga.“ meni učitelj Božo in si gladi rdečkasto brado. „Toda z goro volje in samodiscipline lahko mnoge stvari nadomestiš. Kljub vsemu pa te takšno delo utruja, zelo utruja. Zgodi se, da proti koncu tedna nič več ne pišeš učnih priprav, da imaš pred očmi samo še moped, s katerim se boš pognal v dolino. Mladosti tudi podružnična šola in delo v njej ne moreta zatreči! Osem ur poučevanja ti spremeni v miselnost kepo. O možnostih rekreacije lahko samo razmišljaš, o pomirjujočem „konjičku“ tudi.

Nak, čez osebni dohodek se nisem nikoli pritoževal. In vendar, ko začneš primerjati osebne dohodke v prosveti z dohodki v nekaterih drugih dejavnostih, te stisne pri srcu. Še sreča, da človek tudi o tem nima časa premišljevat. Moj „konjiček“ ostaja delo v krajevni skupnosti. Tu pa si ugotovil, da človek sam ne more nikjer uspeti (ali skoraj nikjer!), da je potrebno kolektivno delo. Sicer pa je menda že kar nenapisano pravilo, da mora biti učitelj na vasi vsaj tajnik kake organizacije, če drugega ne...“

Pred nedavnim je postal predsednik KUD v Cerkljah. Rad se spominja uspehov svojega predhodnika učitelja Kuralta, ki je na Senturski gori ustanovil oktet, dramsko skupino in

Foto: S. Teršek

še kaj. Rad se spominja uspehov, ki so jih imeli, ko so na prostem naštudivali „Hlapca Jerneja.“ Ljudje so bili navdušeni, radi sodelujejo in obiskujejo prireditve.

Ne, na Senturski gori vaščani ne gledajo na učitelja s prezirom. To se pogosteje dogaja v dolini. Učitelju radi očitajo, da ne zna poučevati, da nima kaj delati, da... Takšni očitki se rodijo v gostilni, ki je pravzaprav edini kraj, kjer se lahko z ljudmi pogovarjaš. Menda še vedno nismo postavili dovolj kulturnih domov!

Še sreča, da ni snega (kmetje mislijo drugače!), sicer bi ne bil mogel obiskati učitelja. Škoda, da Cirila ni bilo doma. Žena je bila in dekle, ki je pometalo pred šolskimi vrati. V šoli se je naučila tudi to, da je treba pometi najprej pred svojim pragom.

In o čem bi pripovedoval učitelj Ciril? Morda o tem, da je delal na bencinski črpalki, preden je prišel učiteljevat na

Sentursko goro, da je s šolskim delom zaposlen skoraj toliko kot vsi tisti, ki opravljajo učiteljevo delo.

„Rekli so mi vaški možje, da se ne bom mogel poročiti, ker sem v partiji. Rekli so mi, da je gora tako blizu oblakom, da ne bom uspeval z našimi idejami.“ Rekli so marsikaj, zgodilo se je drugače. Cilka (njegova žena!) je rekla, da se ne bo mogla navaditi, ker ga ves dan ni domov. In ko se bo komaj temu privadila, bo na gori ukinjena šola. Sleherna ukinitve se začuti v srcu. Tudi z ukinitvijo učiteljskega je bilo tako.

Napeljujejo vodo na svoj mlin? Ne, če bi to počel, ne bi postal učitelj. Verjetno tudi ne bi pomagal vaščanom, kadar so krave telile, ne bi jim pisal prošenj za kdo ve kaj, ne bi hodil obiskovat bolnikov. Na kolini bi šel in na godovanje, kjer „ofiral“ sebi v zabavo.

Učiteljevanje pa ni zabava in to je vedela že Božova stara mama.

SODOBNA POTA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

PIŠE: dr. ANA KRANJC

Motivacija za izobraževanje

Danes postaja problem motivacije za učenje vedno bolj pereč. Dokler so se ljudje manj izobraževali, so se še lahko učili pod prisilo, največkrat kar v splošno obvezni šoli. Ko se je izobraževanje podaljševalo tudi nad redno šolanje (po 15 letu starosti), so se na področju pedagoške teorije in prakse vedno bolj zavedali, kako pomembna sta za uspeh vzgoje in izobraževanja visoka ali pa nizka motiviranost za učenje. Pri nizki motiviranosti postanejo tudi dobro razvite sposobnosti drugotnega pomena, ker ne pridejo do izraza: tudi sposoben učenec ne bo uspešen, če ne bo dovolj motiviran, torej že ne bo delal po lastni želji. V najboljšem primeru — če je nadpovprečno sposoben, bo le „za silo izdeloval“. To pa še ne bi bilo tako hudo in usodno, če ne bi tudi hitreje pozabljal kot ljudje, ki se izobražujejo iz žive želje po izobraževanju. Pri nizki motiviranosti oseb je namreč sprejemanje znanja le površinsko, in se ne poveže s prejšnjim znanjem. Nepovezano znanje tudi ni kaj prida uporabno. Težko ga uporabimo v novih situacijah, ker se na tako znanje veže premalo asociacij; statično je in malo koristno.

Kot vidimo, vpliva motivacija za učenje na obseg znanja, na hitrost pozabljanja, pa tudi na stopnjo, do katere bodo osvojeno znanje, spretnosti, navade in stališča uporabni in prilagodljivi. Razen tega vpliva motivacija za izobraževanje na hitrost osvajanja znanja, spretnosti, navad in pogledov ter razvijanja sposobnosti. Motivirani učenec hitreje bere, hitreje dojema, mobilizira vse svoje moči, da bi se naučil.

Šibka motivacija za izobraževanje povečuje osip na šolah. Nemotivirani učenci, taki, ki so se vključili v šolo pod kakršnokoli prisilo, zelo hitro „odpadejo“, le malo jih zdrži do konca izobraževalnega programa. V anketah pogosto zasledimo, da slabi učenci valijo krivdo za svoj neuspeh na pomanjkanje denarja, časa, slabe prevoze, vremenske razmere itd. Naštetih objektivnih dejavnikov pa prikrivajo pravi vzrok — pomanjkanje motivacije. Seveda tudi objektivni vzroki pospešujejo osip, v zelo neugodnih razmerah pustijo namreč še tako visoka motiviranost za učenje. Učenci pa se izgovarjajo na zunanje dejavnike tudi takrat, če ti niso pravi vzroki za njihov neuspeh. Včasih niti sami ne vedo, zakaj je popustilo njihovo zanimanje za šolo; motivi niso vedno zavestni, temveč delujejo tudi kot podzavestne silnice v dinamiki človekovih stališč in vedenja. Zato predvidevamo, da vpliva motivacija na osip še mnogo bolj kot kažejo nekatere empirične raziskave.

Še bolj pomembna je motivacija pri izobraževanju odraslih, ker ti lahko vsak trenutek zapustijo šolo, če jih več ne privlači. Učenec v redni šoli si tega ne more privoščiti, zato vpliva tam motivacija bolj na znižan učni uspeh, hitrejšo pozabljanje in počasnejše učenje. Problemi prenizke motiviranosti za učenje se kažejo v obvezni šoli pač v tistih oblikah, ki jih dopušča socialni položaj učenca.

Odnos med izobraževanjem in motivacijo je pri odraslih bolj „črno-bel“. Če odrasli obiskujejo šolo, so toliko motivirani, da se tudi uče, sicer bi šolo raje zapustili. V nekaterih ustanovah navajajo, da se osip pri odraslih povzpne na 50 do 60 % (tako poročajo npr. iz NKI šol za odrasle na Norveškem), v šolah, ki trajajo dve in več let pa se povzpne celo na 74 %.

Naštetih in še drugi problemi, povezani z motivacijo za učenje, opozarjajo, da je zagata še večja na področju samoizobraževanja, bodisi, da je to vodeno ali ne. Pri takem izobraževanju je potrebna še večja motiviranost, ker mora učenec zmagovati večje napore, dobi pa le malo pomoči od drugih. Omejeno pa je tudi število virov, iz katerih si pridobiva spoznanje, zato je izobraževanje težje.

Največ raziskav glede motivacije pri samoizobraževanju obravnava dopisno izobraževanje, ki je tudi najbolj pogosta oblika usmerjenega ali vodenega samoizobraževanja.

Otrok se ne zaveda smotrov svojega izobraževanja. Odrasli jih sicer pozna, vendar je „svoboden“ in ima možnost, da učenje zapusti, ko zanj ni več motiviran. Samo ustreznost motivacija ga disciplinira in prisili, da nadaljuje izobraževanje. Pri dopisnem izobraževanju je motivacija še pomembnejša. Pomaga premagovati ovire in napore pri učenju, ti pa so zaradi pretežno samostojnega dela mnogo večji kot pri izobraževanju odraslih v večernih šolah, seminarjih ob koncu tedna, internatskih seminarjih in drugih rednih oblikah dela z odraslimi. E. L. Thorndike pravi, „da ni glavna zapreka pri učenju odraslih slabenje njihovih sposobnosti, ampak pomanjkanje motivacije, interesov in pozitivnih stališč do učenja.“

TEORIJE O MOTIVACIJI ZA IZOBRAŽEVANJE

Večina teorij učenja obravnava tudi problem motivacije. Med drugimi je Miller-Dollarjeva teorija „potrebe in ojačanja“, „teorija ključnega dražljaja“, „Teorija učinkovitega vzbujanja“, kognitivna teorija in celo psihoanalitična teorija. Vsaka teorija po svoje okroži motivacijo. Učna situacija je po svojih psiholoških in socialnih ter objektivnih fizičnih komponentah nadvse kompleksna, zato je aplikacija katerekoli od teh teorij še bolj zahtevna. Za kompleksno učenje ljudi je težko poiskati pravo mero motivov.

Pa si najprej na kratko oglejmo, kaj razumemo pod besedo motiv ali motivacija. Motivacija je lastnost ljudi, da je njihova dejavnost delno določena in usmerjena; njena moč je odvisna od njihove narave, strukture in notranjega stanja.

Higard pa pravi: „Motiv imenujemo nekaj, kar spodbuja organizem k akciji ali kar podpira neko akcijo, jo ohranja in ji daje smel, ko je organizem že aktiviran.“

Od motivacije je torej odvisno, ali se kdo sploh aktivira ali ne in kakšno smer dobi njegova aktivnost. Motivacija povzroča tudi pripravljenost za izobraževanje, vendar se model fiziološke zadostitve, na katerem sloni ta teorija o motivaciji, dopolni še z drugimi psihološkimi potrebami, interesi, stališči in vrednotami tistega, ki se uči.

Človek čuti primanjkljaj (deficit, deprivacija). To povzroča v njem nehehno napetost, ki tem bolj narašča, čim večji je nastali deficit. Ta napetost končno sproži dejavnost (v našem primeru izobraževanje), ki privede do zadovoljitve. Napetost postopoma popušča (glej spodnji model!)

Deprivacija (napetost naraste) → akcija, dejavnost (izobraževanje) → zadovoljitev potrebe, dosežen je zastavljeni cilj (napetost popušča).

Positivne izkušnje pri izobraževanju (prvotne dejavnosti) povzročajo, da se ljudje še naprej izobražujejo, tudi ko za to ne obstaja več prvotna nezadovoljena potreba.

x Epistolodidaktika, 1972/2, str. 14
 xx Ilija Mrmak: Specifične karakteristike samoobrazovnega rada, str. 309
 x Mladen Zvonarević: Socialno psihološke osnove obrazovno-odgojnog procesa, Osnovi andragogije, str. 309

x H. English in A. English : Dictionary of Psychological and psychoanalytical terms, str. 330
 xx Epistolodidaktika 1973/1, str. 34
 xxx Roger Boshier: Motivational orientations of adult education participants, str. 21
 (Prihodnjič naprej!)

RADIO IN ŠOLA

Spoštovano uredništvo radijske šole!

Čeprav nisem pozvan, da dam svoje mnenje k programu radijske šole, kot pedagog vendarle čutim potrebo, da vam povem svoje misli. Prizadevanja rtv Ljubljana za napredek na področju izobraževanja delno poznam prek sodelovanja pri programu tujih jezikov 2000S in prek osebnih pogovorov z nekaterimi tovariši, ki na izobraževalnem področju delajo. Žal sem doslej manj poznal uspehe delavcev zavoda za šolstvo pri radijski šoli. Toda, odkar sem na gimnaziji Kamnik, čeprav še le malo časa, ne morem mimo prepričanja, ki me je tudi privedlo do tega pisanja, da je treba še mnogo bolj izrabiti možnosti radija in televizije in da je nujno povezati prizadevanja vseh, ki lahko k temu kaj določnega prispevajo.

Nimam podatkov, koliko učitelji uporabljajo izobraževalne oddaje neposredno pri učnovzgojnem delu. Vsekakor pa lahko rečem, da naša gimnazija tega kljub pripravljenosti učiteljev ni zmoгла. Presenetilo me je tudi, da nismo dobili niti programa radijske šole za to leto. Prav tako nimamo tehničnih sredstev, s katerimi bi lahko uporabljali te oddaje. Na vprašanje učiteljem, ali bi uporabljali posamezne radijske oddaje, če bi jih bilo npr. moč kupiti na kasetah, je bil odgovor vedno pozitiven, čeprav s pomembnim pridržkom: morale bi biti usklajene z učnim načrtom in imeti navodila za metodično uporabo.

Ko sem o tem razmišljal, sem

spoznal, da ima uvajanje radija in televizije v izobraževanje vsaj tele pomembne možnosti (in s tem tudi naloge):

1. BOGATENJE IZOBRAŽEVALNIH VSEBIN

Knjiga, zvezek in učitelj le ne morejo dati enako dobro pripravljene učnih ur kot skupina strokovnjakov pri rtv ali na zavodu za šolstvo, ki imajo na voljo več možnosti in dodatnega gradiva, kot si ga lahko privoščijo učitelji na šoli.

2. IZBOLJŠANJE UČNIH METOD IN ORGANIZIRANJA UČNIH UR

Na splošno se z metodiko posredovanja posameznih učnih vsebin pri nas ne moremo preveč pohvaliti. Tako imenovana učiteljeva svoboda je lahko tudi izgovor za slab pouk. Prav temu pa drugod posvečajo mnogo več pozornosti. (Pomislimo samo na tako imenovani študij curriculum-a!). Zato ni dovolj, da npr. v radijski šolski uri emitiramo izobraževalno oddajo po natančno določenem umiku in da natisnemo njeno vsebino v program, ki ga dobe šole. Saj mora učitelj za vsako učno uro (tudi če ima še tako dober učbenik in učna pomagala) v svojih pripravah navesti: učno enoto, razred, kjer bo učil, temo, učne in vzgojne smotre, kaj bo uporabil za motivacijo, tip učne ure, učnovzgojni postopek in — če je le nekoliko prizadeven — še nove pojme, ki jih bodo morali učenci osvojiti. Morebiti bo dodal še sliko na tabli, da ne

govorim o testu, s katerim bo preverjal znanje, premislil, kaj bo dal za domačo nalogo itn. Sama vsebina oddaje torej še zdaleč ni dovolj. Posledica tega je, da učitelj oddaje ne uporabi ali pa meni, naj ta nadomesti njega, ker je ne more smotrno vključiti v učnovzgojni proces.

Spremnno gradivo k posameznim izobraževalnim oddajam mora biti torej metodično-didaktično temeljito obdelano, tako da je učitelju v čim večji pomoč. Mnogi tuji programi (npr. zahodnonemški) so nam pri tem lahko za zgled.

Že to bi zboljšalo metode poučevanja, tudi če učitelj ne bi imel posnetka oddaje, prizadevanja pa bi lahko še obogatili z nanenskimi teoretičnimi seminarji za učitelje.

Razumljivo je, da bi take oddaje morale predstavljati trajnejšo vrednost kot doslej. Učitelj bi jih lahko uporabil v več oddelkih in tudi v več letih, ko bi obravnaval isto temo. To je le dokaz več, da je treba začeti misliti na snemanje izobraževalnih oddaj za šole in tudi za posameznike.

3. VPLIV NA UVAJANJE ENOVITE DOMAČE IZOBRAŽEVALNE TEHNIKE

Ob tem mislim, da je bilo le preveč zgrešenega in da so bile

investirane že težke milijarde za aparature, ki so brez gradiva, zastarele ali vsaj predrage za tisto izboljšanje pouka, ki jo omogočajo (jezikovni laboratoriji npr.). Ravnati se je treba po smernicah, ki so začrtane s prizadevanji po spremenjeni šoli, po nenehnem izobraževanju ipd.

Ugotovili smo že, da zgolj oddaje ne zadoščajo, marveč da moramo dati učiteljem tudi komplete učil in učnih pripomočkov ter metodično-didaktičnih navodil za usklajeno uporabo. Za zdaj po eno podjetje prodaja grafoskope, drugo tiska (če jih!) zanje folije, tretje prodaja responderje, četrto ponuja laboratorije, peto zvočne table itd., itd. V želji, da ne bi zastonjali, šole vse to kupujejo, večina teh pripomočkov pa ostane neizrabljena. Če pa učitelj sam pripravi gradiva za posamezne aparate, so ta marsikdaj nepopolna, tehnično ali vsebinsko slaba. Tako delo namreč terja sodelovanje širše skupine in strokovno usposobljenost. Ali ne bi bilo naravno, da bi posamezne izobraževalne oddaje po učnih načrtih sistematično dograjevale posamezne izobraževalne vsebine in s tem tudi vplivale na primerno utrditev učnih načrtov? Za vsako učno uro posamezne izobraževalne vsebine bi bilo treba izdelati pretehtano analizo učnovzgojne stopnje, na tej osnovi izdelati rtv izobraževalne oddaje, jih opremiti z navodili za učitelja ter s potrebnimi gradivi (testi, slike, naloge ipd.). Ta komplet naj bi ponudili šolam. Sestavni del takega kompleta bi moral biti spisek najpotrebnejših učil, ki naj jih šola kupi, namesto dragih tujih aparatov, za katere nimamo izdelanih gradiv. Prepričan sem, da bi to pozdravili tako učitelji kot domači proizvajalci učil.

4. RAZVIJATI ZMOGLJIVOSTI DOMAČIH AVTORJEV

je prav tako naloga, ki se sklada z že omenjenimi. Pri tem sem vsekakor proti odkrivanju Amerike, če je bilo kaj pri nas ali na tujem že ustrezno obdelano. Tako gradivo je treba navesti, saj je to prispevek k našemu znanju. Toda, kakor je škodljivo prepustiti vsakemu učitelju in šoli, da se sama najde v ponudbi različnih priprav in uporabi različnih gradiv, je tudi škodljivo ovirati tovrstno ustvarjalnost. Ne mislim, da smo tako delali, vsekakor pa bi bilo potrebno storiti več, da se vsak, ki lahko kaj dobrega prispeva, priključi tako usklajenim prizadevanjem. Gotovo je v ta namen potrebno izdelati:

- čvrst program dejavnosti, ki bo imela začetek pri uskladitvi in utrditvi učnih načrtov posameznih izobraževalnih vsebin za vse oblike in stopnje izobraževanja,
 - pripraviti seznam tiste domače izobraževalne tehnike, ki jo lahko smotrno uporabimo pri gradivu, ki ga posreduje rtv in hkrati druge,
 - pregledati možne in smotrne licence ter priredbe,
 - pridobiti za sodelovanje čim več domačih avtorjev.
- Vsekakor pa bi se bilo treba takoj potruditi, da sedanje in predvidene oddaje dopolnimo s potrebnimi metodično-didaktičnimi navodili, seznamom pomožnih učil in jih kot posnetke ponudimo šolam.

Upam, da vas s svojim razmišljanjem nisem prizadel. Dobro vem, da je lažje govoriti kot delati in da težave, s katerimi se spoprijemate, niso majhne. Vesel bom, če boste kako misel lahko uresničili in mi o vsem sporočili svoje mnenje.

Pozdrav!
LUDVIK JEVŠENAK

Detajl vhodnih vrat v kostanjeviško galerijo (Foto: M. Pfeifer. Društvo likovnih oblikovalcev Slovenije)

ARMADA SMO VSI

Prebiramo priročnik za vojaški poklic (III)

Kadar govorimo o odlikah sodobnega vojaškega starešine, oficirja ali mlajšega oficirja, radi poudarjamo, kako potrebni sta za ta poklic strokovnost in visoka izobrazba. Prav tako potrebni sta tudi duševna in telesna vzdržljivost, brez katerih ne bi mogel opravljati svojih nalog v miru in vojni. Če bi ostali samo pri teh odlikah vojaškega starešine, bi bila predstava o njem zelo okrnjena in nepopolna. V tem primeru bi jih namreč v resnici lahko imeli za nekakšne „inženirje smrti“ (tako je imenoval oficirje ob neki priložnosti književnik Jack London), kot ljudi, ki se zanimajo samo za svoj poklic, odmaknjene od dogajanj v ozki in širši družbeni skupnosti. Razumljivo je, da naši bralci nimajo take predstave o starešinah JLA, saj so se velikokrat sami prepričali, da njihovo strokovno in družbenopolitično uveljavljanje v marsičem presega obseg delovnega mesta: vojašnice, ustanove in poligona.

V tem sestavku želimo samo poudariti nekatere prvine, ki so sestavni del priprave gojencev vojaških šol in akademij ne samo za poklic, temveč tudi za vsestransko družbenopolitično sodelovanje z delovnimi ljudmi in občani. S tem bomo opozorili na pomen moralnopolitične vzgoje in idejnega usmerjanja naših oboroženih sil, ki sta temelj njihovih bojnih pripravljenskih. Ker bo ena od nalog prihodnjih mlajših oficirjev in oficirjev negovanje bojne morale in neposredna odgovornost za moralno politično stanje enote, posvečajo v vsaki vojaški šoli na

čelom gojencev posebno pozornost. O tem se lahko prepričamo, če prebiramo novi priročnik „Kaj nudi oficirski poklic mlademu človeku?“

SUBJEKT IN NE OBJEKT

Težnja — usposobiti študenta vojaške šole za življenje in delo v armadi in socialistični samoupravni skupnosti, preveva izobraževalne, vzgojne in druge procese med šolanjem; v njih sodeluje učenec kot subjekt. Poudariti moramo, da je bil smoter vojaških šol od nekdaj — ponekod je tako še danes — razosebiti gojenca prav s tem, da so ravnali z njim kot z objektom nevedenih procesov; zahtevali so, da je slepo ubogal vzgojitelja in predpostavljenege.

Spremenjeno vlogo naših vojaških gojencev se posebej poudarja njihova pravica, da prek svojih voljenih predstavnikov sodelujejo pri delu sveta in skupščine ter drugih organov vojaških šol in akademij. Tako neposredno vplivajo na upravljanje in druge zadeve, ki so v zvezi z organizacijo in izvajanjem vzgojnoizobraževalnega in znanstvenega dela v svojih šolah. To pravico jim zagotavlja že zakon o vajah vojaških šol, ne samo njihovi interni predpisi. Vojaško šolstvo je torej tesno povezano s splošnim šolskim sistemom, vse spremembe na tem družbenem področju pa se zrcalijo v življenju in delu vojaških vzgojnoizobraževalnih ustanov. Za razvoj osebnosti gojencev so zelo pomembne družbene vede, pa tudi družbenopolitični in ideološki predmeti, ki jih

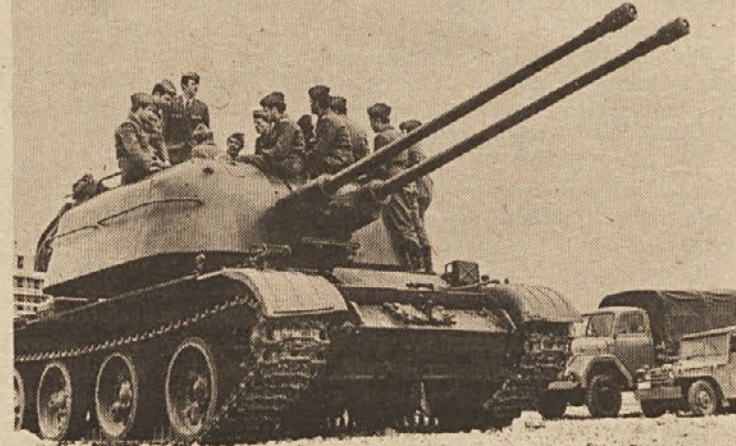
mora absolvirati med šolanjem. V priročniku je podan pregled predmetov v tabelah 1 in 2. Gojenci si pridobijo ustrezno znanje s področja marksizma, splošne sociologije, politične ekonomije, družbenopolitičnega sistema, vojaške psihologije in andragogike ter drugega. Skratka, mlajši oficir in oficir se dovolj pripravita — družbenopolitično in idejno — za opravljanje svojih nalog, toda ne samo v splošno vojaškem in ozko strokovnem pomenu. Poudarjamo, da se izvaja ta program v vseh srednjih vojaških šolah in akademijah ne glede na to, ali se gojenci šolajo za prihodnje komandirje in komandante ali za tehnično osebje; ne glede na vid, rod ali službo, za katero so se odločili.

TEORIJA IN PRAKSA

Razumljivo je, da idejnega in političnega usposabljanja prihodnjih starešin ni mogoče omejiti samo na proučevanje teorije. Zato so sestavni del tega

usposabljanja aktualna predavanja, in informativni sestanki, na katerih jih znani družbenopolitični in vojaški delavci seznanjajo z aktualnimi vprašanji in dogodki v svetu in pri nas. Na voljo so jim dnevni in periodični tisk, televizija in radio. Vse to je toliko bolj potrebno, ker vsebuje program njihovega praktičnega usposabljanja tudi tovrstno delo z vojakmi.

Ohranjanju, prenašanju in natančnem proučevanju naših bojnih in revolucionarnih tradicij posvečajo v vojaških šolah posebno pozornost; te so temelj vsega vzgojnoizobraževalnega dela s prihodnjimi starešinami. Gojenci lahko proučujejo bojne, politične, revolucionarne in druge izkušnje naših narodov in narodnosti — ne samo pri splošno izobraževalnih, temveč tudi pri številnih vojaško strokovnih predmetih. Ponekod se vsak dan „soočajo“ z revolucionarno preteklostjo. Tako je na primer v vojaški akademiji ko-

(Foto: S. Kerševan)

(Foto: S. Kerševan)

penske vojske v Beogradu. Objekti te šole so postavljeni tam, kjer je bilo nekdaj med narodnoosvobodilno vojno in okupacijo zloglasno taborišče na Banjici. Muzej v spomin žrtvam fašističnega in kvizlinskega terorja najbolj neposredno vzgaja mlade generacije v jugoslovanskem socialističnem domoljubju in zbuja v njih visoko moralnopolitično zavest; prepričuje jih, da se je treba odločno upreti vsakemu zavojevalcu.

Tako vsebinsko bogat program vzgoje in izobraževanja gojencev vojaških šol in akademij posebno podpirajo organizacije Zveze komunistov in Zveze socialistične mladine Jugoslavije, ki so v vsaki vojaški šoli. Mnogi gojenci postanejo člani Zveze komunistov že med šolanjem — na to jih pripravi osnovna organizacija Zveze ko-

munistov v šoli. Organizacija zveze socialistične mladine pa je most, ki povezuje gojence z mladino zunaj šole in z njenimi dejavnostmi. Skupaj organizirajo razne oblike kulturnih, zabavnih, športnih in rekreativnih dejavnosti — s tem pa se uveljavljajo tudi v ozki in širši družbeni skupnosti.

Eno je gotovo: diplomanti srednjih vojaških šol in akademij morajo biti vsestransko izobraženi in vzgojene socialistične osebnosti, sposobne prevzeti obveznosti, ki jim jih je namenila naša skupnost. Zato je treba že pri izboru kandidatov za vojaške šole upoštevati tudi zahtevo, da ne pa samo šolski uspeh ter duševno in telesno pripravljenost.

FRANC VRANČIČ

Mila Vlašič-Gvozdlič

Bili so trenutki

ko sem vse ljubila,
objemala predivo oblakov
in vonjave raztresene po travi,
spremljala pomlad z mesecem
in se veselila novega dne.
Dolgo sem zadrževala sonce na dlani.

Sonce ne govori

Dišeče lipe
objemajo toplo zemljo,
čebele vzletavajo z jas.
K meni prihajajo nešteti dnevi,
a moja prepovedana pesem
ostaja v nemem kamnu.

Nežna modrina se razliva po nebu.
Vzhajajoče Sonce ne govori.

Govorile so mi smiljke

da je hrepenenje polno
kakor ljubezen.
Znašla sem se v skrivnosti
razigrane pomladi,
v mojih mislih
kletka ljubezni.
Sami gruleči golobi.

Tedaj sem poučevala visoko med planinami. Lepota, da nikjer več take: sonce je vzhajalo umito in bleščeče, poljsko cvetje je imelo žive barve, kot bi se vsako noč lišpalo. In zime! Te so bile prav bele in srebrne. Snega do neba. Ko pa je nebo sleklo oblake, je svet zablestel. Podnevi je žarel od hladnega sonca in ponoči od se hladnejše lune.

Mraz je pritiskal, da mi je voda v sobi zmrznila. Ne, lepota je eno — tiste hude zime, ki so trajale po pet mesecev, pa drugo. Ob jutrih sem zgodaj hodila v šolo: v razredu je bilo vsaj pri peči toplo, ker je čistilka zgodaj zakurila. Tam sem še enkrat prelela pripravo in preletela seznam učencev. Kateri bo danes spet najbolj nagajal? Ne, tisti z vrhov ne — v klopi bodo sedeli omotično dremavi od dveurne hoje po snegu. Prvo uro ne bo z njimi nič.

Viktor? Ta bo pristorkljaj gospodaren in jezen ter se obregal ob vsakogar. Zjutraj, preden gre v šolo, mora nakrmiti in napojiti krave.

Dolgi in suhi Emil, sin dokaj premožnega kmeta? Danes je bolje, da ga pustim pri miru. Ne počutim se dobro — on pa ima jekleno voljo in razred že tako ve, da vedno obvelja njegova, pa če ima prav ali ne.

Potem je tu še Marta! Opletala bo s kitkama in z jezikom: — Tovaršica, zakaj se pa včeraj niste prišli smučat? Ste se bali, da boste spet z nosom orali? Sonce je bilo takooo toplo, da bi bili dobili po licih ogromne, zares lepe pege! — Vse to bo zblebetala v eni sapi čisto nedolžno in potem se bo ves razred navdušeno krototal. Njihova največja zimska zabava je, da stoje ob vznožju hriba, me kriče učijo smučanja in komaj čakajo, kdaj bom padla. Spomladi se bodo spet zbrali kot golobje ob drobtinah, kakor hitro bom prišla v roke bicikel. — Hej, naša gre spet na raziskovanje! Zvila si bo nogo! Spet ne bo šole! Najdobrohotnejši bodo vpili: — Raje pojdite peš, pa ostanite kakšen dan kje kar tako — vas vsaj bolelo ne bo!

Strašno in smešno: v začetku prvega leta v tej vasi sem zares na prvi nedeljski vožnji padla in pristala v bolnišnici — in to so mi odtlej venomer očitali.

Na Jurčka bi pa kmalu pozabila. V prvo klop sem ga presedla. Da bo mir! Iz katrana je delal opice in mačke tako spretno, da so se priklanjale, ker so imele težjo glavo. In ves razred se je hihital — namesto da bi poslušal. Ko je bil reditelj, je gobo pomočil v gašeno apno — kakšen cirkus je bil naslednji dan, ko smo brisali tablo! Nekoč mu je bilo slabo in je moral med uro ven — ob koncu pouka ni imel nihče vezalk v čevljih. Neko dopoldne je med spraševanjem deklici, ki je sedela pred njim, spodmaknil stol. Padla je tako nesrečno, da si je prebila glavo. Morala je k zdravniku in dolgo je ni bilo v šolo. Ne, to zdaj ni bila več šala. Jurček je bil ves zmeden,

Erna Muser

Iz Drobnihi spominov na Anico Černejevo

(Zbornik ljubljanskega učiteljskega 1974)

Draga,
sredi noči
nas sovraštvo budi.
Jaz pa odevam srce
v zarjo novega dne.

Smrt je le droben hip
kakor srca utrip...
Če mi pretrga pot,
prejmi pozdrav od tod.

Trd in pošasten glas
trga ponočni čas.
Jaz pa tolažim srce
z zarjo novega dne.

Anica Černejeva:
Pisma iz težkih dni
Ženski svet

september — december 1940

Tako je čutila in zapisala Anica Černejeva v hudi slutnji tistega, kar se je vse bolj bližalo tudi naši domovini, in morda v slutnji svoje bližnje usode, besede pa položila pod pero vojaku, ki piše materi, ženi, otroku. In z njim je doživljala grozo sovraštva in bližino smrti v podobah iz prve vojne, saj je vedela, da bosta groza in smrt, ki prihaja, stokrat in tisočkrat strahotnejši, kakor sta bili za prvega svetovnega klanja, in da bosta segali po vseh — ne samo po vojakih na bojiščih — po moških in ženskah in po otrocih. Tako je zapisala, preden je vedela, da bomo vsi — moški in ženske — vojščaki ene same velike osvobodilne armade, in to na najrazličnejših bojiščih, ko še ni vedela, da ne bomo umirali samo v drobnem trenutku, zadeti v neposrednem boju, temveč tudi po dolgotrajnem hiranju, telesno do kraja izmučeni in duševno do dna poniževani — a vendar ponosni in nepremagljivi — zakaj odti „v zarjo novega dne“.

In vse, kar ji je stiskalo srce, ko se je po Evropi spet razdivjala vojna vihra, je pozneje potstoterjeno in potisočkratjeno doživljala sama. Skoraj dobesedno — sovraštvo, ki nas je budilo sredi noči in nas spremljalo na slehernem koraku podnevi, trde in pošastne glasove, ki so trgali nočni in dnevni čas in nam rezali srce in možgane. Tudi smrt je doživela — daleč na tuji zemlji, na bojišču trpljenja in poniževanja, ki pa je bilo kljub vsemu tudi resnično bojišče, kjer se je bilo in upiralo, v takrat ti-

soč in tisočkrat prekletem kraju — v Neubrandenburgu, majhni podružnici velikega nemškega ženskega koncentracijskega taborišča Ravensbruck.

Umrta je skoraj natanko eno leto prej, preden so nas esesovci in esesovke poslednjič poglani skozi taboriščna vrata in nas potem po dveh, treh dneh in nočeh hoje pustili v mraku sredi neznane ceste v neznani deželi, ker je bobnelo in gorelo nebo za nami — njim kakor peklenški ogenj, nam kakor najlepša večerna zarja — od sovjetskih izstrelkov in gorečih nemških mest.

Ko pa je prišla novica o njeni smrti v Ljubljano, so prav tisti, ki so jo bili izročili najprej Italijanom in potem Nemcem, hinavsko sporočili njenim bivšim dijakinjam in dijakom: „Bila je mehka, plemenita duša, pesnica in pisateljica. Tudi njo lahko smatramo za žrtev današnjih nesrečnih slovenskih razmer!“ In dali so zanjo brati mašo zadušnico in dijaštvo še naročili, naj moli za zveličanje — njene duše in hkrati za dušo — enega najhujših belogardističnih obsedencev in profesorskega zbora na učiteljskega.

Pred vojno je nisem osebno poznala. Mislim, da sem jo tudi videla samo enkrat, ko sem sedela nekje med občinstvom, ki mu je predavala. Davno sem že pozabila, o čem je tedaj govorila, a še zmeraj jo vidim pred seboj, pomnim njene živahne kretnje, njen od notranjega ognja razžarjeni obraz in še zmeraj slišim barvo njenega nekoliko zamolklega, prepričevalnega glasu, saj ni govorila samo z besedami, temveč z vsem svojim srcem, tako polnim lepote in ljubezni, in hkrati s svojim kristalno jasnim razumom. — „Mala, pametna Slovenka“ — jo je imenoval eden njenih zagrebških profesorjev.

Ko pa sem se tudi osebno seznanila z njo, sva obe nosili sivo-modro progaste cunje nemških jetnic z rdečim trikotom in s številko — Anica petindvajset tisoč in toliko, jaz šestindvajset tisoč in toliko. Anico so namreč pripeljali v Ravensbruck novembra 1943 s prvim velikim transportom jetnic, ki ga iz malo pred tem propadle „Ljubljanske pokrajine“ niso več

usmerili na jug v Italijo, temveč na sever v Nemčijo, mene pa z drugim večjim transportom januarja naslednjega leta. In tako sva se znašli v strahotah resničnega pekla v isti stavbi, v karantenskem bloku, Anica s svojimi jemiškimi in popotnimi tovarišicami na levi, jaz s svojimi na desni strani barake. Obiskovati se ni bilo dovoljeno in skoraj tudi nemogoče, saj smo sedele, stale in čepale dobesedno druga ob drugi, toda vmes je bila umivalnica, ki smo jo uporabljale oboje, in tam sva se z Anico prvikrat srečali in prvikrat govorili.

Njen transport je bil že prebil svojo karantensko dobo in moral že hoditi na delo — v mrazu, vetru in dežju, v tankih taboriških copatah, me pa smo še prebolevale svojo karanteno, od jutra do noči stisnjene v en sam prostor, kjer smo z začudenjem in grozo spoznavale življenje, ki se nam je obetalo.

Ob vsem tem — v karanteni in ko smo hodile na pesek — pa so nas kakor živino gonili zdaj sem, zdaj tja, na takšne in drugačne „zdravniške“ preiskave, ki jim nismo nikoli vedele smisla. Potem pa so nas — kakor ob prihodu — spet do golega slekli in preoblekli, nas spet naložili v živinske vagone in nas odpeljali v neznanost.

In na tej poti sem se znova sešla z Anico.

Sredi noči smo se potem neke ustavili in sredi noči so nas gnali po trdi in neskončno dolgi cesti. Neskončno dolgi, ker smo bile utrujene, lačne in premrle in so nam okrog nog opletala predolga „nova“ krila in še nismo bile vajene hoje v coklah, zlasti ne hitre, bilo pa je treba hiteti, hiteti. Cokle so nam uhajale z nog in glasno ter nerodno udarjale ob kamnito cestišče ter nam prepevale mrakobno korračnico. Tu in tam je brlela kakšna svetilka in pošastno osvetljevala progasto trumo opotekajočih se žensk, ki so trepetale od mraza, a jih je bolj zeblo v dušo kakor v telo.

To je bila Aničina poslednja pot.

Ko so nas prignali v novo taborišče, je bila še trda noč. Vse

je bilo kakor izumrlo, samo svetilke na visokih drogovih, tiste, ob katerih medtem in mrzlem soju so nas potem neštokrat šteli in prešteli, so se rahlo pozibavale in grozljivo škripale v temo. Tam na tistem takrat tako zlovesče tihotnem in praznem prostoru, kjer so nam pozneje neko jutro v nemškem, poljskem in ruskem jeziku sporočili, da so v Ravensbrucku zaradi sabotaže obesili eno neubrandenburških jetnic, tam so nas Slovenke odločili od drugih in nas odpeljali v prazen blok. Preden pa so paznice odšle, so hotele še eno izmed nas, ki bi znala nemško, za našo predstavnico, torej za blokovo. Tega pač nismo pričakovale, in vendar smo, kakor bi se bile domenile, v en glas predlagale Anico.

Iz njenih ravensbrških dni so se ohranila štiri drobna pisemca, ki jih je naskrivaj poslala na drug blok Celjanki Marici Frecetovi. Marica, ki je bila že dolgo v taborišču, ji je lajšala tiste grozne dni — kakor je napisala Anica že v svojem prvem pisemcu — tudi s svojimi taboriščnimi pesmimi, ki jih je dala Anici v presojo. Ob teh pesmih je Anica zapisala: „Jaz mislim, ako se vrnem, pisati ciklus pesmi iz teh dni in doživeti. Nastajajo v meni, ne da bi jih mogla v tem kriku in trpljenju pisati.“ Zapisala pa je tudi, da je „do smrti ubita“. A kljub temu je upala, da bosta nekoč „pozneje v miru, doma...“ pregledali in oblikovno predelali „Maricipe pesmi in morda celo skupaj objavili zbirko taboriščnih pesmi. In ko je odhajala iz Ravensbrucka, se je brčkone s svojimi zadnjimi pisanimi besedami poslovila od Marice in se ji zahvalila za njeno „človeško toplino“, za vse „vedre in nasmejane obiske“, za njeno širokorsno radodarnost in za zaupanje ter ji zavezala „na videnje v svetlejših dneh“.

Teh svetlejših dni Anica ni dočakala. Ko se je tudi tam, v tistem prekletem koncu sveta razcvetela pomlad in so ozele nebreze, so nas neki večer, ko so nas prignali iz tovarne v taborišče, sprejele grenke besede: „Anica je umrla“.

pogled skozi šolsko okno

Vedenje: odlično

učitelji in starši pa ogorčeni. Nekaj časa je bil najmirnejši v razredu. Potem pa je nekega mrzlega jutra prišel bolj zgodaj in z nosil vse cvetlice v sneg pred šolo — da nas bodo pozdravile! Zelo lepo je bilo videti cvetoči sneg pred šolo. Toda rože so pomrle.

Tako si je prisluzil v semestru vedenje — prav dobro. Buljil je v spričevalo in potem začudeno vprašal: — Kaj pa pomeni ta štirica tukajle? Nihče razen mene je nima?!

Zjezila sem se. — Boš že vedel — saj si vendar v tretjem razredu — sem zavpila. Zlezel je vase. Nikogar več ni pogledal. Komaj je odzvonilo, je zbežal iz razreda.

Ko se je pouk spet začel, je bilo mučno pogledati Jurčka: znal je, saj mu ni učenje nikdar delalo težav, a z otroki se ni več igral. Pa tudi oni so se ga ogibali, kot da je zaznamovan. Vse mogoči slabi reči so leteli — a kar pomnijo, vedenja ni nihče imel štiri. Jurček je, odslej postal vzor pridnega učenca, kar je moral biti zanj strašansko naporno. Čutilo se je, da tega ne počne hinavsko ali iz častihlepija, pač pa iz neke silne nuje, da ne bo več tako sam! On, ki je živel za smeh in od smeha!

Deklici se je rana že zdavnaj zacelila. Otroci so nanosili od doma nekaj novih lončnic in v redovalnico sem že napisala, da se Jurček vede najlepše, odlično. A kje je še čas, ko bo dobil to potrjeno črno na belem v spričevalu? Začetek marca je šele.

Tedaj je škrtnila kljuka. Nejevoljno sem se ozrla od tople peči: zdaj se tu ne bom imela več minu!

Med podboji je stal Jurček: od mraza še malo manjši in drobnejši kot sicer. Pa zmeden je bil videti. Komaj je iztisnil: — Dobro jutro!

— Dobro jutro. Če si že tu, pa pridi bliže k peči, da se ogreješ. Si zvezek pozabil v šoli in nisi mogel doma napisati naloge?

— Ne to.

— Zakaj si pa potem tako zgoden?

— Nekaj... nekaj dosti hujšega... ne hujšega... važnejšega. To so bile za Jurčka težke besede in počasi so mu šle z jezika.

— Na novo je zasnežilo ponoči. Mokre čevlje imaš. Hitro se sezuji.

— Ne to. Nekaj... nekaj... pomembnejšega.

— Daj, zberi se, in povej.

— V gori sem pod previsom imel ogledan teloh. Malce je že kazal popke. Trije cvetovi bi gotovi bili. Še dva lista zraven — pa bi bil šopek. Zdaj je pa vse zamedlo.

— Je to tako strašno?

— Strašno je. Veste, rad imam mamo.

Komaj sem povezala njegove z muko povedane skope stavke: te dni smo govorili o dnevu žena — in o mamah seveda, pa o drobnih darilih.

— Veste, saj je strmo do tja. Pa bi plezal, če ne bi zapadel sneg.

— Ji boš dal pa kaj drugega. Saj bo vsega vesela. Vsake maletrkosti.

— Vem, česa bi se najbolj razveselila. Pa ne vem, če ji bom lahko dal.

— Česa?

Molčal je. Rdečica mu je z vratu lezla na lica in prav do svetlih kuštrov. Premrle roke so gnetle kapo, kot da je kepa.

— Torej povej! Ti lahko pomagam?

— Lahko. Če ste le toliko dobri.

Nisem vedela, ali naj mu prisežem, da sem dobra, ali naj mu primazem zaušnico, da sploh dvomi v to. Nekaj časa sem kar tako obsedela, da se pomirim, potem pa šla k mizi, se službeno naslonila nanjo in z učiteljsko neprizadetim glasom rekla: — Povej, naredila bom, kar je v moji moči.

Gledal me je kot dolgoletni jetnik odprta vrata in zdeklamiral: — Napišite na list, da sem se popravil, da imam vedenje odlično. Podpišite se in ne pozabite pripisati datum.

Sesedel se je v klop in zajokal. Odkar sem ga učila, ga še nisem slišala jokati. Stokal je, globoko dihal in se mučil, da se ukroti — kot delamo odrasli. Vzela sem najlepšo čestitko, kar smo jih naredili, in napisala:

Jure Brezar — vedenje: ODLIČNO

Dne 6. marca...

Vtaknila sem jo v ovojnico in mu jo porinila pod roko. Zunaj so se oglašili prvi glasovi solarjev.

— Pojdi, Jurček, preobuj se in si umij oči!

LENKA ZALESNIK

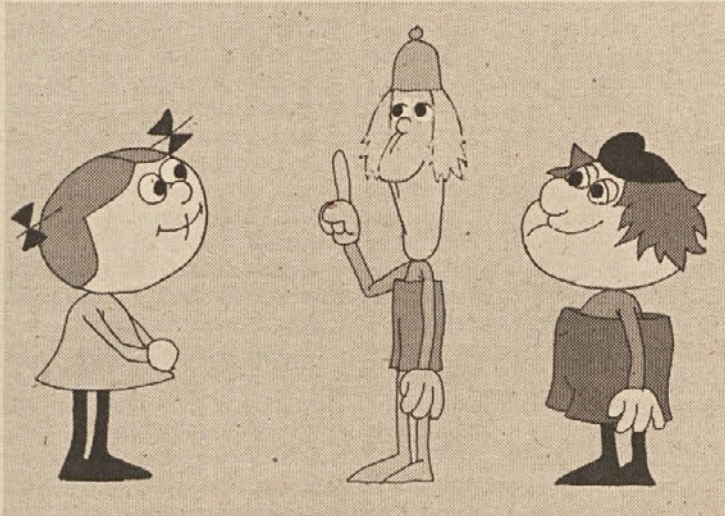
Uspešen filmski debi

(Ob prvem prikazu risanke B. Jurca »Prva stopnica«)

Če se Slovenci glede splošne vzgoje in izobraževanja lahko pohvalimo, da nismo ravno na repu napredka, pa moramo priznati, da se na področju poklicne vzgoje še vedno nismo rešili plenit.

Vse pa kaže, da ni daleč dan, ko bodo buldožerji naše stro-

da mu bistveno ne more spodleteti. Trdno sedeč na konju fantazije si je izbral najpreprostejšo reportažno zgodbo o skupinici otrok, ki se navdušuje in odloča za poklice po zunanji vablivosti (dimnikar, urar, natakarica), praktične izkušnje pa pokazuje drugače... Raču-

Glavni junaki nove slovenske risanke »Prva stopnica«

kovnosti tudi tu globoko zarezali v ledino — seveda po dobro premišljenem dolgoročnem načrtu.

Našim šolarjem je treba kar se da zgodaj in kolikor mogoče prikupno približati delo kot temeljni življenjski smoter, hkrati pa jim omogočiti tudi čim vabljivejši vpogled v slikovito galerijo življenjskih poklicev.

V sklop teh prizadevanj moramo vsekakor šteti tudi izvorno zamisel mladega akademskega slikarja Bojana Jurca, da bi se otrokom neprisiljeno približal z atraktivno filmsko risanko. Sporazumno z republiškim zavodom za šolstvo in za zaposlovanje je zasnoval scenarij in animacijo risane kompleta (v 4 samostojnih enotah po 15 minut), katerega prvi del, namenjen 3. razredu, je pod naslovom PRVA STOPNICA pravkar končal. Te dni so ga interno predvajali povabljenim predstavnikom zainteresiranih ustanov in javnega življenja v projekcijski dvoranci VESNA filma.

Prvo, kar je treba poudariti, je tenak avtorjev posluš za psihologijo otroka. Iz globokega prepričanja, da je likovni svet od vsega čutno zaznavnega otroku najbližji, se je lotil svoje zasnove s trdno vero vase,

nanik, ki ga je kot koncesijo tehničnemu razvoju časa vkomponiral v okvir filma, naj jim prijateljsko pomaga k pravi odločitvi.

Druga in pglavitna vrednost risanke je njeno izvorno likovno bogastvo, ki že temu 1. delu zagotavlja otroško naklonjenost zaradi neepigonskih figur, ki jih otroci (kot ostri opazovalci in kritiki) v drugih risankah še niso srečali.

Tretja, tudi dovolj pomembna lastnost filma je ta, da ni obremenjen z besedilom. Avtor se je zavedal, da otroku zadošča že neposredna likovna govorica; zato njegova živopisna slika preprosto podaja mlademu gledalcu roko in ga veselo vodi od začetka do konca. Spremnega besedila je le toliko, kolikor ga film resnično potrebuje.

Ko bo film kopiran, ga bodo naši otroci z zanimanjem gledali po vseh šolah.

Lahko zapišem, da je mladi avtor uspešno debutiral na področju risane filma in s tem tudi že prispeval viden delež k poklicnemu usmerjanju.

Zanimivo je tudi to, da je risanka kooperacijski sad očeta in sina. Tehnična realizacija je namreč delo znanega producenta Lojzeta Jurca.

JANEZ LAMPIC

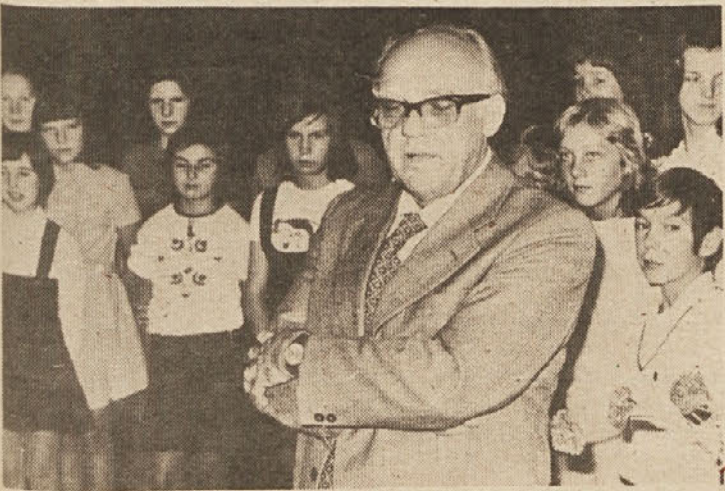
Matej Bor na Kajuhovi šoli v Šoštanjju

Na osnovni šoli Karel Destovnik-Kajuh v Šoštanjju se v izredno lepih avlah, bogato okrašenih z okrasnimi lončnicami, iz leta v leto vrstijo številne razstave. Pred nedavnim so pod pokroviteljstvom skupnosti za varstvo okolja Slovenije skupaj z uredništvom Pionirskega lista in Zvezo prijateljev mladine Slovenije pripravili izredno uspešno razstavo na temo VARUJMO NAŠE OKOLJE.

Na razstavo je poslalo svoja dela kar 90 šol iz vse Slovenije, med drugimi tudi Zavod za slepo mladino ter osnovna šola »Triglav« iz Stuttgarta v Nemčiji. Posebna komisija je za razstavo odbrala likovna dela učencev iz 51 šol.

Slovesnega odprtja razstave so se med drugimi udeležili:

predsednik komisije za delo s pionirji pri republiški Zvezi prijateljev mladine Stane Repar, predsednica komisije za izbiro risb in republiška svetovalka za likovni pouk prof. Helena Berce-Golobova, številni učitelji likovnega pouka in ravnatelji nekaterih šol. V imenu pokrovitelja je razstavo odprl predsednik skupnosti za varstvo okolja Slovenije pesnik Matej Bor. Zahvalil se je učiteljem, ki so zavzeto pomagali otrokom, da so na razstavljenih slikah lahko izrazili svojo skrb in bojazen glede vedno večje onesnaženosti našega okolja. Avtorjem likovnih del so bile namenjene tudi te besede: »Vi ste tisti, da bo svet okoli nas čim lepši«. Pesnik Matej Bor je še dodal, da

Matej Bor med pogovorom na šoli Karel Destovnik-Kajuh v Šoštanjju

je bil povabila na Kajuhovo šolo v Šoštanjju vesel še posebno zato, ker sta bila s pesnikom Kajuhom sobojevnika v NOB, preden je Kajuh odšel s XIV. divizije na Štajersko.

Po govoru Mateja Bora je predstavnica Zveze prijateljev mladine Slovenije prebrala ime-

na desetih učencev nagrajencev, nato pa so šoštanjski pionirji pesniku Mateju Boru izročili pismo, v katerega so zapisali svoje delovne obljube za varstvo okolja. Pismo z enako vsebino so poslali tudi predsedniku velenjske občine Nestlu Žganku.

VIKTOR KOJC

Savo Sovre v galeriji Ars

Savo Sovre se je pojavil po daljšem premoru v ljubljanski galeriji Ars na Miklošičevi cesti (Mladinska knjiga) in presenetil obiskovalce z manjšim izborom otroških portretov in dveh slik. Marsikomu so v spominu Sovretove ilustracije k mladinskim knjigam in njegov ekspresivni izraz. Tokrat pa je S. Sovre ubral docela realistični izraz s pridihom lirizma. Če k temu dodamo, da je sedanji izbor posvečen portretom otrok in da je portrete oblikoval v risbi, potem lahko rečemo, da risba enakovredno prodira kot ena izmed možnih izrazil likovnega podajanja. Sovre je v portretu zaobjel zahtevno tematiko otroškega izraza skoraj v naturalistični jasnosti. Lahko bi dejali, da nadaljuje Jakčevo portretistično tradicijo, ki je blizu poetičnega realizma, obvladujoč bitnost portretiranja v psihološki pronicljivosti. Premik Sava Sovreta v slogovnem prijemu je nedvomen. Manj očitno je to pri obeh slikah, a tudi tu prepričljivo govorijo jasna izdelanost, stroga tektonika, in ne nazadnje nagib k objektivnemu zrcaljenju obeh naselij. Kljub »komornemu« značaju razstave z omejenimi možnostmi pa bo Sovretov izbor pritegnil obiskovalce.

Primož Trubar, les, Ivan Napotnik

Neminljiva umetnost v lesu in bronu

Ob razstavi Ivana Napotnika v Žalcu

V počastitev letošnjega kulturnega praznika je žalska kulturna skupnost pripravila razstavo del že skoraj 15 let pokojnega kiparja Ivana Napotnika. V Savinovem likovnem razstavnem salonu je bilo v najmlajšem slovenskem mestu sredi Savinjske doline razstavljenih več kot 20 Napotnikovih kipov, ustvarjenih pretežno iz lesa, nekaj del pa tudi iz bronu.

Številno občinstvo iz Savinjske in Saleške doline, ki se je udeležilo svečanega odprtja razstave, je pozdravila domača akademska slikarka Jelica Žuža, ki je tudi duhovna voditeljica Savinovega razstavnega salona. Po uvodnem nagovoru je Anka Krčmar recitirala Prešernovo Zdravljico, basist Jože Stabej in pianist Andrej Jarc pa sta poskrbela za izreden umetniški užitek.

O kiparskem ustvarjanju Ivana Napotnika je nato spregovoril dr. Mirko Juteršek iz Ljubljane, ki je opozoril na izvorno vednost Napotnikovih del, še posebno zato, ker so predvsem izpoved o človeku in njegovem delu ter večni lepoti ženskega telesa. Dr. Juteršek je poudaril, da dobivajo Napotnikova dela še zlasti danes, čeprav smo v dobi abstraktnega ustvarjanja, posebno mesto v slovenski likovni umetnosti. Napotnik je bil izredno plodovit in prefinjen umetnik, ki je ustvaril več kot 200 različnih kipov bodisi v lesu, bronu ali mavcu.

Čeprav so Napotnikova zgodnja dela še pod vplivom dunajske secesije, je na Dunaj prišel z dokaj solidnim kiparskim znanjem, ki si ga pridobil pri profesorju Alojzu Repiču v Ljubljani. Ker je bil Napotnik med prvo svetovno vojno v južnotiroolskih gorah hudo ranjen v nogo, se je preselil v rojstni kraj Zavodnje in kasneje v Šoštanj; tam je ustvarjal povsem samostojno odmaknjen od modernih umetnostnih tokov. Izredno prefinjeno občutene male plastike v lesu so Napotniku zagotovile trajno in izjemno mesto med priznanimi kiparji naše starejše generacije. Skratka, Napotnikova dela so enkratna in trajna lepota, ki ima iz dneva v dan večjo vrednost.

Razstavo je v krajšem nagovoru odprl predsednik žalske kulturne skupnosti profesor Zoran Razboršek, ki se je hkrati zahvalil tudi slikarki Jelici Žuži za organizacijo tako kakovostne kulturne prireditve. Napotnikova dela so za žalsko razstavo prispevali: skupščina občine Velenje, kulturna skupnost in knjižnica Velenje ter Napotnikova galerija iz Šoštanjja.

VIKTOR KOJC

Umetnostna vzgoja v Narodni galeriji

Ker smo se zavedali, da je treba približati umetnost širokim slojem ljudi, predvsem mladim, je Narodna galerija znanstveni obdelavi in predstavitvi zbranega gradiva priključila že l. 1959 dodatno dejavnost — umetnostno vzgojo v galeriji in zunaj nje. S stalno zbirko, občasnimi razstavami, izdajajo razstavnih katalogov, publikacijami in vodstvi po zbirkah so se na široko odprla vrata likovne umetnosti v galeriji; predavanja in potujoče razstave po terenu pa pomenijo začetek sistematičnega bolj množičnega estetskega izobraževanja in vzgajanja.

Prva potujoča razstava, ki je obsegala fotografske povečave umetnih stalne zbirke, je bila namenjena le dijakom ljubljanskih šol. Predavanja ob razstavi so bila prilagojena posameznim razvojnim stopnjam učencev, ki so imeli prvič priliko bolj neposredno spoznati razvoj slovenske upodabljalno umetnosti. Ob sočasnem nastajanju diateke zgovornejših barvnih diapozitivov v naslednjih letih in z organiziranjem predavanj v raznih krajih Slovenije je Narodna galerija vse bolj približevala vrednote slovenske umetnosti širšemu slovenskemu območju.

Naraščajoče delo na področju umetnostne vzgoje pa je zahtevalo tudi spremembo pedagoškega dela, ki so ga sprva opravljali kustosi poleg svoje redne galerijske dejavnosti. Tako je bilo l. 1963 mesto kustosa pedagoga sistemizirano in zasedeno.

Načrtno smo dopolnjevali diateko in to ne samo s primerki slovenske, temveč tudi s posnetki jugoslovanske in evropske umetnosti. Le tako je bilo moč izoblikovati ciklus predavanj o slovenski umetnosti od srednjega veka, prek 16. in 17. stoletja do baroka, umetnosti klasicizma, romantike, realizma in impresionizma; pa tudi pregled srbske in makedonske srednjeveške umetnosti, dalje evropskega srednjega veka, renesanse in baroka ter umetnosti 19. stoletja. V navedenih predavanjih je zaradi večjega števila diapozitivov s področja slikarskega izražanja poudarek predvsem na slikarstvu. Posnetki arhitekture in plastike pa le potrjujejo zakonitosti posameznih stilnih obdobj.

Ob začetku šolskega leta pismeno seznanjamo osemletke, srednje strokovne šole in gimnazije s programom umetnostne vzgoje. Predavanja izbirajo šole v skladu s programom pouka likovne vzgoje na šoli in jih vključujejo kot dopolnilo v pouk. V osemletkah, kjer se učenci seznanjajo z likovnimi umetninami in njihovimi temeljnimi zakonitostmi, so predavanja zaradi lažje dojemljivosti primerna za sedme in osme razrede. V gimnazijah pa vemo, da imajo učenci likovni pouk le v prvem in drugem razredu. Odziv šol pa ni odvisen samo od šolskega programa in pičlo odmerjenih ur za ta pouk, temveč tudi od razumevanja in zanimanja šolskega vodstva, poprejšnjih stikov učiteljev z Narodno galerijo in nasprotno, pa tudi od sosedstva šol, od katerih je ena že seznanjena z našo dejavnostjo. Zavedamo se, da se je treba še bolj povežati s šolami in pristojnimi vodstvenimi organi, saj smo prepričani, da je treba umetnostno vzgojo na šolah bolj uveljaviti. Čeprav naša predavanja, ki obsegajo v skladu z dejavnostjo Narodne galerije obdobje od srednjega veka do začetka 20. stoletja, ne morejo povsem dopolniti programa šolskih ur o likovni vzgoji, želimo z njimi seznanjati mlade z zgodovino umetnosti, jih naučiti umetnino gledati, podoživljati in razumeti kot živ organizem, dokument preteklosti. Zato ob pregledu stilih sprememb posameznih obdobji opozarjamo tudi na tesno povezanost umetnostnih dogajanj s svetovnonazorskimi, družbenimi, socialnimi, gospodarskimi in političnimi spremembami v svetu. In da bi znali — ko bodo sami stali pred originali v galerijskih zbirkah — sliko gledati, jih seznanjamo s slikarskim materialom, tehniko, govorimo jim o vlogi svetlobe in sence, risbe in barve, o kompozicijskih problemih.

V umetnostno vzgojo vključujemo tudi vodstva po stalni zbirki in občasnih razstavah ter prirejanje potujočih razstav. Podobno kot o predavanjih obveščamo šole o možnosti vodstev po razstavah v galerijski hiši. Posebno vabljive so občasne razstave, ki se tematsko navezujejo na posamezne slovenske umetnike ali obdobja (npr. razstava o portretistu Mihaelu Stroju l. 1971, razstava Gotska plastika na Slovenskem l. 1973) ter razstave tujeja gradiva (razstava Mojstri beneškega slikarstva 18. stoletja l. 1974). V besedilu, ki ga pošljemo na šole, je podana kratka vsebina razstave in kulturno-zgodovinsko ozadje del, kar bo zanimivo tako za dijake kot za učitelje različnih predmetov — likovne vzgoje, slovenščine, zgodovine.

Ob ogledu in razlagi eksponatov opozarjamo dijake tudi na sočasne umetnostne spomenike v njihovem kraju oziroma okolici ter jim tako zbujamo zanimanje za snovanja prednikov in spoštovanje do naše preteklosti.

Dragoceno sredstvo za povezanost galerije s širšim krogom občinstva so prav gotovo potujoče razstave, s katerimi smo pretgali ustaljeno prakso varovanja likovnega kapitala v težko dostopnih depojih. Po Sloveniji krožijo potujoče razstave originalnih del (risbe, akvareli, olja) klasicista Franca Kavčiča (1712–1828), realista Janeza (1850–1889) in Jurija (1855–1890) Šubica, karikaturlista in satirika Hinka Smekarja (1883–1942). V fotografskih povečavah in barvnih reprodukcijah je podan strnjen pregled umetnosti in slikarstva na Slovenskem v 19. stoletju. Pripravljamo novo potujočo razstavo, ki bo z oljnimi deli starejših umetnikov predstavila podobo slovenskih krajev. Za razstave se zanimajo šole, vedno bolj pa tudi razstavišča galerijskih in muzejskih ustanov ter kulturno-prosvetnih organizacij po Sloveniji. Potujoče razstave so še posebno priročne za tiste šole, ki imajo zaradi oddaljenosti manj možnosti za obiske galerij v večjih mestih. Ob ogledu del v šolskih prostorih spoznavajo prihodnji obiskovalci galerij enkrat en neposredne bližine originala, ki ga še tako dober diapozitiv ne more nadomestiti. Stroške za predavanja in vodenja, namenjene šolam, nosi galerija, stroški za prireditev razstav pa so minimalni.

Da je opisana usmeritev Narodne galerije pravilna, nam kažejo vsakoletni podatki odziva šol, mladine pa tudi odraslih pri vzgojno-izobraževalnih akcijah naše hiše. Tako je bilo lani po razstavi Mojstri beneškega slikarstva 18. stoletja 123 vodstev za 6100 dijakov in odraslih; po stalni zbirki starejše slovenske umetnosti 96 vodstev za 4050 poslušalcev in 38 predavanj na šolah za 2550 dijakov. Potujoče razstave so obiskale 8 krajev, kjer si jih je ogledalo več kot 10.000 obiskovalcev.

POLONCA VRHUNC

poštni predal 355-VII

Monografija o šoli

Tovrstnih monografij v Jugoslaviji ni veliko, še manj pa v Sloveniji; zato je razumljivo, da je zamisel o monografiji, ki naj bi do potankosti osvetlila samoupravne pedagoške procese na osnovni šoli Podčetrtek, naletela na odobravanje tudi zunaj Slovenije.

Zamisel pravzaprav ni nova, svojo potrditev pa je dobila ob obisku raziskovalke zavoda za napredek šolstva iz Beograda, profesorice Divne Mirković-Lebel na šoli Podčetrtek. Šola v Podčetrtku je s svojimi posebnimi oblikami dela, pa tudi s svojo zunanostjo zbudila veliko pozornost in tako postala kraj, kamor so se hodili navduševati ne le pedagoški strokovnjaki, pač pa tudi laiki. Potreba po ovrednotenju procesov na šoli je postala nujnost zaradi dvomov, ki so se porajali: ali gre le za zunanji blišč ali pa je v tem kaj več. Prelomno obdobje v kategorizaciji teh gledanj je nastopilo z dnem, ko je pedagoška akademija iz Maribora kot prva v Sloveniji sklenila s šolo samoupravni sporazum o sodelovanju.

Pred nedavnim je bil v Podčetrtku prvi delovni sestanek skupine strokovnjakov za izdelavo monografije. Skupino so sestavljali: predstavniki pedagoške akademije Maribor, pedagoškega inštituta Slovenije, komunalnega zavoda za zaposlovanje na področju poklicnega usmerjanja in še nekateri drugi. Dogovorili so se za posamezne naloge in natančno orisali strukturo monografije. Ta naj bi imela tri dele. V prvem bo do potankosti osvetlila zgodovinsko socialne razmere območja, kjer šola dela, in razvoj šole. Najbolj bo poudarjen razvoj samoupravnih odnosov na šoli, ki so se začeli zelo zgodaj. Osrednji del monografije bo natančno prikazal razmere in delo, torej razvoj posameznih specializiranih dejavnosti po poti samoupravljanja od začetkov do danes. Zadnji del bo skušal ovrednotiti učnovzgojne procese na šoli in pokazati njihovo splošno vrednost za široko pedagoško prakso na Slovenskem. V posebnem poglavju bo opisan vpliv šole na kraj, obravnavani pa bodo tudi odnosi šola-dom in nasprotno.

Projekt bo financiral sklad Boris Kidrič; to pa nalaga izdelovalcem monografije nove dolžnosti in naloge. Monografija bo izšla v dveh oblikah: prva bo strogo znanstvena publikacija, namenjena nadaljnjemu proučevanju razvijanja samoupravnih socialističnih odnosov na šoli, druga pa bo dostopna širšemu krogu vseh, ki jih zanimajo pedagoški procesi. Pisana bo v poljudnoznanstvenem jeziku. Pedagoškim delavcem bo ta knjiga prav gotovo dragocen pripomoček pri delu.

Nekaj denarja bosta prispevali tudi mariborska pedagoška akademija in interesna skupnost pri komunalnem zavodu za zaposlovanje delavcev.

Monografija, ki naj bi izšla naslednje leto, še nima založnika. Strokovna ekipa, ki jo sestavlja, predvideva, da ga ne bo težko najti.

Pri izdelavi monografije sodelujejo tudi učitelji osnovne šole Podčetrtek, zlasti ravnatelj Jože Brilej. Monografija bo ne le priznala pedagoškim delavcem te šole za napore in izvirne ideje, pač pa tudi pomemben prispevek za nadaljnje razvijanje samoupravnih odnosov na naših šolah.

Na koncu še to: nosilec akcije za izdajo monografije o šoli v Podčetrtku je magister Rudi Lešnik, namestnik direktorja pedagoške akademije Maribor in nekdanji učitelj na tej šoli; torej dober poznavalec razmer.

MILENKO STRAŠEK

Nekaj zanimivosti šmarskega šolstva

V občini Šmarje pri Jelšah imajo deset centralnih ali samostojnih osnovnih šol, ob njih pa še trinajst podružnic. V njih je bilo v lanskem šolskem letu 4115 otrok. Letos poučuje v teh šolah 200 učiteljev, od tega 6 profesorjev, 63 predmetnih učiteljev, 98 učiteljev, 4 strokovni učitelji in 29 študentov. Imajo tudi posebno osnovno šolo, ki jo je obiskovalo lani v 13 oddelkih v Rogaški Slatini in Šmarju pri Jelšah 143 otrok. Samostojna ustanova je tudi vzgojnovarstveni zavod, ki ima 10 oddelkov v treh lastnih zgradbah v Rogaški Slatini, Rogatcu in Šmarju pri Jelšah ter en oddelk v Podčetrtku.

Med prosvetnimi delavci v šmarski občini je 60 članov zveze komunistov.

Učni uspeh v osnovnih šolah je bil v šolskem letu 1973/74 94,7%; to pa pomeni, da je skupno s šentjurskim najslabši v celjski regiji.

V osnovnih šolah šmarske občine je osip vedno manjši. V šolskem letu 1971/72 ga je bilo še 33,5%, leto kasneje 32,1%, lani pa le še 28%. Poprečni osip v celjski regiji je bil lani 25,1%.

Vse računovodske posle za osnovno šolstvo v občini opravlja računovodski servis.

Učenci osnovnih šol in posebne osnovne šole se vozijo k pouku z devetimi avtobusi in enim kombijem, ki je last temeljne izobraževalne skupnosti, poleg tega pa še z mnogimi rednimi avtobusi in vlaki.

Po vojni so v šmarski občini do potresa zgradili šest novih šol, od tega dve takoj po vojni, ker sta med vojno pogoreli, pozneje pa še štiri velike centralne šole. Povsem pa so obnovili dvajset šolskih stavb. Sedaj

imajo v vseh šolah parket in vodovod, v trinajstih stavbah pa tudi centralno kurjavo. Tako so do potresa obnovili ali dogradili približno 100 učilnic in še več drugih prostorov.

Potres je uničil pet šol, ki so bile pred kratkim popolnoma obnovljene, to je več kot 30 učilnic, poškodoval pa je še veliko drugih šol.

S solidarnostno akcijo občanov Slovenije in Banjaluke ter temeljnih izobraževalnih skupnosti Slovenije bo dobila šmarska občina šest novih šol, od tega pet manjših s tremi do štiri učilnicami in eno centralno, ki bo največja v občini.

Zaradi popolne dotrajanosti, potresa ali zmanjšanja števila otrok so doslej opustili 11 šolskih stavb, ki so večinoma stare nad sto let. Skoraj vse je treba porušiti in odstraniti.

V letih po vojni so imeli v šmarski občini šestindvajset šol, uporabljali pa so lahko eno telovadnico in še ta ni šolska. Po tridesetih letih imajo šole v občini Šmarje pri Jelšah za več kot štiri tisoč otrok eno svojo telovadnico v Kozjem, eno zasilno telovadnico v Bistrici ob Sotli, uporabljajo pa še telovadnico v Rogaški Slatini. Bilo je že tudi nekaj začasnih rešitev, ko so učilnice uporabljali kot telovadnice, vendar so morali s tem prenehati, ker je premalo učilnic.

V vsej občini lahko uporabljajo za pouk telesne vzgoje in za delo šolskih športnih društev asfaltna športna igrišča pri šestih šolah. Večina teh igrišč ni šolskih.

V izrazito kmetijski šmarski občini imajo kmetijski pouk le v šoli Podčetrtek, pa še tam samo poskusno.

JOŽE LIPNIK

Zbornik občine Grosuplje VI

Žal se vse prevečkrat dogaja, da „hodimo po zemlji naši“, pa ne poznamo dovolj zgodovine posameznih krajev, ljudi, ki so ustvarjali podobo njihove preteklosti, in kulturnozgodovinskih spomenikov, ki na to opozarjajo.

Pravcati vodnik po enem izmed območij Slovenije — po grosupeljski občini — pa je Zbornik občine Grosuplje, ki so ga ustanovili občani 29. oktobra leta 1968. Doslej je izšlo že šest števil. Naj povemo tokrat nekaj več o zadnjem, šestem zborniku, ki je v resnici gospodarska, kulturna in zgodovinska kronika grosupeljske občine.

Zbornik je razdeljen na štiri dele. V prvem — Dogodki in podobe iz NOV — je objavljen govor Žige Kimovca na zboru aktivistov dolenskega odreda v Ivančni gorici (9. septembra 1973); Milan Guček opisuje bitko za Skočjan, Ivo Krevs pa opozarja na spomenike iz NOV v občini. O ljudski vstaji v okrožju Grosuplja — na šentjurskem rajonu piše Stane Valentinčič, Cvetko Budkovič in Vida Hreščak-Bebler pa v svojih prispevkih rišeta lik in življenje Sveta Marolta-Spika — glasbenika, bojevnika in sodelavca partizanske kulturniške skupine.

Drugi del zbornika posega v današnji čas. Pod naslovom Naša občina in občani prinaša zanimive podatke o stanovanjski gradnji, družbenih dejavnostih, pa tudi že vsem strokovne članke o šolstvu.

V razdelku Kulturni razgledi in književnost se prepletajo dokumentarni zapisi, literarne črtice in celo pesmi.

Zbornik sklepajo Kronika in zapisi: o volitvah (od leta 1907 do 1927 na današnjem grosupeljskem ozemlju — sestavek je napisal Vasilij Melik), o treh šolah (na Koprancu, Ilovi gori in o glasbeni šoli v Grosupljem piše Cvetko Budkovič) in o krajih in ljudeh (France Adamič). France Adamič nadaljuje sestavek iz prejšnje številke zbornika Mlinska kolesa, mlini, stopa in žage, ki je opremljen z bogatimi slikovnimi gradivom.

V Zborniku št. VI. je zbranih obilo dragocenih podatkov, ki oživljajo bogato zgodovino grosupeljskega območja v vsej njeni pomenbnosti in sedanjost v zapleteni razgibanosti. Skratka gradivo, s katerim si bo lahko pomagal marsikateri učitelj, ki bo popeljal učence v ta predel naše domovine, pa tudi tisti, ki bo iskal podatke za študij zgodovine in sedanjih razmer na tem območju.

MARJANA KUNEJ

Več mladih čebelarjev

Ena od posrečenih oblik za pridobivanje mladih čebelarjev so čebelarji krožki na naših šolah. Pri načrtovanju slovenskega čebelarstva bo treba resno računati s to obliko pridobivanja in vzgajanja novih čebelarjev. Pred našimi šolami je torej še ena učnovzgojna dejavnost.

V Sloveniji imamo po šolah 35 čebelarskih krožkov, ki pa bi jih bilo treba podvojiti.

Zavod za šolstvo SR Slovenije je z okrožnico z dne 28. februarja 1974 priporočil vsem osnovnim šolam, da v počastitev VI. zborna pionirjev zadržnikov razširijo in ustanovijo nove krožke mladih čebelarjev. V okrožnici je omenjeno, da je razvoj čebelarstva zelo pomemben za živilsko proizvodnjo in zdravstvo, za varstvo narave in opravevanje žužkocvetnih rastlin. Zapisano je, „da ima čebelarstvo tudi velik pedagoški pomen, ker razvija ljubezen do živali in aktivira prizadevanja za ravnovesje v naravi. Ob njem lahko učenci razvijajo svoje posebno nagnjenje, smisel za gospodarnost in dopolnjujejo svoje znanje.“ Okrožnica priporoča, naj šole pri ustanavljanju krožkov za strokovno pomoč poprosijo čebelarska društva, ki so pripravljena pomagati s svojimi izkušnjami in strokovnim znanjem.

Skoraj bo minilo leto, odkar je izšla ta okrožnica zavoda za šolstvo SR Slovenije. Zveza čebelarskih društev Slovenije še sicer evidentira do danes le 35 krožkov na šolah. S tem pa nikakor ne moremo biti zadovoljni, zlasti še, ker so obširna območja še brez krožkov, in

sicer tudi taka, kjer je čebelarstvo dobro razvito. Pri ustanavljanju čebelarskih krožkov po šolah bi morali upoštevati tole:

Zavreči je treba preživelo miselnost, naj bi razvijali čebelarske krožke le v izrazito kmečkih predelih in le pri podeželskih šolah. Ustanavljajmo jih tudi v industrijskih in kmečkih predelih!

Sole naj bi našle stik s čebelarskimi družinami in z društvi ter spodbujale k ustanovitvi čebelarskega krožka. Čebelarske družine bodo v svojih vrstah našle najustrežnejšega čebelarja za mentorja krožka, ki bo znal ravnati z mladino in praktično obravnavati čebelarska opravila. V šolskem kolektivu pa bi se našel gotovo eden od predavateljev (morda biolog), ki bo prevzel vodstvo in ki bo tudi pri pouku zbudil zanimanje za čebele in njihovo življenje.

Praktično delo čebelarskega krožka naj bi potekalo pri najbližjem vzajemnem čebelnjaku, dokler šola ne bi imela svojega čebelnjaka.

Razumljivo, da povsod ne bo mogoče organizirati čebelarskega krožka, vendar ne pozabimo: marsikaj je mogoče narediti, če je trdna volja.

Če imamo že 35 čebelarskih krožkov na naših šolah, jih imamo lahko še tudi več, ker mladina pokaže zanimanje, če ji le damo možnost, da se uveljavi.

Zavedati se moramo, da je čebelarstvo pomemben dejavnik našega kmetijstva in s tem pomemben člen našega gospodarstva. Tudi zato moramo skrbeti za vzgojo mladih čebelarjev.

JANKO BELEC

Litija

Proslave za slovenski kulturni praznik

Učenci in učitelji osnovne šole Dušan Kveder-Tomaž v Litiji so 8. februar — slovenski kulturni praznik počastili posebno slovesno. Prireditve so se začele že v četrtek, 6. februarja, s predstavo mladinskega filma Pika Nogavička, ki so ga predvajali za učence nižjih razredov.

V petek, 7. aprila dopoldne so se zbrali učenci in učitelji v dvorani na Stavbah, kjer so nastopili člani literarnega krožka, mladinski pevski zbor in učenci

glasbene šole. Kot gost je nastopil mojster pantomime Andres Valdes.

Popoldne so učenci in učitelji v šoli poslušali najprej mladinski pevski zbor, nato pa še znano harfistko Pavlo Uršičevo. Njen nastop, koncert s komentarjem, je bil pravo odkritje harfe. Zatem so na osnovni šoli Dušan Kveder-Tomaž odprli razstavo glasil slovenskih osnovnih šol.

MILOŠ DJUKIČ

Razmišljanja

o novem predmetniku in učnem načrtu za osnovne šole

Novi predmetnik in učni načrti so bili uvedeni v prve štiri razrede osnovne šole v lanskem šolskem letu, letos pa se uveljavljajo v petih razredih. V naslednjih treh letih bo delalo po njih že vseh osem razredov.

V prvem odstavku vzgojno-izobraževalnih smotrov osnovne šole piše, da daje osnovna šola vsem učencem obvezno osnovno izobrazbo in vzgojo in je temelj vsega nadaljnjega šolanja ter trajnega nadaljevanja izobrazbe (Ur. list SFRJ, št. 16-196/70).

Ko človek prebira in študira učne načrte, ugotovi, da z nekaterimi predmeti ni čisto tako, kot je rečeno v vzgojnoizobraževalnih smotrih osnovne šole. Moja razmišljanja se gibljejo v trikotniku predmetov: splošne tehnične vzgoje, gospodinjstva in kmetijstva v 7. in 8. razredih.

Navodila za organizacijo tehnične pouka govore o tem, da je predmet v 7. in 8. razredu izbiran, kar pomeni, da se učenci s sodelovanjem šole in staršev odločijo ali za tehnično vzgojo ali za gospodinjstvo. V zadnjem odstavku istih navodil pa piše, da se šole v kmetijskih predelih v 7. in 8. razred lahko odločijo za kmetijstvo in to v soglasju s starši učencev, z občinsko skupščino ter ob ustreznih kadrovskih in materialnih možnostih. Vsekakor zelo zelo velika svoboda. Iz navedenega sledi, da bodo imeli učenci v 7. in 8. razredu od treh predmetov po izboru le en sam obvezen predmet. Če se bodo na šoli odločili za tehnično vzgojo, ne bo gospodinjstva in kmetijstva. Tam, kjer se bodo odločili za gospodinjstvo, ne bo tehnične pouka in kmetijstva, kjer pa se bodo odločili za kmetijstvo, ne bo tehnične pouka in kmetijstva. Tam, kjer se bodo odločili za kmetijstvo, ne bo tehnične pouka in kmetijstva, kjer pa se bodo odločili za kmetijstvo, ne bo tehnične pouka in kmetijstva. Tam, kjer se bodo odločili za kmetijstvo, ne bo tehnične pouka in kmetijstva.

Lepo in prav — vendar krožek je le samo krožek, ki je, ali pa ga tudi ni. Je lahko stisnjen ali zelo raztegnjen meh harmonike. Bodimo konkretni in ne delajmo si utvar: dekleta, ki po osmih letih šolanja zapuščajo osnovno šolo, razen redkih izjem sploh ne znajo plesti, kvačkati, veziti in šivati. Ne mislim jadikovati in priklicati v naše šole klasičnih dekliških ročnih del, vendar je za ta celo prostovoljnosti pri dekletih teh let menda le malo prezgodaj. Za ponazoritev samo to, da imamo vrsto domačih in tujih ženskih revij z veliko naklado, v katerih

ERNEST REČNIK

Ali bi kazalo uvesti na pedagoški akademiji strojepisje?

delo na šoli, bo rekel: „Zakaj pa imajo na šolah tajnice? Te naj napišejo in razumnojijo potrebno gradivo!“ Odgovor je negativen. Za to delo bi potrebovali polno zaposlenega uslužbenca. Tajnice na šolah tega poleg svojega obveznega dela ne morejo opraviti!

Razmišljanje nas privede do ugotovitve, da bo treba nekaj ukreniti. Morda pa bi bilo vendarle dobro, da bi imeli študente na pedagoški akademiji vsaj po nekaj ur strojepisja. Če ne prej, pa vsaj v zadnjem letniku. Vedeti namreč moramo, da gre marsikateri absolvent pedagoške akademije službovat na odročno šolo, kjer ni nikogar, ki bi mu pomagal; da so šole, ki zaradi majhnega števila učencev nimajo tajnice. Menim pa, da bi moralo biti strojepisje danes že del splošne izobrazbe. Razmišljite o tem še drugi in povejte svoje mnenje!

Z F

Kdor nima dovolj vpogleda v

+

KOLEGOM V SLOVO

Jožica Poček

In čudno tuj postaja svet,
in tiho mre poslednja nada,
ko navezadnje se zaveš,
da smrtna senca nate pada.

(Theodor Storm)

Dvanajst let je od takrat, ko je Jožica Poček vstopila v zbornico ljudinske šole in jo napolnila z glasnim smehom. Takoj smo vedeli: ta je naša. Dekle, ki bo znalo prenašati dobre in slabe strani težkega poklica, učiteljica, kakršno imajo v mislih na učiteljski, ko govore o pedagoškem optimizmu.

Takoj je našla pot v otroška srca, ki vedno prva začutijo prijateljstvo, dobroto.

Kako hitro mineva čas!

Dvanajst let upov, ugibanj, trdega dela, načrtov...

Dvanajst let materinske ljubezni.

In potem strašna diagnoza.

Nismo verjeli v konec. Verovali smo v njeno zmago, kakor je verovala ona, ko je v bolnišnici pričakovala kolege urejena in vesela — kot je bila vedno — in sanjala o prihodnosti. In verovali smo še dolgo potem, ko je sama že poznala resnico.

Dokler ni med nas tresčila novica: Jožice ni več. Ob grobu so ostali njeni nekdanji učenci, zdaj že brkati možje in odrasla dekleta, jokali so najmlajši, ki so že zgodaj zaslutili, da umirata tudi smeh in pogum. Vem, če bi mogla, bi se nasmehnila: „Glej, kakšni velikani ste že... Ne jočite, svet je bogat z radostjo.“

Njeno jamo so pokrili nageljni iz otroških rok.

Jožica, nisi živela dolgo, toda živela si polno.

Mara Burja

6. januarja je umrla v Ljubljani dolgoletna sodelavka radia Ljubljana, urednica oddaj radijske šole Mara Burjeva. Neverjetno je, kako težko je najti besede, kadar želi človek z njo izpovedati vso globoko prizadetost, ko nenadoma zve, da človeka, s katerim je dolga leta delal, ni več.

Mara Burjeva je začela svoje radijsko delo po 11-letnem učiteljevanju. Tedaj, leta 1949, je iz šolskega dela prešla k delu na radio Ljubljana, kjer je bilo treba zaorati ledino v takrat na novo zasnovani program za naše šolarje. Ničesar ni imela v rokah, le obilo izkušenj iz šolske prakse, veliko ljubezni do dela za šolarje in silno voljo. Več kot dvajset let je potem vodila program teh radijskih oddaj. Za svoje pionirsko delo na tem področju, za visoko strokovno raven in za uspešno uveljavitev radijskega šolskega programa v splošnem učnem procesu je prejela leta 1972 visoko priznanje — Žagarjevo nagrado. V radijskem arhivu, na trakovih in v spominih mnogih generacij najzvestejših poslušalcev — šolarjev in solnikov, je ostala dolga vrsta oddaj, ki jih je zasnovala, oblikovala ali uredila Mara Burjeva. Tudi v zadnjih dveh, treh letih, ko je že dočakala zasluženo upokožitev, nikakor ni in ni mogla povsem izpreči. Še vedno je sodelovala pri pripravljanih programov, če ne s pisano besedo, pa tembolj z nesebično pomočjo mlajšim, ki s pridom gradijo na njenih dolgoletnih izkušnjah.

Minevala so leta, nihče jih ni štel, kar odhajala so, a puščala za seboj sledi. Za malone petindvajsetletnim delom Mare Burjeve ostaja zdaj globoka brazda, ki jo je z vso svojo življenjsko voljo, z izostrenim strokovnostjo in s človeško toplino zarezala v izobraževalni program našega slovenskega radia. In zdaj šele, ko je ni več, se zavedamo, da smo dolžni z vsem spoštovanjem izmeriti delež, ki ga je Mara Burjeva vgradila v naš radijski program. Videli bomo, da je bila njena delovna pot vseskozi prežeta z izredno delovno voljo, s širokim strokovnim znanjem in še zlasti s pristnim človeškim odnosom. Zavedamo pa se tudi, da njen nenadni odhod ni pretrgal njene delovne poti na še neprehojeni sredini; delo ki se ga je lotila pred petindvajsetimi leti, je dokončano — Mara Burjeva ostaja nepozabni del rasti slovenskega radia in še posebej njegove uveljavitve v učnem procesu.

BOŽA NOVAK

Mija Tomažič

Nepričakovano in mnogo prezgodaj nas je zapustila tovarišica Mija Tomažič, roj. Dermastija, ki je od leta 1966 poučevala prirodopis in biologijo na gimnaziji Veno Pilon v Ajdovščini.

Rodila se je v Sentvidu pri Ljubljani leta 1940. Tam je obiskovala osnovno šolo in končala gimnazijo. Potem se je vpisala na univerzo v Ljubljani, kjer je leta 1967 diplomirala na biotehniški fakulteti, na oddelku za biologijo, leta 1971 pa je opravila strokovni izpit.

Naši ljudje so jo z veseljem sprejeli in tudi učenci so jo imeli radi. Mija se je kmalu vživela v nove razmere pri nas in v svoje šolsko delo. Z velikim navdušenjem je poučevala biologijo in za ta študij navduševala tudi svoje učence. Bila je mirnega in blagega značaja, razumela je otroke, nam pa je bila najboljša tovarišica. Zato nam je toliko teže, ker smo jo tako hitro izgubili. Ure in ure je prebila v svojem delovnem kabinetu. Delo jo je vsrkalo, dokler ni onemogla. Še dolgo nam bo ostala v tovariškem spominu, živela pa bo tudi v spominu naših Vipavcev, katerih otroke je vzgajala in poučevala, spremljala njihovo duhovno rast in se veselila njihovih uspehov pri nadaljnjem šolanju.

Marsikdo je v tistem trenutku, ko smo se od nje poslovljali, občutil bolečino, ki izvira iz globoke notranje povezanosti med ljudmi. Med tovarišico Mijo in nami pa bo ta vez ostala nepretrgana.

TOJZE BIZJAK

Dora Vodnik

Letošnjega 6. februarja je umrla Dora Vodnik, roj. Pegam, dolgoletna profesorica na nekdanjem ljubljanskem učiteljski, na raznih gimnazijah in na ekonomski fakulteti.

Rojena je bila v Škofji Loki, kjer je obiskovala osnovno in meščansko šolo ter zasebno učiteljsko in tam tudi maturirala leta 1918. V domačem kraju je nastopila učiteljsko službo takoj po maturi, toda že jeseni je odšla v Borovlje na Koroško, da bi v tamkajšnji osnovni šoli pomagala mladini spoznavati materin jezik in našo domovino.

Po izgubljenem plebiscitu je odšla v Ljubljano in se posvetila nadaljnjemu študiju, maturirala na gimnaziji in se vpisala na filozofsko fakulteto nanovo ustanovljene slovenske univerze. Študirala je spoznavno teorijo, logiko, psihologijo, zgodovino filozofije, pedagogiko, estetiko in nemški jezik s književnostjo. Študij ji ni bil samo spoznavanje znanstvenih izsledkov v teh vedah, temveč predvsem oblikovanje osebnega svetovnega nazora, lastnega pogleda na svet. Po opravljenem diplomskem izpitu je nastopila službo na ženskem učiteljski v Ljubljani. Pozneje je poučevala tudi na moškem učiteljski. Poglobila se je v pedagoško delo, vodilo pa ji je bilo: oblikovati mlade kandidate za učiteljski poklic tako, da bodo s polnim čutom odgovornosti za uspeh vsakega učenca dali vse, kar zmorejo. Za učitelja — vzgojitelja ni dovolj, da podaja neko objektivno učno snov. Učitelj daje šolski mladini svoje znanje, svoje mišljenje, daje samega sebe. Kolikor ima sam znanja, kolikor ima utrjen svetovni nazor, toliko ga zmore posredovati mladini. Pokojna Dora Vodnikova, ki je sama z žarom in zanosom podajala mladini učno snov, je skušala tudi pri dijakih zbuditi isti zanos in pedagoški eros za delo z mladino. Poleg pedagoških predmetov je na učiteljski poučevala tudi nemščino.

O pedagoških vprašanjih je napisala tedaj tudi nekatere članke. Veliko se je ukvarjala z nemško literaturo in prevedla v slovenščino šest knjig.

Po vojni je poučevala na gimnaziji, po upokožitvi pa v večerni gimnaziji in na ekonomski fakulteti. Ob pouku nemščine je ugotovila, da nimamo primernih učbenikov za sodoben in našim razmeram ustrezen pouk. Izbrati je bilo treba ustrezno učno snov za vsako stopnjo ter pripraviti primerna besedila za nove učbenike. V letih od 1950 do 1960 je izšlo 23 njenih nemških vadnic za osnovne šole in za nižje gimnazije. K vadnicam je napisala tudi „Nemško-slovenski slovarček“ za nižje gimnazije ter Nemško sodobno berilo za višje razrede gimnazij. Za ljudske univerze je pripravila tele učbenike: Nemščina I. knjiga, Nemščina II. knjiga, Nemščina III. knjiga, ki so bile ponatisnjene. Za slepo mladino je sestavila učbenik nemškega jezika v Braillovi pisavi; izšli so trije zvezki.

Za Nemce je sestavila knjižico: „Moechten sie sich slovenisch lehren?“

Poleg rednega učnega dela v razredu je bilo pisanje učbenikov huda obremenitev, delo, ki je vredno posebnega priznanja; honorarji tega ne morejo poplačati. Za tako obsežno delo je treba mnogo volje, predanosti in zavzetosti.

Veliko je dala našemu šolstvu, naši mladini.

Med vojno je trdno stala v vrstah OF in bila zato nekaj časa v zaporu in pod policijskim nadzorstvom.

Njeni nekdanji dijaki z učiteljskega in z gimnazij, ki so razkropljeni po vsej naši domovini, se je bodo spominjali kot dobre in vestne učiteljice in vzgojiteljice.

V. ČOPIC

Ivan Kolar

Ob koncu starega leta se je izteklo življenje uglednega slovenskega pedagoga in slavista, profesorja Ivana Kolarja.

Rojen je bil na Kršniškem vrhu pri Litiji 10. oktobra 1896, od koder se je preselil v Ljubljano. Med prvo svetovno vojno je z devetmestimi leti moral v avstrijsko vojsko, kjer je pod močnim vplivom prepovedovcever veroval v propad Avstro-Ogrske, in se navduševal za združitev južnih Slovanov v enotno državo. Bil je član centralnega odbora Preporodovcev, o čemer je napisal knjigo, „Preporodovci 1912-1913.“ Vedno je zagovarjal pripadnost slovenskemu narodu, obenem pa se je navduševal za jugoslovansko solidarnost.

Med študijem na univerzi se je preživljal z inštrukcijami in priložnostnim delom, saj je ostal brez staršev.

Kot slavist je najprej poučeval v Kranju; pozneje pa na prvi, drugi, tretji in četrti gimnaziji ter na učiteljski v Ljubljani. Hkrati je poučeval še na drugiholah, sodeloval pri raznih krožkih, pri Sokolu in se ukvarjal tudi z literaturo.

Prevedel je delo L. Thoma — Lokalno železnico, priredil Jurčičevo povest „Sosedov sin“, sodeloval pri zbiranju gradiva za Breznik-Ramovšev „Slovenski pravopis“, priredil Kersnikove Kmet-ske slike in ljudske povesti in napisal dramski prizor iz Prešernovega življenja „Zdravljica“.

Med vojno je od vsega začetka sodeloval v OF, zato so ga že junija 1942 aretirali in poslali v Gonars. Pozneje so ga prepeljali v Ljubljano in obsodili na večletno ječo, ki jo je prestajal v Spoletu v Italiji. Po kapitulaciji Italije je iz zapora pobegnul, se prebil do zavezničkov v Rimu, od tam pa je prišel na komando partizanske baze v Bari. Še med vojno so ga poslali v osvobodjeni Beograd, kjer so mu zaupali pomembne dolžnosti.

Profesor Ivan Kolar je okusil vso krutost okupacije, zato se je še z večjo zanesenostjo vključil v povojno življenje, ki je terjalo veliko dela in samoodpovedi. Ko se je iz Beograda vrnil v Ljubljano, se je spet posvetil pedagoškemu delu. Z veseljem in zanosom je mladim govoril o socialističnih vrednotah in o socialistični morali, ki jo je prinašala nova oblast. Poučeval je opet na tretji in četrti državni gimnaziji, nekaj časa pa tudi na srednji gradbeni šoli v Ljubljani.

Kot slavist je dal pobudo za ustanovitev Slavističnega društva Slovenije; več let je bil njegov tajnik. Pomagal je vzgajati in izobraževati generacije dijakov, danes uglednih univerzitetnih profesorjev.

Kmalu po osvoboditvi je poučeval slovenski jezik v partizanski tečajni gimnaziji na Igu. Kljub skrajšanemu pouku smo dosegli tečajniki dobre učne uspehe.

Svojim učencem je bil učitelj, mentor in tovariš. Tudi zunaj šole je pomagal oblikovati slovensko besedo. Ostajamo mu dolžniki za marsikaj. S smrtjo prof. Ivana Kolarja je prenehalo biti srce plemenitega človeka, ki smo ga vsi izredno cenili in spoštovali!

V imenu nekdanjih dijakov

TONE KEBE

Dušan Bavdek

Skromno, kot je bilo življenje velikega vzgojitelja in učitelja, smo se 20. januarja poslovili od Dušana Bavdka, upokojenega ravnatelja osnovne šole Lucijan Seljak iz Kranja.

Bil je eden najvidnejših učiteljev, pobudnikov, ustvarjalcev humane, sodobne samoupravne šole, za katere ideje se je razdal vse življenje, ob tem pa pozabljaj naše in na svoje zdravje. V prizadevanjih za posodobitev šolstva nasploh, posebej osnovne šole, je bil neumoren bojevnik za uveljavitev humanih odnosov socialistične družbene ureditve. Svoje ideje, ki jih je končno tudi praktično uveljavil kot ravnatelj ene najvidnejših šol v Sloveniji, so tudi danes bistveni elementi nastajajoče celodnevne šole.

Tovariš Bavdek se je rodil 3. 1. 1908 v Kamniku. Kljub težavam, ki jih je doživljal kot napreden dijak, je uspešno končal učiteljsko. Zaradi napredne usmeritve in ljubezni do slovenske besede je moral Dušan Bavdek na prvo službeno mesto na Ovcjak na Kočevskem, v Brigo pri Kočevju, kasneje v Leskovec pri Krškem in končno v Komendo pri Kamniku.

Druga svetovna vojna ga je zatekla v Makedoniji na vojaških vajah, od koder so ga odpeljali v nemško ujetništvo. Leta 1942 je prišel službovat v Kamnik. Takoj se je povezal z OF in do aretacije gestapa deloval v rajonskem odboru OF. Zaprt je bil v Begunjah, nato pa so ga odpeljali v Nemčijo na prisilno delo.

Ko se je vrnil izmučen leta 1945 v Kamnik, se je z izjemno zagnanostjo lotil obnove šole, ki jo je moral med vojno zapustiti.

Izvoljen je bil za odposlanca v skupščino okraja Kamnik, kjer je sprejel delovno dolžnost poverjenika za okrevanje. Že spomladi leta 1946 je odšel prostovoljno na Koprsko, kjer je organiziral šolstvo v tedanji coni B. Tam je deloval kot nadzornik do zime 1946, ko se je zaradi hčerine bolezni preselil na Gorenjsko in prevzel mesto upravitelja v šoli Olševku.

Majhna šola v Olševku ni mogla zadovoljiti delovnega Dušana, šolske potrebe v okraju Kranj pa so zahtevale predanih pobudnikov in organizatorjev šolstva v težkih, a novih razmerah.

Preselil se je v Kranj in prevzel mesto šolskega nadzornika za okraj Kranj.

Od leta 1949 je bil poverjenik za prosveto na Gorenjskem, nato od leta 1953 tudi načelnik oddelka za šolstvo na okraju Kranj.

Po reorganizaciji prosvetno pedagoške službe v tem letu se je preselil v Stražišče, kjer je dobil po dolgoletnem prizadevanju možnost praktično spreminjati odnose v tedanji šoli. Kot upravitelj osemletke je še vedno ostal svetovalec zavoda za prosvetno pedagoško službo okraja Kranj do leta 1961, ko je bila ta služba ponovno reorganizirana.

Tovariš Bavdek je kot pobudnik reformirane šole že prvo leto na tej šoli organiziral 5. razred iz učencev, ki niso uspevali v tedanji nižji gimnaziji.

Kot vodja šole je med prvimi spoznal vrednost povezanosti šole s krajem, kjer šola dela, predvsem pa z delovnimi organizacijami.

Učenci so često obiskovali bližnje tovarne, obrate. Vtisi ekskurzij so bili učiteljem nepogrešljiv vir delovne šole. V naslednjem šolskem letu je bila glavna novost poleg številnih vzornih nastopov učiteljev uvedba družbenega upravljanja šole.

Tov. Bavdek je izkušnje in novosti v svojem kolektivu posredoval tudi drugim; šolo so obiskovali učitelji vse Gorenjske, saj so že naslednje leto odprli prve poskusne razrede.

Ob razvoju komunalnega sistema in praktičnem spoznavanju tega, je tov. Bavdek začel pripravljati priročnik za učitelje, o moralni vzgoji in komunalnem sistemu.

Jeseni leta 1956 je bil v Stražišču odprt prvi del na novo nastajajoče šole. Hospitacijska dejavnost je še bolj zaživela, ker je postala ta šola hospitacijska pri zavodu za prosvetno pedagoško službo Kranj.

V tem času je v skladu z zakonom posebna komisija, v kateri je sodeloval tov. Bavdek, pripravila reorganizacijo šol v Kranju. Nižje gimnazije so postale osemletke.

Zavod za proučevanje šolstva je iskal sodelavce za proučevanje novega učnega načrta in šola Lucijan Seljak je prevzela to vlogo za krajski okraj.

Poleg proučevanja novega učnega načrta je del učiteljev pod vodstvom ravnatelja proučeval več let uvajanje skupinskega pouka v osnovno šolo.

Kjerkoli se je tovariš Bavdek pojavljal kot učitelj, je bil vedno tudi med ustvarjalci kulturnih potreb skupnosti, kjer je deloval.

V Kranju si je s skupino kulturnih delavcev izredno prizadeval in končno tudi uspel, da so ustanovili v mestu Prešernovo gledališče, bil je soustanovitelj osrednje knjižnice v Kranju. Ob pomanjkanju kadra je kot eden od ustanoviteljev prevzel mesto urednika Gorenjskega Glasa, v katerem je dalj časa opravljal več funkcij.

Posebno delo je opravil pri kulturnem življenju Stražišča, saj je KUD Svoboda pod njegovim vodstvom doživelo največji razcvet. Ustanovil ali pomagal je pri delu številnih sekcij od dramske, balne, pevskih zborov in tamburaških skupin.

Za tolikšno razdajanje, ustvarjalnost, pomembnost celotnega delovanja je tovariš Bavdek prejel številna družbena priznanja kot družbenopolitični, predvsem pa kot pedagoški delavec: odlikovanje predsednika republike — medaljo zasluge za narod, red dela s srebrnim vencem, zlato priznanje za delo v OF, Prešernovo nagrado mesta Kranja, Žagarjevo nagrado okraja Kranj ter srebrno odličje republiške zveze Svobod in prosvetnih društev.

Imenovan je bil za pedagoškega svetnika, ob koncu aktivnega delovanja pa je prejel najvišje priznanje prosvetnega delavca — Žagarjevo nagrado.

Bogato delo preprostega učitelja tovariša Bavdka se je prepletalo na vzgojnem, družbenopolitičnem, kulturnem ter literarnem področju — vedno ustvarjalno in tako pomembno, da bomo njegove začete in nedokončane ideje še dolgo uresničevali vsi, ki smo prevzeli delček njegovega obsežnega dela. Zato mu v spomin na vse to delo lahko zapišemo, da je bil velik učitelj, bojevnik, voditelj in ustvarjalec šole in kulture v novih samoupravnih odnosih.

JANEZ GRAŠIČ,

ravnatelj osnovne šole Lucijan Seljak

IZBERITE MED NOVIMI KNJIGAMI

Novi vidiki

Priručniki za vzgojnoizobraževalno delo

Zbirko zavoda SR Slovenije za šolstvo Novi vidiki bodo v kratkem obogatili trije zvezki OSNOVE DIALEKTIČNEGA MATERIALIZMA dr. Borisa Majerja, avtor drugega zvezka DELAVSKO GIBANJE IN OBLIKOVANJE ZNANSTVENEGA SOCIALIZMA je dr. Marijan Britovšek, tretji zvezek EKONOMSKA TEORIJA MARKSIZMA pa je napisal dr. Viljem Merhar.

Vsebina priručnikov se tesno navezuje na učni načrt novega predmeta samoupravljanje s temelji marksizma. Priručniki niso namenjeni samo učiteljem tega predmeta, marveč so študijsko gradivo in napolnilo za vse prosvetne delavce, ki morajo posredovati marksistično misel mladim generacijam pri vseh predmetih, v vsem vzgojnoizobraževalnem procesu.

„Če hočemo posredovati marksistično filozofijo mladim generacijam, da jo bodo sprejele,“ razmišlja uvodoma avtor v Osnovah dialektičnega materializma, „se moramo odpovedati želji, da bi marksistično filozofijo poenostavili na nekaj splošnih tez, ki se jih je mogoče brez večjega truda naučiti na pamet in ne zahtevajo kakega večjega miselnega napora. To izhaja že iz same narave marksistične filozofije; le-ta ni zbirka ali seštevka splošnih tez, enkrat za vselej dognanih, temveč živa misel, ki odgovarja na bistvena vprašanja današnjega časa in današnjega človeka, ki neprenehoma vsrkava vase nova znanstvena, socialna in politična spoznanja in je v nenehnem živem stiku z revolucionarno družbeno prakso. Največja vrednost marksistične filozofije in marksizma sploh je v tem, da nam omogoča boljše razumeti sodobna družbena dogajanja, sodobne družbene in idejne tokove, nas usposablja za ustvarjalno razreševanje protislovij sodobnega sveta, nas usmerja k iskanju novih odgovorov na vprašanja, ki jih postavlja pred nas današnji čas in današnje življenje.“ Nato nam avtor spregovori o spoznavnih in družbenih koreninah idealizma in materializma in preide k dialektičnemu materializmu kot sintezi materializma in dialektike, kot preseganju pomanjkljivosti starega predmarksističnega materializma in idealistične dialektike. Obravnava temeljne filozofske problematike dialektičnega materializma je pisec razdelil v tri poglavja. V prvem obravnava, kako dialektični materializem zastavlja in rešuje temeljno vprašanje filozofije, kaj prinaša novega k reševanju tega vprašanja, kako opredeljuje pojem materije in pojem zavesti ter njuno medsebojno razmerje. Drugo poglavje je posvečeno obravnavi osnovnih kategorij in zakonitosti materialistične dialektike, v tretjem poglavju pa obravnava avtor probleme spoznanja, vprašanje izvora in meja človekovega spoznanja, razmerje med čutnim in umskim spoznavanjem in problem resnice. Obravnavo sklene s kratkim orisom razmerja med dialektičnim materializmom kot splošno filozofsko teorijo marksizma in drugimi področji marksistične filozofije, posebej še zgodovinskim materializmom.

Vsebina priručnika dr. Marijana Britovška „Delavsko gibanje in oblikovanje znanstvenega socializma“ je razdeljena na tale poglavja: Industrijska revolucija in njen pomen za razvoj delavskega gibanja; Delavsko gibanje v prvi polovici 19. stoletja s posebnim poudarkom na oblikovanju znanstvenega socializma. Avtor osvetli ideološki boj v Zvezi pravičnih in sklene poglavje s podtomo Zveza komunistov in nastanek Komunističnega manifesta. Sledijo poglavja: Marxovo in Engelsovo stališče do revolucije 1848/49; Stališče Marxa in Engelsa po porazu revolucije na evropski celini; Prva internacionala — torišče združevanja delavskega gibanja; Pariska komunna in internacionala. Avtorjevi zapisi so plod njegovih dolgoletnih raziskovanj tega gradiva, za zahtevnejšega bralca pa je dodan še seznam virov in literature.

Z uvedbo novega predmeta samoupravljanje s temelji marksizma so bili vključeni v ta predmet tudi nekateri vidiki marksistične ekonomske teorije. Poglavja, ki jih predvideva učni načrt, je obdelal dr. Viljem Merhar pod naslovom „Ekonomska teorija marksizma“. Avtor je razdelil snov priručnika v dva smostojna dela. V prvem je z zgodovinsko metodo osvetlil presežno delo (presežni produkt) kot bistveno marksistično kategorijo. Razčlenjuje produkcijske odnose izkoriščanja, ki je v svoji najrazvitejši obliki — v kapitalizmu — doseglo takšno stopnjo, da so se nujno že pričeli uveljavljati socialistični odnosi. To se kaže v procesu porajajočega se socializma kot svetovnega procesa. V drugem samostojnem delu opozarja avtor na graditev samoupravnega produkcijskega načina v jugoslovanski družbi s plansko tržno obliko reševanja temeljnih družbenoekonomskih problemov. Iz obsežnega gradiva marksistične ekonomske teorije je avtor vključil v knjigo le to, kar je po njegovi oceni bistveno, da bo bralec lahko sledil tej snovi in jo razumel. Priručnike lahko naročite na zavodu SR Slovenije za šolstvo, Ljubljana, Poljanska cesta 28.

Umetnost in vzgoja

Delo Hakija Kulenovića UMJETNOST I VASPITANJE je priručnik za področje likovne vzgoje za učitelje, starše in učence. Bogato — celo barvno — ilustrirana knjiga zajema tale poglavja: Idejnodružbeno bistvo ter funkcije likovne vzgoje in izobraževanja, Zgodovinski razvoj likovnega izobraževanja, Umetnost in družba, Splošno izobraževalna likovna vzgoja, Mesto in vloga likovne vzgoje v splošnem šolskem sistemu, Teorija oblik, Otroci in likovna umetnost, Razvoj otroške likovne ustvarjalnosti, Otroške likovne tehnike ter njihov vpliv na razvoj otroške ustvarjalnosti, Estetska harmonija barv ter Prostorske in tehnične možnosti za pouk likovne vzgoje v vseh starostnih stopnjah. Josip Roka pa je k tem poglavjem dodal še svoja razglabljanja o likovnem pouku danes in jutri. Knjigo je izdal sarajevski zavod za izdajanje učbenikov, stane 100 din.

V. T. ARHAR

Nove strokovne knjige

1. Upoznavanje glazbenih djela i osnovnih glazbenih oblika u osnovnoj školi. Zagreb, Školska knjiga — Jugoton 1974. Masarykova 28.
2. Tatjana Blažeković — Branka Furlan: Knjižnica osnovne škole. Zagreb, Školska knjiga 1974. Masarykova 28.
3. Klaus Dorerer: Klasične otroške in mladinske knjige. Ljubljana, Mladinska knjiga 1974. (Otrok in knjiga 3.) Titova 3.
4. John Holt: Otroci in neuspeh. Ljubljana, Mladinska knjiga 1974. (Pot do učenja) Titova 3.
5. Razvijajmo sposobnosti predšolskega otroka. Ljubljana, Zveza prijateljev mladine 1974. Ljubljana, Miklošičeva 16/II.

Študije in razprave B. Paternuja

Pri Partizanski knjigi je v zbirki Znanstveni tisk izšlo v dveh knjigah strokovno delo Borisa Paternuja „Pogledi na slovensko književnost“. Da ne bi prišlo do nehotene pomote: obe knjigi podajata celotno slovenistično delo Borisa Paternuja, kar je bilo doslej objavljeno. Gre torej za študije in razprave s posameznih področij ali o posameznih književnikih in delih, ki jih je avtor z znanstveno tehtnostjo želel podati sveže in s poglobljeno izvirnostjo. Informacija o „Pogledih na slovensko književnost“ ne dopušča širše razčlenitve, navesti pa je treba vsaj nekatere značilnejše poteze Paternujevega slovenističnega dela.

Izhajajoč iz temeljnega in temeljitega poznavanja snovi se avtor navezuje na umetnino in na umetniške pojave v medsebojni navezanosti. S tem da je postavil umetniško delo v žarišče zanimanja, je hote usmeril raziskovalne možnosti v bitnost umetniškega fenomena in v interpretacijo le-tega. Tu je umetnina vir spoznavnih in interpretativnih možnosti, kjer ne gre za apriorno stališče, s katerim bi podrejal razlago in umevanje. Paternu uporablja primerjalne vezi, kjer se mu zdi to potrebno in naravno. Tudi v takih primerih se omejuje na najpotrebnejše, to pa ga ne oddaljuje od osredja. Zmožen je kar najbolj globalnega pogleda na literaturo s „ptičje perspektive“ (npr. „Razvoj in tipologija slovenske književnosti“), s kratkimi skicami, pa detajlirane razprave v mnogoplastni celostnosti razlage (npr. „Prešernov Krst pri Savici“ idr.), kjer so ob središčnem problemu zajete tudi vzporedne komponente. Te dajejo celotni analizi širšo, zaokroženo dognanost, ne da bi glavna izgubila bistveni pomen, nasprotno: v taki zamisli in izpeljavi celo pridobi.

Avtorju ni tuja študijska osvetlitev detajla (npr. „Struktura in funkcija Jenkove paradije v razkroju slovenske romantične epike“), izhajajoč iz nekega dela, ki ga avtor povzdigne v tipološko značilnost („Ognjeplamtič“), da bi zatem razširil opazovanje kot razvojne preme v smislu antiromantične epike. Nimalokrat pri Paternuju srečujemo preučevalno usmerjene študije in razprave, v katerih se hote loteva gradiva kot premalo znanega in proučenega ali pa se upira nekim tradicionalnim pojmovanjem, ki so nezadostno preverjena. Prav gotovo je tudi Paternu vidno pripomogel k „renesansi“ Jenkove poezije, v njeni vsebinski povednosti in širini estetskega, miselnega pojmovanja. Ponekod se je avtor po nepotrebnem ogradil na manjši obseg in obdelavo, kot to naslov obeta („Funkcija besede v poeziji“), čeprav je ozadje tega poročevalsko časovna omejenost.

Med mnogimi tehnimi obdelavami je posebno mikavna razprava „Problemi nadrealizma v sodobni slovenski liriki“, kjer gre kljub nekaterim nedorečenostim za več novih pogledov in navajanj; tu znova pride do izraza Paternujev smisel za bistveno. Kakor utegne ponekod „Avantgardizem v navzkrižju struktur“ naleteti na drugačno naziranje ali na dopolnjujoče tolmačenje, pa je treba vsebino Paternujeve analize pojmovati kot bistveni prispevek k poznavanju tega, kar spada v okvir domačega avantgardizma. Širša primerjavna vzporednica pa bi odkrila še mnoge potankosti in zanimivosti. V „Borovi liriki“ je podal zaokroženo študijsko podobo pesnika v vseh njegovih bitnih estavinah.

Kajpak je naveden le del tega, kar Paternu daje v „Pogledih na slovensko književnost“. Razvidno pa je, da je avtor tvorno posegel tako v klasiko kot v sodobno literaturo, njegove interpretacije v študijah in razpravah bogatijo slovenistiko, tako po metodoloških prijemih kot po spoznavno-razlagalnih bitnostih. Marsičemu je dal svež ton in vsebinsko poglobljenost. Že to govori o gradivu, ki je po eni strani strokovno, po drugi pa ga je treba upoštevati tudi v šolski praksi. Učitelj slovenščine namreč ne more vztrajati ob svojem znanju, pridobljenem na univerzi, ne da bi hotel dopolnjevati in slediti tokovom literarnih pojavov in toku mlajše literarne vede. Izpuščeni pa bi lahko bili tisti prispevki, ki govorijo o študiju na srednjih šolah, univerzi, pred mikrofonom. Lepo in učinkovito knjižno opremo je izdelal Janez Suhadolc.

„Galeb“ — kakovosten in pester

S šolskim letom 1975/1976 bo začela zamejska mladinska revija „Galeb“ 21. leto svoje redne izhajanja. Dosedanio uspešnost in vedno večjo priljubljenost te revije med slovenskimi šolarji v Italiji je potrdilo s priznanjem, ki ji ga je dal šolski skrbnik dr. Paride Fidenzi. Ob tej priložnosti se je uredništvo „Galeba“ zavezalo, da se bo v prihodnje še bolj potrudilo.

Prve štiri številke letošnjega „Galeba“ potrjujejo, da ni ostalo zgolj pri obljubah. Zaradi prizadevanj domačih književnikov in likovnikov ter drugih in ob sodelovanju prijateljev „Galeba“ iz ma-

tične domovine se je le-ta razvil v mladinsko revijo, ki je našemu zamejskemu življu v Italiji resnično v ponos.

Vsaka številka prinaša na 32 straneh mladinsko prozo in poezijo, ter poljudnoznanstvene sestavke iz najrazličnejših področij, v rubriki „Urednikova pošta“ pa sestavke šolarjev — bralcev „Galeba“. Seveda ne manjka tudi križank in drugih „orehov“ za bistre glave. Novost v letošnjem letniku je barvna priloga na dveh straneh — za boljše poznavanje narave in družbe. Za to prilogo se prizadevni urednik Lojze Abram še posebno zavzema. S tako raznovrstnim gradivom opravlja „Galeb“ dragoceno poslanstvo: prinaša mlademu rodu najdražjo dediščino, slovensko besedo, buči njegovo narodnostno zavest ter ga usmerja v delovno in ustvarjalno življenje.

Kljub svoji kakovosti pa je revija „Galeb“ v matični domovini premalo poznana. Sele v zadnjem času se nanjo naročajo šole in ljudske knjižnice tudi v matični domovini. Naslov uredništva je „Galeb“, mladinska revija — Trst 34134, Ul. G. Amendola 12, Italija. Se boste naročili na to revijo?

V. T. ARHAR

Edvard Kardelj

Problemi naše socialistične graditve

Želimo in hočemo samostojno razmišljati o naši družbeni stvarnosti. Za to je potrebna razgledanost, trdna osnova iz preteklosti in sedanjosti — sele tako je mogoče graditi naprej. In vendar se — morda zaradi številnih političnih sej in člankov — nekako nagonško ognemo knjig, ki nosijo zahtevnejše, družbeno angažirane naslove.

Zadeve se lotevamo z napačne strani: takih knjig ne smemo sprejeti kot nekaj, kar bomo brali in prebrali od prve do zadnje strani, se v tisti uri prostega časa z muko poglobili in študirali. Knjige, kakršne so Kardeljeve — izšlo jih je devet z enakim naslovom PROBLEMI NAŠE SOCIALISTIČNE GRADITVE — so tisto, kar potrebujemo za samostojno razmišljanje o naši družbeni stvarnosti: tu so zbrani podatki, iskanja in odkritja naše povojne prerojene poti — članki, v katerih odseva naša stvarnost od leta 1946 do leta 1974. V kazalu poiščemo, kar potrebujemo — ali za svojo osebno razgledanost ali za možnost sklepanja vnaprej — ali pa pri pouku v šoli. Ne samo zgodovinarji, tudi vsi, ki poučujejo samoupravljanje s temelji marksizma, zemljepis, jezike, praktične predmete ali pa usmerjajo v poklice, bodo tako literaturo potrebovali. Povsod nam bodo te knjige na voljo s konkretnimi podatki — in s teoretično razlago razvoja našega gospodarstva pa tudi politike neuvrčenosti, samoupravljanja.

Vse knjižnice — splošne, tovarniške in šolske — bi že zaradi ugotovitve, da ljudje potrebujejo pomoč pri razvijanju samostojnega mišljenja, morale imeti vseh devet knjig. Cena ni ovira (400,00 din), naročite jih lahko pri Državni založbi Slovenije.

Slog je zgoščen in zahteven — to je res. Toda, priznajmo: celoten razvoj našega gospodarstva in politike ni preprost — naši delegati pa vendarle iz dneva v dan soodločajo pri tem razvoju.

N. MAURER

Enciklopedija moralne vzgoje

Knjiga dr. Antea Vukasovića MORALNI ODGOJ je ena izmed redkih del na jugoslovanskem pedagoškem knjižnem trgu, ki se izključno in poglobljeno ukvarja z vlogo, pomenom in nalogami moralne vzgoje v naši samoupravni socialistični družbi. Avtor je besedilo knjige razporedil v dva dela. V prvem obravnava predvsem teoretične osnove moralne vzgoje, v drugem pa razglablja o moralni vzgoji, o njenih smotrih in nalogah, vsebini, dejavnih, načelih, metodah in sredstvih. Pri pisanju te knjige je pisec uporabljal obsežno domačo in tujo strokovno literaturo. Poleg seznama le-te ima knjiga še imensko in pojmovno kazalo, kar omogoča dober pregled gradiva. Knjgo Moralni odgoj je izdala zagrebška založniška hiša Liber, ima nad 360 strani in stane 100 din. Delo toplo priporočamo vsem, ki se ukvarjajo z mladino, to je staršem, učiteljem in vzgojiteljem ter prizadevnim mentorjem mladih.

V. T. ARHAR

Redna zbirka Slovenske matice

Redna zbirka Slovenske matice prinaša letos v leposlovju Pavleta Zidarja „Legenda“, znanstveno delo Ivana Gamsa „Kras“ in zbornik študij „Kmečki upori v slovenski umetnosti“. Prav gotovo za služi vsaka od navedenih knjig, da bi jo obširno obravnavali, saj je letošnja zbirka vsebinsko bogata in vredna nereklamnega, spodbudnega opozorila. Zbornik „Kmečki upori v slovenski umetnosti“ osvetljuje problematiko kmečkih uporov v luči najnovejših raziskovanj in še posebno v luči literarne in likovne ustvarjalnosti. Zanimiv je tako za slaviste kot za zgodovinarje in kulturne delavce. Svoja dognanja pa so prispevali: Bogo Grafenauer, Anton Slodnjak, Boris Paternu, Jože Koruza, Jože Pogačnik, Jaro Dolar, Janko Liška, Stefan Barbarič, Lino Legiša, Joža Vertot in Emilijan Cevc. Ob koncu knjige je kratek povzetek v nemščini. Slikovno gradivo lepo dopolnjuje besedila, za skladno, lepo zasnovano opremo pa je poskrbel Marijan Tršar.

Razprava Ivana Gamsa „Kras“ podaja zgodovinski, naravoslovni in geografski oris našega Krasa, kar pa bi lahko šteli za monografijo. Gre za znanstveno delo, ki se torej ne omeji na eno od ved, marveč povezuje različne vede od geografije do kemije in biologije v celosten prikaz vsega, kar sodi v razpravo o kraškem svetu. Že to, da je avtor znal ubrati različna področja znanosti v prepričljivo in strnjeno podobo o Krasu, govori o dosežku, ki po svojem pomenu presega zgolj zanimanje strokovnjakov na Slovenskem. Ivan Gams se je posvetil predvsem slovenskemu Krasu in pojavom, ki so tipični, na koncu pa je spregodovil tudi o krasu zunaj Slovenije. Bogato slikovno gradivo ter skice so podane v črno-beli tehniki. Knjigi pa bi bilo v prid, če bi premogla a vsaj nekaj barvnih fotografij.

„Legenda“ Pavleta Zidarja je kratek roman z aktualno problematiko in sega v intimo moškega in ženske v sedanjem času. Kakor je nasploh značilno za pisatelja, da je v svoji tematiki in problematiki zasidran v pojavih sodobnega sveta in da najčeseje sega v vzliščne možnosti ali nemožnosti pristnih vezi med moškim in žensko, tako je tudi „Legenda“ usmerjena v svet porabniške družbe. V tej postaja človek predmet, pisatelj pa z etično zavzetostjo razgrinja zanj vsekakor bitno žarišče medsebojnih vezi kot primarno človeško komponento. Ta roman Pavleta Zidarja spada med njegova izpiljena leposlovna dela, po svoji zanimivosti in problemski tehtnosti pa verjetno med njegova vrhunska besedila.

Reportaža

Junaki temnih stezic

Na eni zadnjih sej zborov občinske skupščine občine Šmarje pri Jelšah je delegat Ciril Robek iz Trebč pri Bistrici ob Sotli povprašal, kaj bo z njihovimi otroki, ki hodijo pozno ponoči domov iz šole, prestrašeni v trdi temi kolovratijo po blatu, skozi gozd, v snegu, dežju na vse strani vse tja do Križanega vrha. Rečeno je bilo, da bo na to odgovorila temeljna izobraževalna skupnost pisмено in da bo lahko potem obvestil svojo delegacijo, prek nje pa druge občane, ki so zaskrbljeni in nezadovoljni s tako potjo svojih otrok.

Odgovora seveda nismo čakali, pač pa smo vzeli pot pod noge in pri Vrbančičevi domačiji počakali na prve potnike. Temnilo se je že, ko so se izza vogala prikazale drvene glave, pokrite s klobuki in ruticami.

DOLGA, DOLGA POT ...

Med prvimi hišami Trebč nismo med drobljanci zasledili ničesar takšnega, kar bi kazalo, da je šolarje v že kar gosti temi strah. Med učenci prvega, drugega, tretjega in četrtega razreda smo se počutili prijetno. Z velikimi in skorajda pretežkimi šolskimi torbicami so krenili v breg.

Nič zadrege s predstavljanjem: spoznali smo Resnikova dva, Marinko in Jožija, Kovačičevo Darinko, Kunejevo Jožija, Ulčnikovega Bena, Kunejevo Marjanco in soimenjakinjo Bratuševu. Bilo je še nekaj drugih, a so po uri hoda izginili v temo.

Beseda je dala besedo in zvedeli smo, da je prvi Joži v šoli dober in drugi prav tako, da je Beno še boljši in obe Marjanci tudi ter da Marinka in Darinka nič slabše ne vozita skozi gozdove šolskega znanja. Takšnega, ki bi se mu dvojke trle v spričevalu, med njimi ni. Kljub dvehimi hoji v šolo.

Marjanca, Joži, Marinka in drugi imajo pač to nesrečo, da so doma tako daleč od šole, ker drugače teh večernih poti pač ne bi bilo. Na teh samotnih poteh pa se tudi marsikaj zgodi, kot se je na primer Marinki, ki je prišla domov z obvezano roko, ker je padla. V teh rebreh ni to nič čudnega. In vendar: našli so se kavalirji. Ulčnikov Beno je vzel Marinko težko torbico in si jo obesil na prsi, njegova je visela na hrbtni, in družbica je nadaljevala pot.

Druge torbice je naložil Resnikov Joži na edino kolo, ki ga prenese ta bratovščina črne teme.

NI NAS STRAH

„Strah nas pa res ni. Da jocočemo, pravijo, ko gremo do-

mov? Da bi jokali, kje neki. Ej, kateri od „ta malih“ včasih res zavili, če zatuli sova ali zalaja lisjak, drugače pa ni sile.“

Četca ne priznava, četica trdno drži skupaj. Kot eden so.

Cisto tiho je reklo: „Lahko noč“ in Darinka Kovačič in mali Joško Kunej, ki ga je komaj za pederj, sta kot piščančka izginila v grmovje ob poti. Kako dolgo bosta hodila skozi gozd, smo še povprašali, preden sta izginila v temo.

„Cetr ure, nič več!“ In že ju ni bilo več.

Skupinica se je manjšala, drug za drugim so odhajali po samotnih poteh pusto obraslega Križan vrha. Z Resnikovima dvema in Ulčnikovim Benom smo se ustavili na Resnikovini, kjer sta končala svojo nočno pot Marinka in Joži.

Mama Marija je potožila: „V šoli so skoraj ves dan, nič kokokrat nas je strah, da se jim ne bi kaj zgodilo. Revčki se izmučijo s to potjo, kako naj se potem učijo? Nekaj malega pogledajo, ko pridejo domov, vsi zaspani, saj jih človek še siliti ne more. Zjutraj je treba spet vstati in se podati na pot v dolino. Včasih mi je tako hudo, da bi kar zajokala.“

Do doma smo pospremili še zadnjega, Ulčnikovega. Pogledali smo na uro: hodili smo več kot dve uri, brez postankov ...

Mož Ivanke Ulčnikove ni mogel skrivati nejevolje.

„Že res, da smo s samopripravkom za šolstvo marsikaj naredili, ampak sedaj bi tudi mi radi imeli nekaj od tega. Enozimski pouk bi rešil naše otroke nočne more. Pravite, da ne jokajo, ko gredo domov? Nič kokokrat sem videl, seveda, sami ne bodo priznali. Velikokrat sem jim šel naproti: bili so kot čreda ovac, prepla-

šena zaradi volkov. A poglejte, ponekod gradijo zraven šol bazene, mogočne telovadnice, pri nas pa še tega ne morejo nare-

Ulčnikov Beno je stopal v strmino kar z dvema torbicama.

Marinka: Ta nesrečna roka!

Resnikov Jože meni, da je tovaršem treba pomagati

»Iz kamenčkov postali so ribice«

Tako je bilo napisano na potrdilu ob sklepu plavalnega tečaja, ki se je končal letošnjega januarja v bazenu Lipica.

Gimnazija Postojna in gozdarski šolski center Postojna sta s pomočjo temeljne telesnokulturne skupnosti Postojna organizirala plavalni tečaj za neplavalce drugega razreda obeh šol. Novi učni načrt za srednje šole in republiška akcija „Naučimo se plavati“ obvezujeta vse telesnokulturne delavce, da uresničujeta moderne tečaje, ki so se začele uveljavljati v telesnokulturni dejavnosti.

Že oktobra smo organizirali preskus plavanja za vse drugošolce obeh zavodov. Udeležilo se ga je 117 dijakov in dijakinj. Ugotovili smo, da ne zna plavati 48 učencev ali 41% na obeh zavodih.

Glede na izredno visoko število neplavalcev smo se hoteli vključiti v akcijo „Naučimo se plavati“ in zaposlili za denar temeljno telesnokulturno skupnost Postojna. Njen izvršni odbor je odobril 11.000 din za to pomembno akcijo.

Vsak petek popoldan in so-

biti, da bi otroci imeli pouk samo dopoldne.“

Mnogo pikrih smo slišali. Besedovali smo tudi potem, ko smo se vrtili v dolino, z ravnateljem osnovne šole Bistrica ob Sotli Jožetom Poljšakom.

„O nočnih hohaj križanvrhskih otrok smo že veliko govorili, menim pa, da ima ta problem več rešitev. Najdražja bi bila nova cesta, koder bi potem vozil avtobus. Potem enozimski pouk, to pa pomeni novo šolo. Kdaj bomo prišli do nje, je vprašanje. Sicer pa, nikar ne mislite, da je tako le z otroki s Križan vrha. Takšnih „križanvrhov“ je pri nas še precej. Je pa seveda še ena rešitev: prevoz z avtobusi do tja, do koder je mogoče. Povsod, prav povsod na našem območju pa bi morala pomagati šmarna občina. Kako je z njo, pa vemo: denarja ni.“

REŠITEV JE ENA SAMA

Naši sopotniki — „bratovščina črne teme“; kot smo družbico poimenovali med potjo, so gotovo že spali, ko smo še vedno premevali njihovo nočno pot.

So mar otroci iz Križan vrha, Vrhunc, Trebč, Bohorja, od drugod po Kozjanskem, Šmarnskem in Rogaskem edini v Sloveniji, ki pešajo v temi? Ne verjamemo. Takšnih poti in takšnih otrok je pri nas še mnogo. Medtem ko razpravljamo na vseh ravneh o šolskih reformah, vseh mogočih oblikah vzgoje in izobraževanja, novih telovadnicah in bazenih, šolskih vrtovih in celodnevni šoli, ko se ponekod šolska mreža zelo zelo modernizira, pa še mnogo mnogo otrok pešajo ure in ure

MILENKO STRAŠEK

Po enoumi hoji sta Darinka Kovačič in Joško Kunej izginila v gostem grmovju

Tudi jaz bi šel rad v vrtec! (Foto: R. Ranfil)

VZGOJA IN VARSTVO

Ne samo gesla

Razmišljam o lanskoletnem geslu ob tednu otroka „Pridobivajmo prostor za otroke, razširjajmo družbeno organizirano vzgojo otrok in usposabljammo družbene delavce zanj“.

Ustavila bi se le ob prvem delu tega poziva, ob prvi nalogi, ki nas čaka v letošnjem delovnem letu, ob pridobivanju prostora za naše najmlajše, za naše cicibane.

Zakaj tako tesna stanovanja? Vse po normativih, vse preračunano na kvadratne metre. Prostora je dovolj za sedenje, tudi za ležanje. Otroci pa naj se igrajo na dvorišču. Kje? Na asfaltu! Na betonu! Na cesti! Zjutraj hitijo cicibani v vrtec. Tudi tam je njihov življenjski prostor strogo odmerjen. Prav tako igrišče. Ker jih je cela armada, ker je vrtec premalo, še te stroge normative prekoračujemo, da je prostora še manj. Le vzgojiteljice vedo, kako težko je za otroke in zanje tako delo na tesnem. Pa kljub vsemu vidimo, slišimo, beremo, da ostaja na cesti, na asfaltu in med smetnjaki in zapuščenih dvoriščih še nič koliko mestnih otrok.

In na deželi? Tudi tam se porajajo problemi, problemi kot v mestu. Tudi tam odklanjamo otroke, ker ni prostora v vzgojno-varstvenih zavodih. Kakšna škoda! Na deželi sicer ni betona, otrok pa je še bolj prepuščen samoti in osamljenosti, ki se je najverjetneje niti ne zaveda.

Da imamo v Lenartu nov vrtec, sem nekoč že napisala, da imamo okrog vrta lepo, prostorno igrišče, ki ga počasi, a vztrajno urejemo in dopolnjujemo, tega še nisem povedala. Ponosni smo na svoje veliko igrišče, na svoj zeleni prostor, ki ni odmerjen strogo na kvadratne metre. Radi smo na našem igrišču, kjer imamo dovolj prostora, da se igramo tako, kot želimo.

Že lani smo delno poskrbeli za tiste otroke, ki so bili odklonjeni v vzgojno-varstvenem zavodu in ki jih je bila le peščica. Skupaj z delavsko univerzo Lenart smo enkrat tedensko pripravili pravljično uro za tiste, ki ne obiskujejo vrta. Letos pa nameravamo svojo dejavnost še povečati, kajti množica otrok, ki bi želeli v vzgojno-varstveni zavod, pa smo jih zaradi prenapoljenosti morali odkloniti, grozljivo narašča. Zato smo organizirali likovni krožek tudi za tiste otroke, ki niso deležni načrtne vsakodnevne vzgoje. Ta krožek že dela po dve uri na teden, in sicer vse leto. Vanj smo povabili vse cicibane, ki žele sodelovati. Delamo po skupinah, ker so otroci, ki v njem sodelujejo, stari od štiri do šest let.

Odločili smo se, da bomo skupaj s starši organizirali telovadbo za triletno in štiriletno otroke. Ta dejavnost pa je odvisna od pripravljenosti staršev. Če starši ne bodo „utegnili“ sodelovati, naših načrtov in zamisli ne bomo mogli uresničiti. V tako majhnem kraju, kot je Lenart v Slovenskih Goricah, skrbimo za tiste otroke, ki se niso mogli vključiti v našo redno dejavnost. Trikrat tedensko lahko ustvarjajo, telovadijo in se igrajo pod vodstvom vzgojiteljic.

Z vsem srcem se zavzemam za misli, ideje in lepe želje „dajmo otroku čim več prostora pod streho in na prostem“. Ne merimo tega prostora le na metre, ne glejmo na otoka kot na hišni inventar, ki ga postavimo v kot ob steno. Otrok živi, skače, se igra; otrok ni inventar.

Igrišča, ki jih imamo, premerjajmo z željo, da jih razširimo, ne pa z namenom, da jih krčimo z „znanstveno“ ugotovitvijo, da je po kvadraturi, po normativih za otroka preveč prostora. Bodimo veseli, da imamo vsaj tu in tam česa preveč, pa četudi le nekaj zelenice. Potem se nam ne bo treba spraševati: Kje je prostor za otroško ustvarjalnost? Kje je prostor za otrokovo srečo?

Ne samo gesla!

MARIKA FEKONJA
Lenart

Utrinek

Otroci so prinesli v šolo prve zvončke in s tem hoteli pričarati prihod pomladi. Bližal se je osmi marec.

V razredu je bilo živahno. Otroci so se pogovarjali, kako bodo pripravili proslavo za dan žena. Vsak je hotel nekaj povedati o svoji mami, ki ji bo pripravil darilce. V kotu učilnice je stala Tatjana. Zrla je skozi okno, njene misli pa so bile daleč. Mogoče je tudi ona sanjala o svoji mami, ki živi daleč stran od svoje deklice. Po pouku se je vesela družba razšla. Še zadnji glasovi so utihnili na hodniku. Tatjana je počasi zapuščala razred, kakor da se ji nikamor ne mudi. S sklonjeno glavo in z utrujenimi koraki je zavila na stransko ulico in se izgubila v tih večer.

Končno je prišel vesel dan. Bilo je čudovito nedeljsko popoldne. Povsod sem čutila dih pomladi: v šopkih zvončkov in trobentnic, med čestitkami, na otroških obrazih ... V razred so prihajali učenci z materami. Bili so praznično oblečeni. Tatjana je prišla zadnja. Skrila se je za gručo sošolcev. Vrstile so se točke. Matere so bile srečne in navdušene. Po proslavi je vsak učenec stopil k svoji mami s šopkom zvončkov in čestitko. Matere so objemale otroke in se smejale. Tatjana je tiho stala pred tablo. V roki je stiskala šopek in čestitko. Komu naj da svoje darilce? Njena mama je pozabila nanjo in odšla v mesto s tujim mozem.

Solze so povečale njene oči in drsle po licih. Počasi se mi je približala in zašepetala: „Tovarišica, čestitam za dan žena!“

To je bila zame najlepša čestitka.

B. URBANČIČ

Gradnja šolskih stavb v Šentjurju

Trg Šentjur pri Celju, rojstni kraj slovenskih skladateljev dr. Benjamina, dr. Gustava in dr. Josipa Ipavča in koroškega bojevnika Frana Malgaja, ima staro šolsko tradicijo, ki sega v leto 1769. Prvo stavbo, namenoma grajeno za šolo, so Šentjurčani postavili že l. 1818, drugo l. 1891 in že 18 let za tem, to je l. 1909 tretjo, v kateri je še sedaj pouk.

Kronist nadučitelj Franc Sivka je ob odprtju šole v šolskem letu 1909/10 napisal v šolsko kroniko med drugim tudi to, da sodi nova šola, odprta 6. decembra 1909 „k najlepšim poslopjem v naši domovini; stala je 175.000 kron.“

V ponedeljek, 7. decembra leta 1909 sta pričeli delati v novem poslopju deška in dekliška šola.

Tako je bilo pred dobrimi 65 leti, pa pogledimo, kako je danes. Ob dinamični rasti Šent-

jurja je postala šolska stavba že zdavnaj pretesna. Misliti je bilo treba na razširitev. Smotno dograjevati so pričeli že leta 1972. Gradnjo so razdelili v dve fazi. Prva je zajela prepotrebno telovadnico z ustreznimi pritlikalnimi; končana je bila leta 1973, ko so odprli telovadnico (16x32 m). Po tem lepem uspehu je sledil enoletni premor, v katerem so pripravili potrebno dokumentacijo in zbirali posojilo za pričetek gradnje druge faze. V tej bodo zgradili 16 učilnic s kabinetni, večnamenski prostor in prostore za posebno šolo. Delo se je začelo lanskega decembra. Podjetje Ingrad, ki je prevzelo dela, je doslej izkopal temelje in začelo betonirati. Če bo šlo vse po sreči, bo stavba nared do konca leta 1975. Poimenovali jo bodo po šentjurškem rojaku, koroškem bojevniku Franu Malgaju.

E. REČNIK

Razpis

Organizacijski odbor za izvedbo VII. republiškega šolskega prometnega tekmovanja skupščine občine Koper

RAZPISUJE

pod naslovom Jugoslovanskih pionirskih iger „Naša domovina pod svobodnim soncem“

VII. republiško sklepno šolsko prometno tekmovanje „Kaj veš o prometu“ in

VII. republiško srečanje pionirjev prometnikov, ki bo

v soboto, 19. in nedeljo, 20. aprila
1975 v Kopru

pod pokroviteljstvom skupščine občine Koper

Na republiškem sklepnem prometnem tekmovanju „Kaj veš o prometu“ lahko tekmujejo ekipe območij, ki jih sestavljajo štirje najbolje uvrščeni posamezniki iz območnih tekmovanj.

Na republiškem srečanju pionirjev prometnikov — orientacijski pohod, pa lahko sodelujeta po dve najbolje uvrščeni ekipi z občinskih tekmovanj.

Ekipo sestavljajo trije tekmovalci.

Prijave:

Ekipe, ki bodo sodelovale na prireditvi, morajo poslati prijavo organizatorju prireditve na naslov: Skupščina občine Koper, najkasneje do 15. aprila 1975.

Prireditve bo organizirana in izvedena po programih, navodilih in pravilnikih, ki so objavljeni v brošuri „Kaj veš o prometu“ 1975. Brošuro je izdal republiški svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu.

Posebno navodilo za orientacijski pohod pionirjev prometnikov (brošura, prospekti itd.) bo poslal organizator vsem občinam in odborom zveze prijateljev mladine do 15. marca 1975.

Tekmovanje „Kaj veš o prometu“ obsega:

— testiranje na posebnih testnih polah, ki jih pripravi komisija za promet in vzgojo v šolah, sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu;

— ocenjevalno vožnjo s kolesom pony na poligonu;

— spretnostno vožnjo na poligonu.

Tekmovanje v orientacijskem pohodu obsega:

— reševanje nalog s področja prometne varnosti;

— orientacijo in uporabo kompasa;

— osnove dajanja prve pomoči;

— streljanje z zračno puško v tarčo;

— poznavanje zgodovinskih in kulturnih znamenitosti kraja.

Nagrade:

Za tekmovanje „Kaj veš o prometu“:

1. Najbolje uvrščena ekipa prejme pokal v trajno last.

2. Tekmovalci vseh treh najbolje uvrščenih ekip prejmejo odličja (zlato, srebno, bronasto).

3. Vse ekipe prejmejo diplome o uvrstitvi.

Za orientacijski pohod pionirjev prometnikov:

1. Tri najbolje ekipe prejmejo pokale v trajno last.

2. Tekmovalci najboljših treh ekip prejmejo odličja (zlato, srebno, bronasto);

3. Prvih 10 ekip prejme spominske diplome o uvrstitvi na tekmovanju.

Stroški in drugo:

Stroške potovanja v Koper in vrnitve, dnevnice mentorjev in druge stroške (prenočišče, prehrana) krijejo organizacije, ki bodo pošle tekmovalce na tekmovanje.

Vsi tekmovalci morajo prinesiti s seboj potrjeno zdravstveno knjižico in dežni plašč ali pelerino, če bo slabo vreme.

Informacije o razpisanih tekmovanjih lahko dobite na oddelku za notranje zadeve skupščine občine Koper ali po telefonu št. 21-993.

Predsednik organizacijskega

odborja

SLAVKO BRATAŠEVIC, I. r.

OSNOVNA ŠOLA KOPRIVNICA

OBČINA KRŠKO

razpisuje delovno mesto
učitelja slovenskega jezika

POGOJ: PRU ali absolvent skupine pred diplomom.

Zaposlitev je za določen čas, po dogovoru pa je možna kasnejša redna zaposlitev.

Nastop službe takoj.

Osební prejemki po samoupravnem sporazumu oziroma pravilniku. Stanovanje je na voljo v stanovanjskem bloku.

Prijave sprejemamo do zasedbe delovnega mesta na naslov: Osnovna šola Koprivnica, Koprivnica pri Brestanici (68282).

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štiri- najstrednevo med šolskim letom — Ureja uredniški odbor.

Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585.

Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-601-16915

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643

Po mnenju sekretariata za prosveto in kulturo SR Slovenije je list „Prosvetni delavec“ prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko I. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

V ITALIJI: NAJVEČJI OSIP NA JUGU

Raziskava, ki jo je opravil italijanski inštitut za družbene naložbe, je pokazala, da 14 % italijanskih otrok, starih od 13 do 14 let, ne obiskuje zadnjega razreda obvezne šole.

Poročilo tudi opozarja, da 17,4 % učencev osnovne šole in 32,1 % učencev pripravljalne šole zaostaja v šolanju najmanj za eno leto.

Vsako leto jih ponavlja osnovno šolo 2,5 % na severu države, 2,6 % v osrednji Italiji in 7,3 % v južni. V srednji šoli jih ponavlja vsako leto 5,1 % na severu, 6,4 % v srednjem delu in 9 % na jugu.

Šolanja v osnovni in srednji šoli ali pa na univerzi ne dokonča 51,5 %.

Poročila opozarjajo tudi na zaskrbljujoče razmere glede šolskih poslopij. Ustreznih prostorov za pouk nima: 928.000 učencev osnovnih šol, 846.000 učencev pripravljalnih šol in 712.000 učencev srednjih šol.

SOVJETSKE EKSPERIMENTALNE SREDNJE ŠOLE

Zato da bi našli najustreznejšo možnost za nadaljnje izboljšanje pouka in komunistično vzgojo mladine in še bolj povežali izobraževanje z družbeno koristnim delom učencev, je svet ministrov Sovjetske zveze sprejel sklep o organizaciji eksperimentalnih srednjih splošno izobraževalnih šol. V obdobju od leta 1975 do 1978 bodo zgradili v nekaterih mestih in vaseh sedem takih šol. V vsaki od njih bo prostor za pouk in kulturno delo, prostor za proizvodno delo in šport, zemljišča za poljedelstvo in oddih.

Sovjetsko prosvetno ministrstvo in akademija pedagoških znanosti bosta na temelju sodobnih tujih in domačih izkušenj o izobraževanju in vzgoji izdelala načrt za te šole. Pri tem bodo upoštevali:

— uvedbo kabinetnega pouka in uporabo sodobnih učnih pripomočkov, ki so potrebni za globlje proučevanje temeljnih pojmov iz posameznih ved;

— obdelavo najustreznejših različic delovne vzgoje in poklicnega usmerjanja učencev v poljedelstvo in industrijo. Poskrbeli bodo tudi za potrebne delavnice in praktikume, v katerih se bodo učenci usposabljali za najbolj perspektivne gospodarske panoge;

— zagotovitev ustreznih razmer, potrebnih za skladen telesni razvoj učencev in za smotno organizacijo njihovega prostega časa.

Znanstveno metodološko delo teh šol bosta vodila sovjetsko ministrstvo za prosveto in akademija pedagoških znanosti SSSR.

„KOLEDŽ KOMUNE“ V NOVI ZELANDIJI

V Novi Zelandiji naj bi letos odprli prvi koledž, namenjen strokovnemu izpopolnjevanju in izobraževanju ob delu. Koledž bo organiziral predvsem izbirne tečaje za tiste, ki si z rednim šolanjem niso pridobili potrebnega znanja.

Ena od najpomembnejših značilnosti koledža bi bila podirati pregrade v starosti in ustvariti čim več dejavnosti. Zaželeno je, da bi opustili obliko razrednega pouka in začeli uporabljati množična sredstva javnega obveščanja. Namen: čimbolj prodreti v skupnosti. Tako se bo koledž razvijal ob medsebojni povezavi učiteljev in skupnosti. Največji poudarek bo na „izobraževanju, ki traja vse življenje“.

VEČ UČENCEV

V AMERIŠKIH STROKOVNIH ŠOLAH

Veliko učencev, ki končajo ameriške srednje in višje splošno izobraževalne šole, mora več let čakati na zaposlitev. V nasprotju s tem pa manjka v različnih panogah gospodarstva delavcev s srednjo strokovno šolo in kvalificiranih delavcev. Podatki, ki jih je objavil maja 1973 nacionalni svet za strokovno izobraževanje, kažejo, da je bilo v gospodarstvu več kot dva milijona prostih delovnih mest za strokovne delavce. In še tale podatek: v obdobju od leta 1966 do 1972 se je število učencev v strokovnih šolah podvojilo. (Leta 1966 jih je bilo v teh šolah približno 6 milijonov, v letu 1972 pa 11.600.000.)

POSEBNO ŠOLSTVO V ZR NEMČIJI — PASTOREK

Podatki, ki jih ima na voljo konferenca prosvetnih ministrov ZR Nemčije, povedo, da so razmere na področju posebnega šolstva v tej republici porazne: od 640.000 registriranih otrok, motenih v duševnem in telesnem razvoju, jih ima samo 280.000 zagotovljen prostor v posebnih šolah. Še vedno je premalo prostora v šolah za umsko prizadete (za okrog 61 % otrok); v šolah za otroke, motene v telesnem razvoju (za okrog 65 %); v šolah za slušno prizadete otroke (za okrog 70 %); v šolah za slabovidne otroke (za okrog 73 %); v šolah za otroke z govornimi motnjami (za okrog 81 %); v šolah za otroke z motnjami vedenja (za okrog 65 %).

Ugotovitev, da okrog 60 % osebja, zaposlenega v posebnih šolah nima ustrezne izobrazbe, pa tudi podatek, da je večina posebnih šol v zastarelih in neprimernih stavbah, so prispevali, da je v priporočilu zveznega sveta za izobraževanje zapisano tudi tole: „V svetu zdravih živijo otroci, moteni v duševnem in telesnem razvoju, kot diskriminirana manjšina“.

Kraljica znanosti ni več strašilo

V šolskem letu 1974/75 sta doslej izšli dve številki Preseka. Revija je med bralci že našla ugoden odmev. To je razvidno tudi iz pisem uredništvu. Temeljna zasnova Preseka je ostala nespremenjena, vsebina pa se širi na področja, ki nekoč niso iskala zveze z matematiko (Računalniki, jezikoslovje in literatura, L. II., št. 1). Zgled navajam kot ponazoritev za splošno prizadevanje, da bi revija spremljala najnovejša dogajanja s področja eksaktnih znanosti in jih v razumljivi obliki približala mlademu bralcu.

V reviji, kakršna je Presek, je najteže vzdrževati tisto raven, po kateri more biti list privlačen za osnovnošolskega učenca in za dijaka srednje šole. Revija je namreč namenjena že učencem osnovne šole. Tako je šolar

poleg literarno in novinarsko usmerjenih listov dobil v rok tudi svoje „znanstveno“ glasilo Leposlovna raba besede učencem nikakor ni tuja, znanstveni način obravnave pa zahteva od bralca večjo umsko zmogljivost. V Preseku je jezikovna struktura člankov zelo prilagojena učencem, kar je brez dvoma posebnost odlika revije.

V času, ko je domala vse oblike človekove dejavnosti začel uravnavati matematika, „kraljica znanosti“, je na Slovenskem tako rekoč iz nič zrastle kakovostna revija. Mladega človeka želi na prijeten način seznanjati z doslednostmi in zakonitostmi, ki nad starejšimi generacijami bede kot mora in dajejo posameznikom občutek „da niso za matematiko“.

BERTA GOLOB

SVET SR SLOVENIJE ZA PREVENTIVO IN VZGOJO V CESTNEM PROMETU

razpisuje prosto delovno mesto

SVETOVALCA za prometnovzgojno in preventivno dejavnost predšolske in šolske mladine

Za to delovno mesto je potrebna visoka ali višja izobrazba pedagoške ali politološke smeri in veselje za delo na področju prometne preventive in vzgojne dejavnosti otrok in mladine.

Temeljne naloge na tem področju so načrtovanje aktivnosti, zlasti v zunajšolskih prometnovzgojnih dejavnostih, skrb za pripravljano učnega gradiva, organiziranje in vodenje posebnih prometnih akcij za mladino ter organizacija drugih podobnih dejavnosti pri varnosti otrok in mladine v prometu in pripravljanje propagandno vzgojnega gradiva za šole vseh stopenj.

Osební dohodek bo določen po samoupravnem sporazumu.

Prijave pošljite v 15 dneh po objavi sveta SR Slovenije za preventivo in vzgojo v cestnem prometu v Ljubljani, Kidričeva ul. 2/IV kjer boste dobili tudi natančnejše informacije (telefon št. 22-470)

GLASBENA ŠOLA KRANJ

razpisuje za šolsko leto 1975/76 za nedoločen čas prosto delovna mesta:

— učitelja nauka o glasbi PRU, P na dislociranem oddelku v Str.

žišču

— učitelja kitare U, PRU

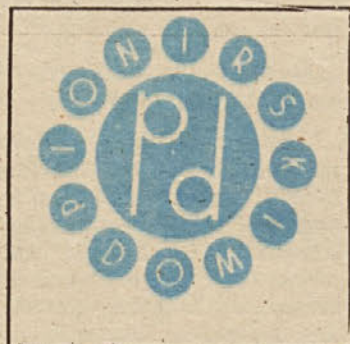
— učitelja harmonike U, PRU, P

— učitelja flavte — blokflavte, P

— učitelja violine, P (polovična obveznost do 10 učnih ur)

Prošnjo s kratkim življenjepisom pošljite na ravnateljstvo Glasbene šole Kranj, Trubarjev trg 3.

kinematografi prikazujejo

smel Francis Ford Coppola, režiser, ki ga poznamo po filmu Boter. Avtor se osredotoči na osebne in psihološko življenjske psilsuškovalca, namesto na njegove žrtve. Moč sodobne tehnike je grozljiva, ostaja pa odprto vprašanje o človeški odgovornosti in vesti. Ogled priporočamo učencem srednjih šol. (m.š.)

TEKSAS EKSPRES — je film mladega ameriškega režiserja Stevena Spilberga (roj. 1948). Zgodba je preprosta: mlada žena prinese možu, ki mora preživeti štiri mesece kazni, kavbojke in srajco. Pregovori naj pobege in odvzame njunega otroka družini, ki so ji ga zaupali skrbstveni organi. V policijskem avtu in pod prisilo orožja vozi mlad policaj navzven v smeri, ki mu jo vsilita Policija je organizirala fantastično preganjanje in smrtonosno zasedo v Shugarlandu, kamor sta namenjena po svoji ga otroka. Film obravnava problem prekinitve komuniciranja med navjnimi, pretrostitimi ljudmi in birokratsko skonstruiranim režimom. Problem bo zelo blizu našim mladostnikom. (m.š.)

TRADER HORN — Film je slikanica iz Afrike. Slikovita pokrajina, domačini, sloni in druga afriška flora in favna so kulise, ki dajejo vrednost filmu. — m.š.

STRELNA ČRTA — je ameriški akcijski film Michaela Winerja s Charlesom Bronsonom.

Bronson je Bronson (v filmu igra policaja) — tista pravica, ki je mimo zakonite in tiste, ki si jo nekateri krojijo ali pa jo hočejo sami krojiti. Akcije, ki jih vidimo v filmu, so obrtniško brezhibne. Tako je tudi glasbena oprema. — m.š.

ROMANCA O ZALJUBLJENIH — je nenavaden sovjetski film. Režiser Končalovski nam kot pravi filmski poet odkriva vse različice patosa, ki odtujejo človeka prinskemu čustvovanju. Prav zato mu onemogoča potrditev samega sebe ob preprostosti življenja, ki ga zaradi nagnjenja k patosu ne znamo preprosto sprejeti in živeti. Obsodbe „vzvišenega čustvovanja“ ne sprejemamo z zgodbo in dialogi. Pričujoča je v načinu oblikovanja in zgradbe filma. Končalovski mojstrsko obalduje izraznost sredstva, ki ga uporablja, da izpove občutje sveta, v katerem živi. — mb

PRISLUŠKOVANJE — je po-

Robert Altman. — mb